

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÜRETİM, DAĞITIM, TÜKETİM ÖĞRENME
ALANINDAKİ BAŞARILARI İLE ÇEVRESEL FARKINDALIKLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Kübra Nur KIZILLAR
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ŞANLIURFA
2026**

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÜRETİM, DAĞITIM, TÜKETİM ÖĞRENME
ALANINDAKİ BAŞARILARI İLE ÇEVRESEL FARKINDALIKLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Kübra Nur KIZILLAR
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi İrfan ARIKAN

**ŞANLIURFA
2026**

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmam boyunca bilgi, birikim ve deneyimleriyle bana yol gösteren, çalışmamın her aşamasında sabırla destek olan ve değerli katkılarını esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İrfan Arıkan'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Akademik bakış açımın gelişmesinde ve bu çalışmanın şekillenmesinde kendisinin rehberliği son derece belirleyici olmuştur.

Tez savunma jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Cevdet Kırıkçı ve Dr. Öğr. Üyesi Murat Salur'a, tezime yaptıkları değerli değerlendirmeler, yapıcı eleştiriler ve kıymetli katkıları için içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde değerli görüş, öneri ve katkılarıyla çalışmama destek veren Doç. Dr. Cengiz Kesik'e teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde desteğini esirgemeyen ve her zaman yardımcı olan Döndü İriş'e şükranlarımı sunarım.

Çalışmamı uygulayabilmem için gerekli ortamı sağlayan, araştırma sürecinde her konuda destek olan uygulamanın gerçekleştirildiği okulun değerli müdürlerine ve öğretmenlerine teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu zorlu ve uzun süreç boyunca bana sabır, anlayış ve sevgileriyle destek olan, her koşulda yanımda bulunan ve en büyük motivasyon kaynağım olan sevgili aileme; annem Azize Kızıllar'a, babam Şahin Kızıllar'a ve kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Maddi ve manevi destekleri sayesinde bu çalışmayı tamamlayabildim. Varlıkları benim için her zaman en büyük güç ve mutluluk kaynağı olmuştur.

Son olarak, bu süreçte doğrudan ya da dolaylı katkı sağlayan herkese teşekkür eder, çalışmamın bilimsel alana ve uygulamaya faydalı olmasını temenni ederim.

Tezim güzel Aileme İthafendir.

ONAY

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÇİZELGELER DİZİNİ	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	iv
KISALTMALAR	v
SİMGELER.....	vi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	7
2.1. Çevre	7
2.2. Çevrenin Önemi	8
2.3. Çevre Eğitimi	9
2.4. İlkokulda Çevre Eğitimi	10
2.5. Çevresel Farkındalık.....	11
2.6. Çevresel Farkındalığın Önemi.....	13
2.7. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı.....	13
2.8. İlkokulda Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanının Önemi	16
2.9. Finansal Okuryazarlık	17
2.10. Sürdürülebilir Kalkınma.....	19
2.11. Tasarrufun Önemi.....	21
2.12. Çevresel Farkındalık ile Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanlarının Kapsayıcılığı	22
2.13. Çevresel Farkındalık ve Sosyal Bilgiler Başarısı	23
2.14. İlgili Alanyazın.....	25
2.14.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	25
2.14.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	28
3. GEREÇ ve YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Modeli	30
3.2. Evren ve Örneklem.....	30
3.2.1. Katılımcılar.....	30
3.3. Verilerin Toplanması.....	32
3.3.1. Veri Toplama Araçları	33
3.3.1.1. Kişisel Bilgi Formu	33
3.3.1.2. Sosyal Bilgiler Başarı Testi	33
3.3.1.3. İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği.....	37
3.4. Uygulama Süreci	37
3.5. Verilerin Analizi.....	39
3.6. Geçerlilik ve Güvenirlilik	39
4. BULGULAR	41

4.1. Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	41
4.2. İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	42
4.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	43
4.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	45
4.5. Beşinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	46
4.6. Altıncı Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	47
4.7. Yedinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular	48
5. TARTIşMA	51
6. SONUÇLAR	56
7. ÖNERİLER	58
KAYNAKLAR.....	59
ÖZ GEÇMİş	69
EKLER.....	70

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÜRETİM, DAĞITIM, TÜKETİM ÖĞRENME ALANINDAKİ BAŞARILARI İLE ÇEVRESEL FARKINDALIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Kübra Nur KIZILLAR

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi İrfan ARIKAN

Yıl: 2026, Sayfa: 97

Bu araştırmanın temel amacı 4. sınıf öğrencilerinin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarıları ile çevresel farkındalık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın örneklemini; ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen, 2025-2026 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ilinin Haliliye ve Karaköprü ilçelerindeki ilkokullarda öğrenim gören 398 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 4. sınıf üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı testi; kişisel bilgi formu ve çevre farkındalık ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi, ANOVA ve basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Uygulama sonucunda, çevre farkındalık ölçeği puanlarının anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, çevre farkındalık ölçeği puanlarının cinsiyet, doğa alanlarına yönelik geziye katılma ve bitki (çiçek, ağaç vb.) yetiştirme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna ek olarak 4.sınıf öğrencilerinin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarılarının çevresel farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Çevresel farkındalık, Sosyal Bilgiler, 'Üretim, Dağıtım ve Tüketim'

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN 4TH GRADE STUDENTS’ ACHIEVEMENTS IN THE PRODUCTION, DISTRIBUTION, AND CONSUMPTION LEARNING AREA AND THEIR ENVIRONMENTAL AWARENESS

Kübra Nur KIZILLAR

**HARRAN UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

Thesis Advisor: Asst. Prof. İrfan ARIKAN

Year: 2026, Page: 97

The main objective of this research is to examine the success of 4th-grade students in the production, distribution, and consumption learning area and their environmental awareness levels in terms of various variables, and to determine the relationship between these two variables. The sample of the research consisted of 398 students studying in primary schools in the Haliliye and Karaköprü districts of Şanlıurfa province during the 2025-2026 academic year, determined by the criterion sampling method. A correlational survey design, one of the quantitative research designs, was used in the research. The data collection tools used in the research were the 4th-grade production, distribution, and consumption learning area test; a personal information form; and an environmental awareness scores. Independent samples t-test, ANOVA, and simple linear regression analysis were applied in the analysis of the data. As a result of the application, it was determined that environmental awareness scale scores showed significant differences according to mother's education level, father's education level, and family income level. However, it was determined that environmental awareness scale scores did not show significant differences according to gender, participation in field trips to nature areas, and plant (flower, tree, etc.) cultivation. In addition, it was found that the success of 4th-grade students in the production, distribution, and consumption learning area was a significant predictor of their environmental awareness levels.

KEYWORDS: Environmental Awareness, Social Studies, 'Production, Distribution, and Consumption

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1.	Dördüncü Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları	14
Çizelge 2.2.	Beşinci Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları	14
Çizelge 2.3.	Altıncı Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları	15
Çizelge 2.4.	Yedinci Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları	15
Çizelge 2.5.	İlkokulda Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları	17
Çizelge 3.1.	Nihai Teste Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgileri	31
Çizelge 3.2.	Akademik başarı testinin ilgili olduğu kazanımlar ve madde numaraları	34
Çizelge 3.3.	Akademik başarı testinin madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri	35
Çizelge 3.4.	Nihai Başarı testi ile Pilot Uygulamadaki Soru Sıraları	36
Çizelge 4.1.	Cinsiyet değişkenine çarpıklık ve basıklık değerleri	41
Çizelge 4.2.	Cinsiyet değişkenine göre t testi sonuçları	42
Çizelge 4.3.	Anne eğitim durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık değerleri	42
Çizelge 4.4.	Anne eğitim durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları	43
Çizelge 4.5.	Baba eğitim durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık değerleri	44
Çizelge 4.6.	Baba eğitim durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları	44
Çizelge 4.7.	Ailenin gelir durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık değerleri	45
Çizelge 4.8.	Ailenin gelir durumuna değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları	46
Çizelge 4.9.	Doğa alanlarına yapılan gezi değişkenine çarpıklık ve basıklık değerleri	47
Çizelge 4.10.	Doğa alanlarına yapılan gezi değişkenine göre t testi sonuçları .	47
Çizelge 4.11.	Bitki yetiştirme değişkenine çarpıklık ve basıklık değerleri . . .	48
Çizelge 4.12.	Bitki yetiştirme değişkenine göre t testi sonuçları	48
Çizelge 4.13.	Yordayan ve yordanan değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri	49
Çizelge 4.14.	Yordayan ve yordanan değişkenlere ait basit doğrusal regresyon analizi sonuçları	50

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1.	Çevresel Farkındalık Türleri	13
Şekil 2.2.	Sürdürülebilirlik Boyutları	20
Şekil 2.3.	Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Süreci	23
Şekil 3.1.	Akademik başarı testinin geliştirilme aşamalarını belirten diyagram	33
Şekil 4.1.	Yordayan ve yordanan değişkenler arasındaki doğrusal ilişkiyi gösteren grafik	49

KISALTMALAR

EBA	Eğitim Bilişim Ağı
OECD	Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü
TAP	Test Analiz Programı
TDK	Türk Dil Kurumu
TYMM	Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli
UNESCO	Birleřmiř Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Örgütü

SİMGELER

$\%$	Yüzde
d	Cohen'in d etki büyüklüğü
N	Örneklem Büyüklüğü
p	Anlamlılık Değeri
S	standart sapma
t	t değeri
X	Ortalama

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Canlıların etkiledikleri ya da etkilendikleri yaşam alanını onlara çevreleri sunmaktadır. Çevre, bireylerin maddi ve manevi yaşam koşullarını içeren toplumsal, biyolojik ve coğrafi etkenlerin belli bir zaman diliminde bireyleri doğrudan ya da dolaylı biçimde etkilediği ortam olarak tanımlanmıştır (Cansaran ve Yıldırım, 2014). Çevre ile etkileşim halinde olan insanoğlu gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetler sonucunda çevreye verdiği zararlar ile çevreyi olumsuz etkilemektedir. Çevre sorunlarının temel nedenlerini nüfus artışı, sanayileşme, doğal kaynakların bilinçsiz kullanımına dayalı insan faaliyetleri oluşturmaktadır. Ayrıca ormansızlaşma, aşırı tüketim ve kontrolsüz üretim süreçlerinin de çevresel sorunların yoğunlaşmasında önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir (Aydın ve Kaya., 2013; Sönmez, 2021; Yılmaz-Yıldız, 2006). Nitekim Ersükmen (2024), tüketim hedefli yaşam biçimleri ve insanların duyarsız tüketim alışkanlıklarının çevre sorunlarının başlıca nedenleri olduğunu belirtmektedir. Çevresel krizlere karşı bazı önlemler uygulanmış olsa da en kalıcı çözüm, eğitim verilerek çevre bilinci geliştirilmesidir (Şenaslan, 2024). Eğitim, bireylerin bilgi edinmesinin yanı sıra tutum ve davranış geliştirmelerini amaçlayan bir süreçtir (Başar, 2003).

Çevre krizlerine yönelik eğitim, çevre problemlerinin farkında olan, problemlere karşı tedbirler alabilen çevresel farkındalığı edinmiş bireyler oluşmasına yön verme niteliği göstermektedir (Çeper, 2019). Çevresel farkındalık ise bireylerin çevre sorunları ile ilgili bilgi sahibi olarak çevreyi korumak için tedbirler alması ve çevre duyarlılığı oluşturma yeteneğidir (Sancak, 2019). Çevreye karşı davranış ve tutumları olumlu yönde olan bireyler yetiştirmek onların çevreye karşı farkındalıklarının artmasına da katkı sağlayacaktır (Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş, 2017). Bireylerin çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının geliştirilmesi, yalnızca mevcut çevre sorunlarının azaltılması açısından değil, aynı zamanda doğal kaynakların korunması ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının gözetilmesi açısından da önem taşıdığı düşünülmektedir. Sürdürülebilirlik kavramı, ekonomi, çevre ve toplumla yakından bağlantılı olup gelecek nesillere sağlıklı bir çevre bırakabilmek amacıyla bu alanların

bütüncül biçimde ele alınmasını gerektiren bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Bayram ve Çengelci-Köse, 2023). Bu yaklaşımı benimseyen nesillerin yetişmesi, yaşanabilir bir çevrenin oluşturulmasına ve sürdürülebilir bir yaşamın sağlanmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu süreçte ilkökul döneminin çocukların tutum ve davranışlarının şekillendiği kritik bir gelişim evresi olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çevre eğitiminin ilkökul düzeyinde verilmesi, çevresel farkındalık ve çevreye yönelik sorumlu davranışların geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır (Sönmez, 2021). Nitekim Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) ortak metninde yer alan Erdem-Değer-Eylem çerçevesinin ana hedeflerinden biri “Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan” yetiştirilmesidir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024). Bu doğrultuda, öğrencilerin temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşamalarını destekleyecek çevre eğitiminin ilkökul döneminde kazandırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Çeper, 2019).

Sosyal bilgiler dersi bireylerin çevreye duyarlı, sorumluluk sahibi ve bilinçli vatandaşlar olarak yetişmelerine katkı sağlayan derslerden biri olarak görülmektedir (Bayram ve Çengelci-Köse, 2023). Sosyal bilgiler programının özel amaçları başlığı altında bireylerin; “ekonominin ana terimlerini algılayarak milli ekonominin önemini kavramaları”, “doğal çevre ve kaynakların sınırlılığının farkında olup çevreye karşı bilinçli tüketici davranışı sergilemeleri” ve “sürdürülebilir yaşam bilinci” kazanmaları hedeflenmektedir (MEB, 2018). Programda yer alan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim ile ilişkili unsurları öğrenmeleri, çevresindeki ekonomik faaliyetleri tanımaları, kaynakları tasarruflu şekilde kullanmaları, istek ve ihtiyaçları arasında tercih yaparak bilinçli tüketici davranışı sergilemeleri beklenmektedir. Üretim, dağıtım ve tüketim, ekonomiyle ilişkili içeriklerin ana temasını oluşturmaktadır (MEB, 2018). Bu öğrenme alanı, Ekonomi disiplininin yanı sıra toplumsal yaşam ve doğal çevreye ilişkin kazanımları da içermektedir (Ata, 2009). Sürdürülebilir kalkınma, bütün kaynakları israf etmeden kullanarak ekonomik büyüme ile çevresel koruma arasında uyum sağlamayı amaçlamaktadır (Azrak, 2023). Sürdürülebilirliğin temel boyutlarından biri olan ekonomik boyut, üretim, dağıtım ve tüketim faaliyetlerini içermektedir (Yavuz, 2010). Bu faaliyetlerin doğal kaynak kullanımı, tüketim tercihleri ve çevresel etkileriyle ilişkili olması, bireylerin çevreye yönelik farkındalık geliştirmelerini önemli hâle getirmektedir. Nitekim çevresel farkındalık, doğal

kaynakları sürdürülebilir şekilde neden kullanmamız gerektiğinin fark edilmesi ve çevredeki değişikliklere karşı bilinçli olunmasıdır (Sancak, 2019; Şahin, 2023). Bu nedenle, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında ele alınan içeriklerin ve sürdürülebilir kalkınma anlayışının bireylerin çevresel farkındalık kazanmalarına katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu minvalde öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarıları ile çevresel farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı ile çevresel yaşam arasındaki ilişkiyi ortaya koyma açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında sürdürülebilir tüketim ile çevresel farkındalık arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların bulunduğu görülmektedir (Diktaş, 2019; Ersükmen, 2024; Özer, 2025; Öztürk, 2026; Üstün ve Ürey, 2024). Ayrıca akademik başarı ile öğrencilerin çevresel farkındalık düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Doğan ve Keleş, 2020; Özdemir-Özden, 2011; Sancak, 2019). Ancak bu çalışmalar değerlendirildiğinde, öğrencilerin Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı başarıları ile çevresel farkındalıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu ilişkinin belirlenmesi, sosyal bilgiler öğretim programında yer alan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı ile çevresel farkındalık arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yönelik veri sunacağı öngörülmektedir. Elde edilecek bulguların, öğretmenlerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanını çevresel farkındalık bağlamında ele almalarına yönelik bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanındaki akademik başarıları ile çevresel farkındalık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamalar cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamalar anne eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamalar baba eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

- Çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamalar ailenin gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamalar doğa alanlarına yapılan gezilere göre farklılaşmakta mıdır?
- Çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamalar bitki (çiçek, ağaç) yetiştirme durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarıları çevre farkındalık düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanların tükenmez olduğunu düşündüğü doğal kaynakları sorumsuz şekilde tüketmesi ve çeşitli faaliyetler ile çevre tahribatlarına neden olması sonucunda küresel ısınma, bitki ve hayvanların nesillerinin tükenmesi, çevre kirliliği, salgın hastalıklar gibi çevresel problemler meydana gelmektedir (Şenaslan, 2024). İnsanların çevreye yönelik bilgi, farkındalık ve tutum eksikliği, çevrenin ortak yaşam alanı olduğu bilincinin yeterince gelişmemesinden kaynaklanmaktadır (Çeper, 2019). Çevreyi anlayan kişiler çevre problemlerine karşı tedbir alabilirler. Çevresel sorunların çözümü ve doğal kaynakların doğru kullanımı için toplumun tüm kesimleri çevre konusunda eğitim alması gerektiği düşünülmektedir. Çevre eğitiminin etkin ve verimli bir şekilde gerçekleşmesi için küçüklükten itibaren bu becerinin bireylere aktarılması gerektiği belirtilmektedir (Özdemir-Özden, 2011). Çevre konusunda verilen eğitim ile öğrencilerin çevresel farkındalık kazanmaları ve sürdürülebilir tüketim anlayışına sahip olmaları sağlanabilir.

Çevresel farkındalığın amacı, çevresel bilgi, tutum ve davranışa sahip çevreci bireyler yetiştirmektir. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında ekonomik süreçler, kaynakların bilinçli kullanımı ve tüketim alışkanlıkları ele alınmaktadır. Bu içerikler, öğrencilerin çevreye yönelik farkındalık geliştirmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda çevresel farkındalık kavramının amacı ile üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında kazandırılması hedeflenen kavramlar benzerlik göstermektedir. Bu kavramların öğrenilmesinin, bireylerin parayı amacına uygun kullanma, yeniden kullanılabilen ürün tüketimini tercih etme, kaynakları tasarruflu bir şekilde kullanabilme becerilerinin

geliştirilmesine katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. İlkokul kademesinde verilen üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı kazanımlarının bireylere çevresel farkındalık kazandırdığı düşünülmektedir. Bu araştırmadan elde edilecek sonuçların, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı ile çevresel farkındalık arasındaki ilişkinin anlaşılmasına fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmadan elde edilecek sonuçların öteki araştırmalara önemli bir kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan öğrencilerin veri toplama araçlarını kendi bilgi ve görüşlerini yansıtacak biçimde içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan başarı testi ve “İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği”nin araştırmada incelenen özellikleri geçerli ve güvenilir biçimde ölçtüğü kabul edilmiştir.
- Veri toplama sürecinde uygulama koşullarının tüm katılımcılar için benzer biçimde gerçekleştirildiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma, 2025–2026 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili Haliliye ve Karaköprü ilçelerindeki ilkokullarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırmada kullanılan başarı testi ve çevresel farkındalık ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırma ilişkisel tarama deseninde yürütüldüğünden elde edilen bulgular değişkenler arasındaki ilişkileri ve yordama düzeyini ortaya koymakta olup neden-sonuç ilişkisi şeklinde yorumlanamaz.

1.6. Tanımlar

Çevre: Canlıların yaşamlarının sürekliliği için gerekli olan hava, toprak ve su alanlarındaki canlı ve cansız unsurların bütünü çevre olarak belirtilmektedir (Yener, 2022).

Çevre Eğitimi: Çocukların yaşamlarını sürdürdükleri çevreye ilişkin duyarlılık ve bilgi seviyelerini arttırmak amacıyla uygulanan eğitim çabaları çevre eğitimi olarak tanımlanmaktadır (Kurt-Gökçeli, 2015).

Çevresel Farkındalık: Doğal kaynakların ve çevrenin neden korunması gerektiğinin bilincinde olma durumu çevresel farkındalıktır (Şahin, 2023).

Sürdürülebilirlik: Toplumların ve fertlerin doğal çevresine odaklanması ile doğal kaynakların yanlış kullanımı sonucu kaynaklarda meydana gelen azalmayı önleme çabası sürdürülebilirlik olarak ifade edilmiştir (Öniz, 2023).

Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı: İçerisinde karar verme, finansal okuryazarlık ve özdenetim gibi becerileri barındıran, ilgi duyduğu meslekleri araştıran, girişimci ve bilinçli tüketici davranışı sergileyen bireyler yetiştirmeyi amaçlayan kazanımların yer aldığı bir öğrenme alanıdır (MEB, 2018).

Akademik Başarı: Eğitim dönemi boyunca verilen derslerin amaçlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin yazılı sınavlar ile ölçülerek alınan notların ortalaması ile değerlendirilmesinin yapılmasıdır (Onuk, 2007).

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ALANYAZIN

Bu bölümde çevre, çevrenin önemi, çevre eğitimi, ilkokulda çevre eğitimi, çevresel farkındalık, çevresel farkındalığın önemi, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı, ilkokulda üretim dağıtım ve tüketim öğrenme alanı, finansal okuryazarlık, sürdürülebilir kalkınma, tasarrufun önemi, çevresel farkındalık ile üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanlarının kapsayıcılığı ve çevresel farkındalık ve sosyal bilgiler ders başarısı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

2.1. Çevre

Canlı ve cansız unsurların etkileşim halinde oldukları ortam onların çevrelerini oluşturmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2005; Sungurtekin, 2001). Aydoğdu'ya (2014) göre çevre; fiziksel, toplumsal, biyolojik ve kimyasal unsurların insanları ve diğer bütün canlıları doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilemesi olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak çevre, bireylerin hem birbirleriyle etkileşim halinde oldukları hem de bütün bireylerin ortak olarak sahip olduğu su, hava, bitki örtüsü ve hayvan çeşitliliği gibi doğa unsurları ile tarihsel ve kültürel yapıları da içeren ortam olarak ifade edilebilir.

Çevre terimi; canlı ve cansız unsurların etrafında bulunan bir yer olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2020). Çevre, yalnızca etrafımızda yer alan unsurlarla değil; gözle görülmeyen ve bize çok uzak olan fiziksel ortamlardaki tüm canlı ve cansız bileşenlerin ilişki içerisinde olduğu bir bütünü kapsamaktadır (Uşak, 2006). Bu doğrultuda çevre, toplumsal ve fiziksel olmak üzere iki kategoride ele alınabilir (Kahraman ve Oğuz, 2006). Fiziksel çevre, bireyin niteliğini ve varlığını fiziksel olarak idrak ettiği, doğal ve yapay ortamların etkileşim halinde olduğu ve canlıların hayatlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmelerine etki eden ortamdır (Demir ve Yalçın, 2014). Fiziksel çevre doğal ve yapay çevreyi içinde barındırmaktadır. Doğal çevre, oluşumunda insanın etkisinin olmadığı yani insanın müdahale etmediği veya girişimde bulunmadığı tüm doğal varlıklar olarak ifade edilebilir (Uşak, 2007). Yapay çevre, insanlık tarihinin oluşumundan bugüne, doğal çevrenin yapılarından büyük ölçüde faydalanarak oluşturulan çevredir (Çeper, 2019). Toplumsal çevre ise bireylerin siyasal, toplumsal ve

ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için yaşadıkları fiziksel çevre içinde oluşturdukları etkileşimlerin tümünü kapsamaktadır (Karatekin, 2011).

Çevre, doğanın ve doğal olmayan tüm yapıların bütünü olan mikroorganizmalardan insanlara kadar tüm canlı unsurların yaşadığı olumlu veya olumsuz olarak değişime maruz kalan ortamdır (Önder ve Özkan, 2013). Yaşam ortamımız olan çevre değişip dönüşürken kirliliğe maruz kalmaması için çevreyi korumaya özen göstermenin gelecek nesillerin temiz bir çevrede yaşamasına olanak sağlayabileceği düşünülmektedir.

2.2. Çevrenin Önemi

Çevre, tüm canlıların yaşamını sürdürdüğü doğal ortamdır (Sönmez, 2021). Canlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan nefes alma, barınma, beslenme ve üreme gibi temel gereksinimler çevre tarafından karşılanmaktadır (Karataş ve Aslan, 2012). Bunun yanı sıra su, gıda ve barınma gibi temel insan haklarının güvence altına alınabilmesi, temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrenin varlığıyla yakından ilişkilidir (Tang ve Spijkers, 2022). Tarlalarda yetiştirilen sebzelerden evlerde hazırlanan yemeklere, yetiştirilen hayvanlardan elde edilen giysilere, kullanılan eşyalardan oluşan atıklara kadar günlük yaşamın her aşaması çevre ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle insan faaliyetlerinin doğa üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri bulunmaktadır (Erten, 2004). Ekosistemler; iklimin dengelenmesi, oksijen üretimi ile hava ve suyun arıtılması gibi yaşamsal hizmetler sunmaktadır. Organizmalar ve diğer canlı türleri, toprağın korunmasını desteklemekte, besin döngüsünün sürdürülmesinde kritik işlevler üstlenmekte ve bu sayede erozyon ile su taşkınlarının etkilerini azaltmaktadır (Şekercioğlu, 2010). Bitkiler, yaprakları aracılığıyla havadaki kirleticileri filtreleyerek hava kalitesinin iyileştirilmesine katkıda bulunmakta; ayrıca buharlaşma ve gölgeleme yoluyla çevresel sıcaklıkları azaltarak iklimin dengelenmesini desteklemektedir (Larsen, 2015). Bunun yanında çevre; öğrenme, ilham alma, kimlik geliştirme ve mekânsal aidiyet gibi süreçler aracılığıyla bireylerin psikolojik, kültürel ve fiziksel iyi oluşunu da desteklemektedir (Sağır, 2026).

Bireylerin daha fazla kazanç elde etme, daha iyi yaşam koşullarına ulaşma ve teknolojik gelişmelerle doğaya hâkim olma çabaları, toprak kirliliği, su kirliliği, hava kirliliği, katı atık sorunları, biyolojik çeşitlilik kaybı ile iklim değişikliği gibi çevre

sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Vatansever-Bayraktar ve Fırat, 2020; Demir ve Yalçın, 2014). Toprak kirliliği, doğada dönüşümü mümkün olmayan kirlilik türlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Çağlarırnak ve Hepçimen, 2010). Bu çevre sorunları doğal kaynakların kirlenmesine neden olmakta; oluşan kirlilik yalnızca bitki ve hayvan varlığına zarar vermekle kalmayıp besin zinciri aracılığıyla insan sağlığını da olumsuz etkilemektedir (İbadullayeva vd., 2019). Çevre kirliliğinin kanser, nörolojik bozukluklar ve solunum sistemi hastalıkları gibi çeşitli sağlık sorunlarının ortaya çıkmasında etkili olduğu belirtilmektedir (Usman vd., 2023).

Çevrede meydana gelen sorunların temelinde büyük ölçüde insan davranışları yer almaktadır. Bu nedenle çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, bireylerin çevreye yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının olumlu yönde geliştirilmesiyle mümkündür (Doğan ve Keleş, 2020). Bu doğrultuda çevre sorunlarına yönelik önleyici tedbirlerin sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan büyük önem taşıdığı ifade edilmektedir (Gülay ve Öznacar, 2010). Sorunlar ortaya çıkmadan önce verilen çevre eğitiminin, gelecek nesillerin temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşamasına katkı sağlayacağı, doğal kaynakların korunmasını destekleyeceği düşünülmektedir.

2.3. Çevre Eğitimi

İnsanlar; kitap, televizyon kanalları, internet siteleri ve okullarda öğretmenler aracılığı ile çevremizde gerçekleşen doğa olayları ve bunların dünyamıza olan etkilerine dair çok hızlı bir şekilde bilgi edinmektedir. Canlılar doğa olaylarına müdahale edememektedir. Bu bağlamda canlılardan doğa olaylarına karşı önlem alarak doğa olaylarının etkilerini azaltmaları beklenmektedir. Bunun yanında insan tarafından ihmal veya kasıtlı olarak gerçekleştirilen çevre krizlerine çözüm sağlamak daha muhtemeldir. 20. yüzyıl başları sanayileşmenin hızla geliştiği hava, toprak ve su kirliliği, hayvan ve bitki çeşitliliğinin yok olma tehlikesi ile karşılaştığı, atıkların durumu gibi çok fazla çevre sorununun ortaya çıktığı zaman dilimi olmuştur (Demir ve Yalçın, 2014). İnsanların çevrenin bir parçası olduğunun farkına varması ve çevre ile ilgili düzenlenen yasa ve kurallara uyum sağlaması ile çevresel krizlere karşı önlem alınacağı düşünülmektedir. Bu ise nitelikli bir çevre eğitimi ile mümkündür. Çevre eğitimi, evde başlayan ve okulda desteklenen bir eğitim olup aile

tarafından yeterince destek verilmediğinde okulda daha da önemsenen eğitimidir (Akınoğlu ve Sarı, 2013).

Çevre eğitimi; çevre sorunlarını fark ederek çözüm yolu bulmayı ve çevreyi iyileştirmek için eyleme geçmeyi kapsayan bir aşamadır (Kaya, 2016). Başka bir ifade ile çevre eğitimi; bireyin enerji tüketiminden doğal kaynak kullanımına, su tüketiminden atık üretimine varana kadar birçok noktada çevresinin farkında olan nesiller yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Demirkaya, 2006). Çevre eğitimi; doğal miras ve tarihi yerlerin korunarak toplumun tüm kesimlerinde çevreye karşı köklü davranış değişiklikleri kazandırılması ve problemlerin giderilmesinde aktif sorumluluk üstlenme olarak ifade edilebilir (T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004). Çevre eğitimi, çevre dostu davranışlar sergilenerek çevrenin korunması için değer yargıları oluşturulması aşamasıdır (Erten, 2004). Genel anlamda çevre eğitimi, çevre problemlerine karşı duyarlı olan, sorunların çözümünde aktif katılım sağlayan, çevre dostu davranışlar sergileyen bireyler yetiştirmek olarak tanımlanabilir.

Yaşadığımız çağda bireyin yaşam alanını tanımasını ve doğal kaynakları etkili bir şekilde tüketmesini öğretmek eğitimin en önemli işlevlerinden birisidir (Demir ve Yalçın, 2014). Çevre eğitimi, bireylere çevresel bilgileri kazandırırken aynı zamanda çevreye dair farkındalıklarının artmasına ve bu farkındalıkların eyleme dönüşmesine katkı sunmaktadır (Erten, 2004). Çevre eğitiminin asıl hedefleri; bireylere çevre bilinci kazandırmak, çevre okuryazarı bireyler yetiştirmek ve çevreye karşı doğru tutum, davranış ve beceri sergilemelerini sağlamaktır (Gülay ve Öznacar, 2010). Çevre eğitiminin hedefi irdelendiğinde, bireylere çevre dostu davranış ve çevresel tutum kazandırmanın gerekliliğinin önemsendiği aktarılmaktadır (Güven, 2013). Bu ifadeler doğrultusunda, farkındalığın bilgi aracılığıyla olumlu tutum ve davranışlara dönüştüğü; çevre eğitiminin belirli basamaklardan oluştuğu ve bu basamakların bir zincirin halkaları gibi birbirini etkileyen bütüncül bir yapı sergilediği sonucuna varılabilir.

2.4. İlkokulda Çevre Eğitimi

Yaşadığımız Dünya'nın gelecekte yaşanabilir bir durumda olması için çevre eğitimi konusunda evde ailesi tarafından okulda öğretmenler aracılığı ile bilinç aşılanmış, sorunlara karşı problem çözme becerisine sahip öğrenci nesillerin yetiştirilmesi gereklidir (Artun,

2014; Kurt-Gökçeli, 2015). Okullarda çevre eğitiminin temel amacı, mevcut ve gelecek nesillerin sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşamalarına olanak sağlayacak çevre bilincine, çevresel sorumluluk anlayışına ve sürdürülebilir yaşam becerilerine sahip bireyler yetiştirmektir (Çolakoğlu, 2010). Çevreyi tanıma ve koruma bilincinin birey ve toplumda, özellikle ilköğretim çağından başlayarak her sınıf düzeyinde süreklilik gösterecek biçimde kazandırılması, bilinçli ve istekli çevreciler yetiştirilmesi süreci çevre eğitimi olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda bireylerin ilköğretimde kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmanın temiz bir yaşam alanı ile olan ilişkisini kavrama ve çevre olaylarını daha iyi anlamaları çevre eğitimi amaçlarına ulaşmayı sağlayacaktır (Karakoçan, 2016). İlköğretim programlarının yapısı incelendiğinde çevre eğitimi; yakın çevrenin temizliğine katkıda bulunma, doğal kaynakların önemini kavrama, bitki ve hayvanların faydalarını bilmenin yanı sıra öğrencilerin bitki yetiştirmesine, hayvan beslemesine ve çevreyle etkileşimine olanak tanıyan bireysel odaklı bir süreçtir (Bacakoğlu ve Taş, 2020). İlkokul müfredatında çevre eğitimi adıyla ders yer almamakla birlikte öğrencilere çevre eğitimi içerikleri çeşitli derslerde yer alan kazanımlar ile aktarılmaktadır (Bacakoğlu ve Taş, 2020). Nitekim Gülersoy vd. (2021) göre örgün eğitim kademesinde çevre eğitimi içerikleri; fen bilimleri, hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinde ünite temelinde aktarılmaktadır.

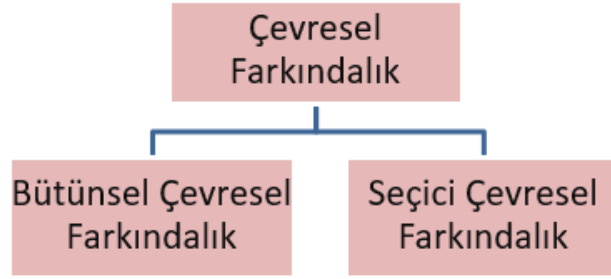
2.5. Çevresel Farkındalık

Çevremizde insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme, nüfusun hızla artması, sanayi faaliyetleri ve doğal kaynakların kontrolsüz kullanımı gibi çevre sorunları artarak devam etmekte ve bir zamanlar tükenmez olduğu düşünülen doğal kaynakların hızla azalmasına hatta yok olmasına neden olmaktadır. Çevre sorunlarının oluşmasına etki eden insan davranışları, dünya genelinde çevre sorunlarının gündemde olması ile daha çok incelenir hale gelmiştir (Oğuz vd., 2011). Bu durumun temel nedenleri, bireylerin çevreye karşı duyarlılığının gelişmemiş olması ve çevrenin korunmasına yönelik görevlerinin bilincinde olmaması olarak gösterilebilir. Bu bağlamda doğal kaynakların bilinçli kullanılması ve çevre sorunlarının giderilebilmesi için bireylerde çevresel farkındalığın ve çevreye yönelik bilincin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Küçükaydın'a (2024) göre çevreye karşı duyarlılık, çevresel krizlere karşı uygun

davranışlar geliştirmek, çevreyi korumaya ilişkin önlemler almak ve bu doğrultuda çevre bilinci yeteneğine sahip bireyler yetiştirmek olarak tanımlanabilir. Bireylerin sahip olduğu ön bilgilerin ve hazır bulunuşluk düzeylerinin dikkate alınması çevreci davranışa sahip bireylerin yetişmesine katkı sağlayabilir. Nitekim Güven ve Aydoğdu'ya (2012) göre etkili bir çevre eğitiminin bireylere kazandırılması ve çevresel duyarlılığın aktarılmasında bireylerde ne tür tutum, farkındalık ve ön bilgilerin mevcut olduğunun bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Bireylerin ilk ön bilgilerini ise aile ve eğitimciler oluşturmaktadır. Buna göre bireylere çevresel bilinç oluşturma sürecinde aile ve öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir (Kurt-Gökçeli vd., 2021). Çevresine karşı yüksek farkındalığa sahip bireylerin çevresine yönelik tutum ve davranışları olumlu olacağı gibi aynı zamanda canlıların nesillerinin devam etmesine de etkisi olacaktır (Öhman, 2016).

Atasoy (2005), çevresel farkındalığı; “mevcut olan doğal ve sosyal çevrenin farkındalığı”, “doğal ve sosyal çevrenin etki ve özelliklerinin farkındalığı”, “sosyal çevrenin işlevleri, faydaları, değerleri ve rezervlerinin farkındalığı”, “küresel ve ulusal ölçekte ortaya çıkan çevresel krizlerin farkındalığı”, “Sosyal ve toplumsal çevrenin tahrip edilebilirliğinin farkındalığı”, “Çevreye yönelik krizlere çözüm üretme çabasında etkin katılım ihtiyacının farkındalığı” olmak üzere 6 aşamada toplamıştır. Çevresel farkındalık kavramına alanyazında çeşitli yaklaşım ve boyutlar kapsamında yer verilmektedir. Bu araştırmada çevresel farkındalık kavramı bütünsel ve seçici farkındalık türleri dikkate alınarak incelenmiştir. Bütünsel çevresel farkındalık; ekonomik, sosyal ve çevresel unsurlar arasındaki etkileşimi tanıma becerisidir (UNESCO, 2017). Riess ve Mischo'ya (2010) göre bütünsel çevresel farkındalık bir sistemin ana faktörlerini ve bu faktörler arasındaki etkileşimi anlama yeteneğidir. Seçici farkındalık ise çevresel konuların belli boyutlarına odaklanılması şeklinde tanımlanabilir.

Şekil 2.1. Çevresel Farkındalık Türleri

2.6. Çevresel Farkındalığın Önemi

Bireylerin çevresel bilgi seviyelerinin düşük olması, çevreye yönelik oluşturdıkları bilinçsiz davranışlar ve çevreye karşı farkındalıklarının yetersiz olması çevre ile ilgili ortaya çıkan krizlerin temelini oluşturmaktadır (Kıyıcı vd., 2014). Ortaya çıkan çevresel krizlerin önlenmesi ise bireylerin çevresel bilgi seviyelerinin artması, çevreye yönelik davranışlarında olumlu tutum sergilenmesi ve çevreye karşı farkındalığının artması ile gerçekleşeceği düşünülmektedir. Bireylere çevresel farkındalık kazandırmak eğitimin en belirleyici işlevlerinden biridir.

Daha adaletli, huzurlu ve sürdürülebilir bir gelecek oluşturmak için tüm bireyler ve toplumlar bilgi, edininim ve değerlerle yetiştirilmeli ve böyle bir dönüşümü sağlamak için yüksek bir farkındalık kazandırılmalıdır (UNESCO, 2014). Bireylere çevresine yönelik yüksek farkındalık kazandırılması, doğal kaynakların korunmasını ve azalmadan eksilmeden gelecek nesillerin de faydalanacağı bir rezerv oluşturma bilinci aşılması açısından önem taşımaktadır (Ablak ve Yeşiltaş, 2020).

2.7. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı, Sosyal Bilgiler dersinde 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde yer alan temel öğrenme alanlarından biridir. Bu öğrenme alanında öğrencilerin ekonomik yaşamı tanımaları, bilinçli tüketici davranışları geliştirmeleri, üretim ve tüketim süreçleri arasındaki ilişkiyi kavramaları amaçlanmaktadır. Ayrıca “bilinçli seçim yapma”, “ekonomik faaliyetleri tanıma ve sosyal hayata etkisini analiz etme”, “israfın canlı yaşamına etkisini analiz etme”, “meslekleri tanıma ve araştırma”, “yatırım ve pazarlama ile ilgili proje

önerileri hazırlama” ve “dijital teknolojinin meydana getirdiği değişimler” gibi kavram ve becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu kavramların öğrenilmesi, öğrencilerin ekonomik kararların birey, toplum ve çevre üzerindeki etkilerini fark etmelerine ve bilinçli tüketici davranışları sergilemelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Aşağıdaki tabloda üretim dağıtım tüketim öğrenme alanı ve kazanımlarına yer verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda üretim dağıtım tüketim öğrenme alanı ve kazanımlarına yer verilmiştir:

Çizelge 2.1. Dördüncü Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları

Ders	Öğrenme Alanı	Kazanım
Sosyal Bilgiler	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar. 2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır. 3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler. 4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. 5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.

Çizelge 2.2. Beşinci Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları

Ders	Öğrenme Alanı	Kazanım
Sosyal Bilgiler	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1. Yaşadığı bölgenin ekonomik faaliyetlerini belirler. 2. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder. 3. Kullandığı temel ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder. 4. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir. 5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır. 6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.

Çizelge 2.3. Altıncı Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları

Ders	Öğrenme Alanı	Kazanım
Sosyal Bilgiler	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir. 2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder. 3. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar. 4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. 5. Türkiye ekonomisinin gelişmesi ile nitelikli insan gücü arasındaki ilişkiyi açıklar. 6. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.

Çizelge 2.4. Yedinci Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları

Ders	Öğrenme Alanı	Kazanım
Sosyal Bilgiler	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar. 2. Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir. 3. Vakıfların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine tarihten ve günümüzden örnekler verir. 4. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır. 5. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar. 6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.

Tablo incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı ile ilgili 23 kazanım olduğu tespit edilmiştir. Bu kazanımlar incelendiğinde konuların öğrencinin gelişim seviyesine uygun olarak Bloom'un bilişsel gelişim kuramı aşamalarına

göre her sınıf seviyesinde derinleşerek tekrar ettiği gözlemlenmiştir. Bu öğrenme alanı aktarılırken tasarruf, sorumluluk ve doğal çevreye karşı duyarlılık gibi değerlerle finansal okuryazarlık, karar verme, öz denetim ve girişimcilik gibi becerilerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir (MEB, 2018). Bu bağlamda üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı kazanımlarının çevresel farkındalık kazandırmaya yönelik planlı bir çevre eğitimi sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

2.8. İlkokulda Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanının Önemi

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı ilkokulda 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde işlenmektedir. Öğrencilere ilkokulda bu öğrenme alanı ile ilgili “bilinçli seçim yapma”, “çevresindeki ekonomik faaliyetleri tanıma”, “bilinçli tüketici olma”, “örnek bir bütçe oluşturma” ve “israfı önleme” gibi kazanımları aktarmak hedeflenmiştir. İlkokul kademesinde öğrenciler tek başına alışveriş yapmaya başlama, istek ve ihtiyaçları arasında seçim yapma, harçlıklarını idareli kullanma ve aldıklarını israf etmekten kaçınma gibi beceriler ile ilk kez karşı karşıya kalmaktadırlar. Ayrıca çocukların finansal okuryazarlık açısından aileden bağımsız şekilde hareket etmeye başlamaları, üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı kazanımlarının ilkokul kademesinde öğrenilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu öğrenme alanı sayesinde öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları ekonomik olayları anlamlandırmaları, kaynakların sınırlı olduğu bilinciyle hareket etmeleri ve bilinçli tüketici davranışları geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri arasındaki ilişkiyi fark etmelerine ve ekonomik kararlarının sonuçlarını değerlendirebilmelerine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı kazanımları ile öğrencilere aktarılacak bilgiler Bloom taksonomisindeki aşamaları içerisinde barındırmaktadır. 4. sınıf seviyesinde üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı kazanımları Bloom’un bilişsel alan basamaklarından bilgi, uygulama, sentez ve değerlendirme basamaklarındaki aşamalar ile benzerlik göstermektedir. Öğrenciler öncelikle temel ekonomik kavramları öğrenmekte, ardından bu bilgileri günlük yaşamlarında kullanabilmekte ve karşılaştıkları durumları değerlendirebilmektedirler.

Aşağıdaki tabloda 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan üretim dağıtım tüketim

öğrenme alanı ve kazanımlarına yer verilmiştir:

Çizelge 2.5. İlkokulda Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı ve Kazanımları

Ders	Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım	Basamağı
Sosyal Bilgiler	4. Sınıf	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1.İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	Bilişsel Alan-Değerlendirme
			2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	Bilişsel Alan-Bilgi
			3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Bilişsel Alan-Uygulama
			4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	Bilişsel Alan-Sentez
			5.Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	Bilişsel Alan-Uygulama

2.9. Finansal Okuryazarlık

TDK, tarafından okuryazarlık “okuryazar olma durumu” olarak ifade edilmiştir. Kurdayoğlu ve Tüzel’e (2010) göre okuma- yazma ile okuryazarlık arasında farklar bulunmaktadır. Bu bağlamda okuma ve yazma bir şifre çözme iken okuryazarlık bir algılama, okuma-yazma okuyup yazabilme durumu iken okuryazarlık ise bir düzeye sahip olma, okuma-yazma harfleri ve simgeleri anlama iken okuryazarlık insanların anlayıp yorumlayabileceği her şeyi ifade etme durumu ve okuma-yazma mevcut bir tanıma sahip iken okuryazarlık tanımı ise sürekli değişen bir yapıya sahip şeklinde bir sınıflama yapılmıştır. Başka bir tanımda ise okuryazarlık, sürekli gelişen bir kavram olup bireyin topluma katılmak ve yeteneğini yükselterek hedeflerine ulaşmak için yaşamın her alanında gereksinim duyulan bilgiyi algılama, yorumlama ve yeniden üreterek paylaşma süreci olarak tanımlanmaktadır (Ateş ve Aşçı, 2021; OECD, 2018). Okuryazarlık tanımındaki bu farklılıklar, geçmiş yıllarda bir kavrama dair daha yüzeysel bir tanım yapılırken bilgi ve iletişim teknolojisi çağında yaşantımızdan kaynaklı günümüzde kavramın anlamına dair derin tanımlamalar yapıldığını kanıtlar niteliktedir. Nitekim Altun (2005) ve Çelikten (2020) göre teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler okuryazar kavramını içinde bulunan

devrin ihtiyaçlarına göre düzenlenebileceği düşüncesini meydana getirmiştir. Hızlı gelişim gösteren çağımızda okuryazarlık kavramına ilişkin yeni türler ortaya çıkmaktadır (Ateş ve Aşçı, 2021). Sosyal bilgiler öğretim programında (2018) yer alan beceriler başlığı altında “çevre okuryazarlığı”, “dijital okuryazarlık”, “finansal okuryazarlık”, “harita okuryazarlığı”, “hukuk okuryazarlığı”, “medya okuryazarlığı”, “politik okuryazarlık” beceri olarak kazanımlar ile aracılığı ile öğrencilere aktarılması amaçlanan okuryazarlık türleridir. Araştırma kapsamına alınan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında finansal okuryazarlık beceri olarak kazandırılması beklenmektedir.

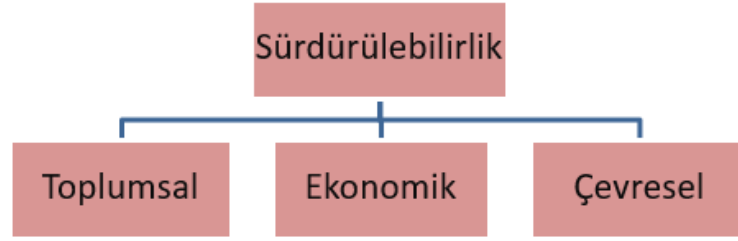
Finansal okuryazarlık, insanların günlük harcamalarını ve ekonomik şartlarını düzenleyebileceği, çocukların eğitimini organize edebileceği ve emekli olduktan sonra plan oluşturabileceği şartlara ortam hazırlamak şeklinde tanımlanabilir (Büyük, 2024). Finansal okuryazarlık, kişilerin gelir durumunu şekillendiren ekonomik şartları idrak etme, okuma, yazma, çıkarım yapma, analiz etme, bağlantı kurabilme ve finansal yapıyı yönetebilme kabiliyetidir (Ergün vd., 2014; Tekin-Turhan, 2020). Finansal okuryazarlık, finansal alanda yeterli bilgi düzeyine sahip olarak tartışabilme, finansal ürünlerin incelemesini doğru şekilde yapma, uygun fiyatlı ürünleri tercih etme ve uzun zamanlı mali konularda uygun kararlar verebilme becerisini içermektedir (Köroğlu, 2021). Sönmez ve Kılıç (2020) finansal kararlar alırken kuruluş ve bireylerin finans konusundaki bilgi ve güncel değişimleri takip ederek harekete geçmesi şeklinde aktarılmıştır. Özkale ve Özdemir-Erdoğan (2019) ise finansal okuryazarlığı, üst bir uzmanlık alanı olmayıp parayı doğru şekilde yönetmek olduğunu belirtmektedir. Bu tanımlardan yola çıkarak finansal okuryazarlık, günlük hayatta alışveriş yaparken alternatifler arasından uygun olanı seçmek ve parayı doğru yöneterek geleceğini iyi bir şekilde idame ettirmek şeklinde tanımlanabilir. Finansal okuryazarlık günlük hayatta parayı etkili şekilde kullanabilme becerisi olduğundan toplumdaki tüm kesimleri kapsayan bir kavramdır. Finansal kavramlar sadece ebeveynleri ilgilendiren bir beceri olmayıp aynı zamanda çocukluktan başlayarak toplumdaki tüm bireyleri ilgilendiren bir beceridir (Er ve Taylan, 2017). Bu nedenle finansal okuryazarlık eğitimi okullarda verilmelidir. Finansal eğitimde bireylerin finansal bilgiyi kullanma becerisi kazanması amaçlanmaktadır (Bozkurt vd., 2019). Güvenç (2017) finansal okuryazarlık kavramı ile alakalı ana dersler içerisinde en fazla kazanıma sahip dersin sosyal bilgiler olduğunu belirtmiştir. Nitekim sosyal bilgiler

öğretim programında israftan kaçınarak kaynaklarını idareli kullanan, kaynaklarını ve bütçelerini kullanırken akıllı tercihler yapan, doğru yatırımlar yaparak kendilerinin ve ülkelerinin gelişmesine destek olan bireyler yetiştirmeyi esas alan kazanımlar yer almaktadır (MEB, 2018). Bu kazanımların finansal okuryazarlık ile Sosyal bilgiler dersi arasında yakın bir ilişki olduğunu kanıtlayan nitelik taşıdığı varsayılmaktadır.

2.10. Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilirlik kavramını; canlının değişime maruz kalmadan yaşamına devam etmesi, eksilmeden kendini tamamlayan şeklinde tanımlamıştır (Bartu, 2020; Doğan, 2020). Karabıçak ve Özdemir (2015) doğada bulunan kaynakların korunarak, sonraki nesillere iletilme amacına ulaşılmasıdır. Sürdürülebilir tüketim, diğer tüketim çeşitleri ile karşılaştırıldığında çevreye daha az zararı olan bir tüketim davranışı olarak tanımlanmıştır (Ersükmen, 2024). Sürdürülebilir bir ürünün geri dönüşümü, tekrarı ve yeniden kullanımı gibi nitelikleri bulunmalıdır (Çakar, 2020). Bu bağlamda bir ürünün yeniden kullanıma açıklığı yani sürdürülebilir olması doğal kaynakların bilinçsiz bir şekilde tüketimini ve çevrenin kirlenmesini önleyerek daha yaşanılabilir bir alan oluşturmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramı toplumsal, ekonomik ve çevresel olmak üzere üç unsuru içermektedir (Bilgili, 2017). Toplumsal sürdürülebilirlik kavramı; toplumun bütün kesimlerine sosyal refahı sağlamak adına sağlık ve eğitim gibi hizmetlerin eşit ve adil olarak verilmesini içermektedir (Doğan, 2020). Ekonomik sürdürülebilirlikte; yeni ürün oluşumundan kaynaklanan atıkların tekrar kullanılabilir duruma getirilmesi, ürün ve hizmet sunumunda daha az malzeme tüketilmesi, enerji ve maddelerin yeniden kullanılabilir duruma getirilmesi olarak ifade edilmektedir (Vivien, 2008). Çevresel sürdürülebilirlikte, insana yaşam imkânı sunan doğal çevrenin insan yaşamının sürekliliği için gereken çevre yapısı ve kapsamını etkilemeyecek şekilde doğanın kaynaklarından faydalanmayı belirtmektedir (Yeni, 2014).

Şekil 2.2. Sürdürülebilirlik Boyutları

Sürdürülebilirlik anlayışı sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın tarihsel gelişimi incelendiğinde; 1940’lı yıllardan sonra ülkeler kalkınma gayesiyle ekonomik anlamda gelişmiş ülke konumuna gelirken küresel boyutta çevre sorunları ortaya çıkmasına sebep olarak 1970’lerden sonra çevre ile kalkınma arasında kontrolü sağlama çabası içerisinde girmişlerdir (Azrak, 2023). Çevre problemlerin ve çözümlerinin ilk kez küresel ölçekte tartışılması ise, 1972 yılında “BM İnsan Çevresi Konferansı” (Stockholm Konferansı) tarafından farklı gelişmişlik seviyelerine sahip olan 113 ülkenin bir araya gelmesiyle olmuştur (Şahin, 2018). Dünya Çevre ve Kalkınma Örgütü (WCED) 1983’ te dönemin Norveç Başbakanı Gro Harlem Brundtland’ın öncülük etmesiyle oluşturulmuş ve bu örgüt, ekonomik çıkarlar sağlamak adına doğal kaynakları bilinçsizce tüketmemek gerektiğini savunan 1987 yılında hazırlanan Brundtland Raporu’nu yayımlamıştır. (Altıntaş, 2026; Dikmentepe, 2020). Sürdürülebilir kalkınma anlayışı, Brundtland Raporu’yla dünya genelinde yaygınlık kazanmıştır (Azrak, 2023).

Azrak’a (2023) göre bireyin sosyal, çevresel ve ekonomik unsurları baz alarak çekirdek aileden daha büyük topluluklara kadar yaşam kalitesinin artması için çabalaması sürdürülebilir kalkınma olarak tanımlanabilir. Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü (International Institute for Sustainable Development [IISD], 2025) tarafından sonraki kuşakların temel gereksinimlerini sağlama yeteneğini tehlikeye atmadan, günümüzün gereksinimlerini gidermeye çalışması sürdürülebilir kalkınma olarak ifade edilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma; insan yaşamı için gerekli olan doğal kaynakları, sonraki kuşakların eksikliğini hissetmemeleri için bilinçli şekilde kullanılmasıdır (Bhat, 2017; Bartu, 2020). BM tarafından kabul edilen “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Ajandası” kapsamında belirlenen 17 sürdürülebilir kalkınma hedefi içerisinde bulunan “sağlıklı ve nitelikli hayat”, “güvenli

su ve atık yönetimi”, “ulaşılabilir ve çevre dostu enerji”, “yeşil şehirler ve sürdürülebilir toplumlar” ile “sorumlu üretim ve tüketim” başlıklı hedefler; bu araştırma kapsamında ele alınan çevre, çevre eğitimi, çevresel farkındalık, tasarrufun önemi, sürdürülebilirlik ve üretim, dağıtım ve tüketim kavramları ile benzerlik göstermektedir (United Nations, 2015).

2.11. Tasarrufun Önemi

Su, elektrik, doğalgaz gibi kaynaklar birer enerji kaynağı olup bunların bilinçsiz tüketimi çevresel tahribat, sıcaklık artması, iklimsel değişimler gibi sorunlara neden olmaktadır. Ulusların kalkınmasında çağımızda en önemli araçlardan biri enerjidir (Ay ve Yalçın Erik, 2022). Enerji kullanımında hem yenilenebilir hem de yenilenemeyen enerji kaynakları kullanılmaktadır. Sanayi devrimiyle kömür enerji yakıtı, bilgi ve iletişim çağı ile nükleer enerji santralleri kullanılması çevre kirliliğine neden olmakta ve bu kaynaklar tüketildikten sonra geri dönüşümü mümkün olmamaktadır. Bilgi ve iletişim çağında rüzgâr, güneş gibi kullanılan enerji kaynakları hem temiz enerji kaynakları olup hem de yenilenebilir enerji kaynaklarıdır. Temiz enerji kaynağı sürdürülebilir tüketimi sağlamaktadır. Günümüzde yaşanan savaşlarda enerji kaynaklarının kontrolsüz bir şekilde kullanılması; çevre kirliliğine ve enerji kaynaklarının hızla tükenmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda kontrolsüz ve yoğun enerji tüketimi, radyoaktif madde, küresel ısınma ve asit yağmurlarına neden olarak çevre üzerinde iklim değişikliği meydana getirmektedir (Ay ve Yalçın-Erik, 2022). Su, elektrik, doğalgaz gibi enerji kaynaklarını bilinçli kullanarak kaynaklar konusunda tasarrufu sağlamak mümkün olabilmektedir. Nitekim Ningrum ve Herdiansyah (2018) çalışmasında üniversite öğrencilerinin; enerji tasarrufu amacıyla bilgisayarlarını kapatarak, tek kullanımlık plastik kullanımını azaltarak, plastik yerine kâğıt/bez çanta gibi alternatifler kullanarak ve çevre programlarına katılarak çevreyi korumaya yönelik eylemlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Özkan (2022) kazancın harcanmayan bölümünü tasarruf olarak ifade etmektedir. Tasarruf, bireyin gereksinim duymadığı bir ürünü almama davranışı olup israfı önleyerek kaynakları idareli kullanma eylemi içerisinde bulunmasıdır (Bozkurt vd., 2019). Tüketim miktarları arttıkça tasarruflar azalmakta, tüketim miktarları azaldığında ise tasarruflar artmaktadır (Çelik, 2011). Sosyal bilgiler öğretim programında üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başlığı altında kazanımlar verilirken tasarruf değerini

öğrencilerin edinmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu doğrultuda üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında tasarruf; su ve elektrik tasarrufu, ekmek israfını önleme, tüketebileceğin kadar alma, bütçeni etkili kullanma gibi gündelik yaşamdaki israfı önleme, kaynakları verimli kullanma üzerine odaklanmakta ve kaynakların sınırlı olduğu bilincini aşılama çalışmaktadır. Elektrikli cihazların kullanımında temel talimatlara uyulması, enerji tasarrufu ve performansın artırılmasına katkı sunmaktadır (Ay ve Yalçın-Erik, 2022). Tasarruf bilincinin küçük yaşlardan kazandırılması; kaynakları bilinçli tüketme, sürdürülebilir tüketim anlayışı kazanma, israfı önleme ve parayı etkin kullanabilme becerileri sağladığı düşünülmektedir.

2.12. Çevresel Farkındalık ile Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanlarının Kapsayıcılığı

Çevre, insanların diğer canlılarla ve birbirleriyle kurdukları ilişkiler sonucunda ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel ve tarihsel yapıları kapsayan geniş bir kavramdır. Bu bağlamda çevre kavramından anlaşılması gereken, esasen insanın içinde bulunduğu çevredir (Karatekin, 2011). İnsanların göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata geçmesi ve nüfusun artması, çevre üzerinde önemli baskılar oluşturmuştur (Özey, 2005). Yerleşik yaşamla birlikte bireyler ekonomik faaliyetlere yönelmiş ve bu süreçte üretim, dağıtım ve tüketim faaliyetleri ön plana çıkmıştır. Bir maddenin işlenerek kullanıma hazır hale getirilmesi üretim, üretilen ürünün alıcıya ulaştırılması dağıtım, alıcının ürünü kullanması tüketim olarak tanımlanabilir. Zamanla çevresel koşulları değiştirmeye ve çevresine hâkim olmaya başlayan insan, doğayla olan ilişkisinde daha belirleyici bir konuma gelmiştir. Özellikle sanayi devrimi ile doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı artmış, uzun süre sınırsız ve ücretsiz olarak kabul edilen doğa, sınırlı bir yatırım olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Görmez, 2003). Bu bağlamda insanlar doğa ve diğer canlılarla ilişki içerisinde bulunurken ya da çevresinden etkilenip etkilenirken fiziksel çevresinde bir şeyleri üretmekte ürettikleri şeyleri satın alan müşterilere dağıtmakta ve satın alınanlar tarafından bu ürünler tüketilmektedir. Sosyal yapı içerisinde bulunan bireylerin ürünleri temin etme ve tüketmenin dışına çıkarak, ayrıca kullanması sonucunda oluşan atık maddelerin doğayı tahrip etmeden ortadan kaldırılması ve doğanın muhafazasına ilişkin kişisel yükümlülükleri de kapsamaktadır (Erkal vd., 2011).

Şekil 2.3. Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Süreci

Bu noktada insanoğlunun çevresel krizlerin oluşmasını önleme açısından doğal kaynakların sınırlı olduğunun farkına varması, tasarruf alışkanlıkları geliştirmesi ve çevreye duyarlı davranışlar sergilemesi önem taşımaktadır. Bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketim sürecinde kaynaklar doğru kullanılmalıdır. Ürünün tüketimi gerçekleştirildikten sonra doğaya atık ve çöp şeklinde karışmamalı ve geri dönüşümü yapılabilmelidir. Çevreye az miktarda zarar veren, doğal kaynakları gözetken ve geri dönüşümü yapılabilen ürünlere öncelik verilmesi çevre kirliliğini azaltarak çevreci tüketim alışkanlığı kazandırmayı sağlayacaktır (Ersükmen, 2024). Bir ürünün; üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri sürdürülebilir tüketim şeklinde gerçekleşmelidir. Sürdürülebilir tüketim, çevresinin farkında olan ve çevresine karşı olumlu davranış kazanan bireyler ile mümkündür. Çevresel farkındalık, çevreyi olumlu ve olumsuz etkileyen durumları fark etmektir. Güncel olayların sosyal bilgiler dersine aktarılması öğrenme sürecini kolaylaştırarak ve öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcılığını arttırarak onları gerçek yaşama hazırlamaktadır (Kasım, 2019). Dolayısıyla üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında işlenen konular günlük yaşamda sürdürülebilir tüketimi sağlayarak çevresel farkındalık oluşturduğu düşünülmektedir.

2.13. Çevresel Farkındalık ve Sosyal Bilgiler Başarısı

Akademik başarı, öğrencinin belirli bir ders ya da öğretim programındaki öğrenme düzeyinin, aldığı notlar veya elde ettiği puanlar doğrultusunda değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir (Özcan ve Keskin, 2024). Öğrencilerin başarı düzeyi okulların ana hedefi

olup öğrenim performansı genellikle başarı düzeyi ile benzer olarak değerlendirilmektedir (Güldal, 2019). Fakat başarı düzeyi duygusal ve zihinsel süreçleri içeren öğrencinin kapsamlı kabiliyeti, yetenekleri, güdüsü ile çevresel etmenlerle olan karşılıklı iletişimi ile ortaya çıkmaktadır (Arbona, 2000).

İçeriklere dair haberdar olma durumu ve bu içeriklere yönelik eğilimin olması farkındalık olarak belirtilmektedir (Yener, 2022). Konsantre olmak performans göstererek iletilebilen bir yetenektir. Bu doğrultuda planlı farkındalık etkinlikleri ile bireyler derslere daha çok adapte olabilmekte ve odağını değiştiren durumları ayırt edebilmektedir (Rodgers, 2014). Planlı farkındalık seviyesi bireyin dikkat ve belleğini artırarak odak kaybını önlemekte ve bireylerin yazılılardaki başarı düzeylerini pozitif şekilde desteklemektedir (Docksai, 2013). Bu bağlamda farkındalık bir duruma karşı dikkatini yöneltmek olduğundan akademik başarıyı da arttırdığı düşünülmektedir. Nitekim Güldal (2019) yaptığı çalışma da planlı farkındalık seviyeleri ile puan ortalamaları arasında kayda değer bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bellinger vd. (2015) yaptıkları çalışmada mühendislik okuyan bir katılımcı grubun matematik başarı seviyeleri ile planlı farkındalık seviyeleri arasında eşdeğer bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur. Bu çalışmalar farkındalık ile başarı arasında bir ilişki bulunduğunu kanıtlar niteliktedir.

Bu çalışma da ise çevresel farkındalık ile üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı arasındaki ilişki incelenecektir. İnsanlığın tanık olduğu iklim değişikliği, sıcaklık artışı ve etki alanını genişleten hava olayları gibi çevre sorunları hızlı bir şekilde etkisini artırarak insan hayatını olumsuz etkilemeye başlamıştır Çevre sorunlarına yönelik farkındalığa çevre farkındalığı denir (Gülersoy vd., 2021). Öğrencilerin sorumlu çevre davranışının gelişimi doğa ile ilgili problemler, insan ile doğa etkileşimi ve ekolojik prensipler başlıklarının yer aldığı ders içerikleri ile sağlanmaktadır (Hsu, 2004). Sosyal bilgiler dersinde yer alan bilim, teknoloji ve toplum; insanlar, yerler ve çevreler; üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanlarının kazanımları doğrudan çevresel farkındalık kazandırmaya yöneliktir. Bu öğrenme alanları işlendikten sonra oluşturulan başarı testlerinin sonuçlarının yüksek olacağı, çevresel farkındalığın sosyal bilgiler ders başarısını yordama olanağı sunacağı düşünülmektedir.

2.14. İlgili Alanyazın

Bu bölümde ders başarısı ve çevresel farkındalık ile ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmalar yer almaktadır.

2.14.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ablak ve Yeşiltaş (2020) ortaokul öğrencilerinin çevre eğitimi bileşenlerine yönelik farkındalık düzeylerini incelemiştir. Çalışma sonucunda ortaokul öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeyleri sınıf, anne-baba eğitim seviyesi ve aile gelir durumuna göre pozitif yönde farklılık gösterdiği sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca cinsiyet, çevre hakkında aile görüş ayrılığı değişkenlerinin öğrencilerin çevre farkındalık düzeyleri üzerinde fark oluşturmadığı sonuçlarına da ulaşmıştır.

Atasoy (2005) ilköğretim kademesinde aktarılan çevre için eğitimin verimliliğini tespit etmek için 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin çevresel tutum ve bilgilerini analiz ederek, güncel durumu belirlemeye çalışmıştır. Bu araştırma sonucunda öğrenciler çevre konularıyla ilgili yer alan maddelerin sadece yarısından fazlasını doğru olarak cevaplamıştır. Bu çalışma katılımcıların çevre tutum ve bilgisinin yeterli düzeyde olmadığını göstermiştir.

Diksac (2019) demografik değişkenlere göre sürdürülebilir tüketim davranışı üzerinde çevre bilincinin etkili olup olmadığını incelemiştir. Bu araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyetinin, eğitim durumunun, sınıf düzeyinin ve anne-baba eğitim durumlarının çevre bilinci üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğunu belirlemiştir. Ayrıca yaş, yaşanılan yer, aylık gelir düzeyi ve çevre konulu ders alma durumu değişkenlerinin çevre bilinci üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Doğan ve Keleş (2020) ortaokul ve lise kademesinde öğrenim gören öğrencilerin çevresel tutum ve farkındalık seviyelerini etkileyen değişkenleri tarama modeli kullanarak belirlemeyi hedeflemişlerdir. Bu çalışmada öğrencilere ait kişisel bilgiler ve genel puan ortalaması bilgileri derlenirken, aynı zamanda çevre ile ilgili farkındalık ve tutum ölçeği kullanmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin akademik başarısının farkındalığı artırdığı, farkındalık puanı fazla olan öğrencilerin tutum puanlarının da fazla olduğu ve anne-baba eğitim seviyesinin artışının çevre farkındalık puanlarını arttırdığı sonuçlarına

ulaşmışlardır.

Ersükmen (2024) “Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının Şekillenmesinde Yaşam Tarzının Rolü: Çevresel Farkındalık ve Çevreci Tüketime Aracı Etkisi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında bireylerin yaşam tarzlarının sürdürülebilir tüketim üzerindeki etkisi ele alarak çevresel farkındalık ile çevreci tüketim eğilimlerinin aracı rollerini incelemeyi amaçlamıştır. Anket veri toplama araçlarının kullanıldığı çalışmada çevresel farkındalık seviyelerinin yükselmesi ile bireylerin çevre dostu ürünleri tercih etme yüzdelilerinin arttığı ve bu tercihlerin sürdürülebilir tüketim davranışlarına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Güloğlu (2024) okul öncesi öğretmenlerinin çevre bilinci ile okul öncesi dönem çocuklarının çevresel farkındalık seviyelerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin çevresel farkındalıklarının cinsiyete göre belirgin bir değişim göstermediği fakat diğer değişkenlerin öğrencilerin çevresel farkındalık durumunda belirgin bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin çevreye dair farkındalıklarının tek ölçütü öğretmenlerinin çevre bilincine sahip olma durumu olmadığı sonucuna da ulaşmıştır.

Kaya (2016) sınıf öğretmenlerinin çevre farkındalığını ve bu öğretmenlerin çalıştıkları kurumlardaki çevre eğitimini çeşitli değişkenler aracılığıyla incelemiştir. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin çevresel farkındalık düzeylerinin yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin çevresel farkındalık düzeylerinin cinsiyet, çevre kuruluşuna üyelik durumu, çalışılan kurum türü ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği sonuçlarına da ulaşmıştır.

Kiraz (2016) ortaokul öğrencilerinin çevresel unsurlara yönelik farkındalıklarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Tarama modelinin kullanıldığı araştırma sonucunda kentte yaşam, anne-baba eğitim düzeyi ve aile gelir durumu değişkenlerinin ortaokul öğrencilerin çevresel unsurlara yönelik farkındalık düzeyleri üzerinde pozitif yönde fark oluşturduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca cinsiyetin ve çevre faaliyetlerinde yer alma değişkenlerinin çevresel unsurlara yönelik farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı fark oluşturmadığı sonuçlarına da ulaşmıştır.

Özer (2025) bireylerin sürdürülebilir tüketimle ilgili tutumlarını cinsiyet, yaş ve

ailenin gelir düzeyi değişkenleri açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda bireylerin yeşil tüketim tutumları kadınlar, yaşı genç olanlar ve yüksek gelir düzeyine sahip olanlar lehine anlamlı farklar oluşturduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Sancak (2019) lisans öğrencilerinin fen öğrenimine yönelik motivasyonunun çevre farkındalık seviyelerine etkisi olup olmadığını incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarının baba mesleğine, okunan bölüme ve not ortalamasına göre anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sönmez (2021) ilkokul öğrencilerinin ve sınıf öğretmenlerinin çevresel farkındalık seviyelerini inceleyerek öğrencilerde çevre farkındalığına ilişkin görüşleri belirlemeyi hedeflemiştir. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmada nicel veriler anket yoluyla nitel veriler ise görüşme yoluyla toplanarak araştırma sonucunda kız öğrencilerin, kırsal alanda yaşayan öğrencilerin ve sınıf kademesi daha yüksek olan öğrencilerin çevresel farkındalıklarının anlamlı bir şekilde arttığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Üstün ve Ürey (2024) TIMSS 2019'a katılım gösteren Türkiye'deki sekizinci sınıf öğrencilerinin çevre bilinçlerini cinsiyet, sosyoekonomik durum sürdürülebilirlik ve çevre sorunlarını tanıma kavramı değişkenleri açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda kız öğrenciler ile sürdürülebilirlik ve çevre sorunları kavramına sahip olan öğrencilerin çevre bilinçleri üzerinde anlamlı farklılık olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca sosyoekonomik durumun çevre bilinci üzerinde fark oluşturmadığı sonucuna da ulaşmıştır.

Yıldız (2019) ilişkisel tarama modelini kullandığı araştırmasında öğretmenlerin sürdürülebilir çevre farkındalıkları ile çevre bilgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş; ayrıca bu değişkenlerin cinsiyet ve mesleki kıdem açısından farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin sürdürülebilir çevre farkındalıkları ile çevre bilgi düzeyleri arasında ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca cinsiyet ve mesleki kıdemin çevre farkındalığı üzerinde pozitif yönde fark oluşturduğu sonuçlarına da ulaşmıştır.

Yıldız-Şen (2024) karma yöntemi kullandığı araştırmasında hazırladığı doğa deneyimi temelli çevre eğitimi programının okul öncesi dönem öğrencilerinin çevreye karşı farkındalıklarına katkısını incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin çevre eğitim programına dair öncesi ve sonrası görüşleri incelendiğinde çevre, çevrenin korunması,

geri dönüşüm kavramlarına dair farkındalıklarının ve bilgilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarına doğa deneyimine dayalı çevre eğitimi programı uygulanmasının öğrencilerde çevresel farkındalık gelişimine olumlu katkı sağladığı sonucuna da ulaşmıştır.

2.14.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Wu ve Miyabayashi (2008) Japonya ve Çin'deki ilkökul öğrencilerinin çevre farkındalığının karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlamıştır. Çin'in az gelişmiş Sichuan ve gelişmiş Fujian illerinde ve Japonya'nın Tokyo ve Gunma bölgelerinde gerçekleşen araştırmada anketler ile veri toplamışlardır. Araştırmada çevresel duyarlılık, tutum, davranış, bilgi ve katılım olmak üzere çevre farkındalığının beş boyutu ele alınarak parametrik olmayan testler ile çoklu karşılaştırma yapmışlardır. Bu karşılaştırmalar Çinli öğrencilerin çevresel farkındalıklarının Japon öğrencilerden daha yüksek olduğu, en yüksek seviyelerin Sichuan Eyaletinde ardından Fujian Eyaleti ve Japonya'da olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Kırsal Sichuan öğrencileri hassasiyet, davranış, bilgi ve katılımı en yüksek puanı alırken kentsel öğrencilerin tavır açısından en yüksek puana sahip olduğu, Japon öğrencilerin ise bilgi, tutum ve kalımda en düşük puanı aldıkları sonuçlarını belirtmişlerdir. Davranışta ise Japon öğrencilerin; kırsal Sichuan öğrencileri dışında Çinli öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları sonuçlarına da ulaşmışlardır.

Ningrum ve Herdiansyah (2018) üniversite öğrencilerinin kentsel alanda çevreye ilişkin farkındalıklarını ve davranışlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını Endonezya'nın Jakarta ilçesinde öğrenim gören 150 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Nicel yöntemin kullanıldığı bu araştırma da anket kullanılmış olup anketin birinci bölümünde katılımcıların cinsiyet, eğitim düzeyi ve köken (kentsel veya kırsal) bilgilerine ilişkin kişisel bilgileri, ikinci bölümünde öğrencilerin kentsel alandaki çevresel sorunlara ilişkin çevresel farkındalıklarını ölçerken, üçüncü bölüm ise öğrencilerin kolej ve ikamet yerlerindeki çevresel davranışlarını ölçmektedir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencinin kökeni ve cinsiyeti ile çevre duyarlılığı arasında bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Eğitim düzeyi ile çevre bilinci arasında bir ilişki bulunmadığı ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yüksek bir farkındalık düzeyine sahip olduğu sonuçlarına da ulaşmışlardır.

Mahanta ve Sarkar (2023) yükseköğretim öğrencileri arasında çevre bilincini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını Hindistan'ın Batı Bengal eyaletinde yükseköğretim kademesinde öğrenim gören lisans ve lisansüstü 100 öğrenci oluşturmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada tanımlayıcı anket kullanmışlardır. Bu araştırma sonucunda erkek öğrenciler kadın öğrencilere göre daha bilinçli, lisansüstü öğrencileri lisans öğrencilerine göre daha bilinçli, kent merkezi ve kırsalda yaşayan öğrencilerin bilinç düzeyi eşit, özel ve özel olmayan öğrenciler çevre konusunda eşit düzeyde bilinçli ve fen bilimleri öğrencileri sanat öğrencilerine göre çevre konusunda daha bilinçli olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Hassana vd. (2010) ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma kavramı bağlamında çevre bilinci düzeyini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını Malezya'nın Selangor eyaletinin Hulu Langat ilçesi ve banliyö bölgelerinde kentsel ve kırsal kesimde yaşayan 4. ve 5. sınıfta okuyan 340 öğrenci oluşturmaktadır. Anket yoluyla toplanan araştırma verileri sonucunda ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma kavramında belirgin seviyede çevre duyarlılığına sahip olduğu, fen bilimleri dersinde kız öğrencilerin çevre bilincinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Ayrıca çevresel farkındalık kavramlarının duygusal, tutumsal ve davranışsal olmak üzere üç sınıflandırması olduğu sonucuna da ulaşmışlardır.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlilik ve güvenirlik ile verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanındaki akademik başarıları ile çevresel farkındalık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlandığından nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmış olup ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modeli, çok sayıda değişkeni barındıran bir evrende, evrenin tamamı ya da onu temsil edecek bir örnekleme üzerinde genel bir kanıya ulaşma gayesiyle uygulanan araştırma sürecidir. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve bu ilişkinin düzeyini ortaya koymak amacıyla kullanılan bir araştırma yöntemidir (Bekman, 2022).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Şanlıurfa'nın Haliliye ve Karaköprü ilçelerinde okuyan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise 2024-2025 eğitim öğretim yılında bu ilçelere bağlı üç tane merkez ilkokuldan 398 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem belirlenirken katılımcıların 4. sınıf öğrencisi olmaları ve Sosyal Bilgiler dersi “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanına ilişkin kazanımları tamamlamış olmaları dikkate alınmıştır. Bu amaçla örneklem tipi bakımından amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örneklem tipi kullanılmıştır. Ölçüt örneklem, araştırmacıların çalışmanın hedeflerine uygun olarak, net ve açıklanabilir özelliklere sahip özenle seçilmiş bir araştırma grubu belirlemelerini ifade etmektedir (Memon vd., 2025).

3.2.1. Katılımcılar

Çizelge 3.1. Nihai Teste Katılan Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kız	205	51,3
	Erkek	194	48,7
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	11	2,8
	Okuryazar	18	4,5
	İlkokul	69	17,4
	Ortaokul	64	16,1
	Lise	78	19,6
	Üniversite	125	31,5
	Lisansüstü	32	8,1
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	4	1
	Okuryazar	17	4,3
	İlkokul	25	6,3
	Ortaokul	48	12,2
	Lise	84	21,3
	Üniversite	157	39,7
	Lisansüstü	60	15,2
Ailenin Gelir Düzeyi	10.000-20.000 TL	39	9,8
	20.001-30.000 TL	51	12,8
	30.001-40.000 TL	70	17,6
	40.001 ve üstü TL	237	59,7
Doğal Alanlara Yönelik Geziye Katılma Durumu	Evet	307	77,9
	Hayır	87	22,1
Bitki (Çiçek, Ağaç) Yetiştirme Durumu	Evet	339	85,4
	Hayır	58	14,6
Toplam		398	100

Çizelge 3.1 incelendiğinde nihai test uygulanan 398 (%100) katılımcıların cinsiyete göre oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 51,3'ünün kız öğrenciler oluştururken; % 48,7'sini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Katılımcıların anne eğitim düzeyine bakıldığında annesi okur-yazar olmayanların yüzdesi % 2,8 , okur-yazar olanların yüzdesi % 4,5, ilkokulu bitirenlerin yüzdesi %17,4, ortaokulu bitirenlerin yüzdesi %16,1, liseyi bitirenlerin yüzdesi % 19,6, üniversiteyi bitirenlerin yüzdesi % 31,5, Lisansüstünü bitirenlerin ise % 15,2'dir. Katılımcıların anne eğitim düzeyi incelendiğinde annesi okur-yazar olmayanlar en düşük yüzdeyi oluştururken en yüksek yüzdeyi ise üniversiteyi bitirenler oluşturmaktadır.

Katılımcıların baba eğitim düzeyine bakıldığında babası okur-yazar olmayanların yüzdesi %1, okur-yazar olanların yüzdesi % 4,3, ilkokulu bitirenlerin yüzdesi % 6,3, ortaokulu bitirenlerin yüzdesi % 12,2, liseyi bitirenlerin yüzdesi % 21,3, üniversiteyi bitirenlerin yüzdesi % 39,7, Lisansüstünü bitirenlerin ise %15,2'dir. Katılımcıların baba eğitim düzeyi incelendiğinde babası okur-yazar olmayanlar en düşük yüzdeyi oluştururken en yüksek yüzdeyi ise üniversiteyi bitirenler oluşturmaktadır.

Katılımcıların aile gelir düzeyine bakıldığında % 9,8'nin 10.000-20.000 TL, % 12,8'ini 20.001-30.000 TL, % 17,6'sını 30.001-40.000 TL, % 59,7'si ise 40.001 ve üstü TL gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların doğal alanlara yönelik geziye katılma durumuna bakıldığında evet diyenlerin yüzdesinin (%77,9), hayır diyenlerin yüzdesinden (%22,1) fazla olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların bitki yetiştirme durumuna bakıldığında evet diyenlerin yüzdesi %85,4 iken hayır diyenlerin yüzdesi %14,6' dır. Katılımcıların bitki yetiştirme durumu incelendiğinde evet diyenlerin yüzdesinin hayır diyenlerin yüzdesinden fazla olduğu görülmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı kazanımlarını baz alarak oluşturulan başarı testi ile Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş'ın (2017) İlkokul çevre farkındalık ölçeğinin kullanılması ile bu araştırma ile ilgili veriler toplanmıştır. İl Millî Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli izinler alınarak 2024-2025 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde uygulama yapmak için okullara gidilerek veriler toplanmıştır.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerinin olduğu “Kişisel Bilgi Formu” , Sosyal Bilgiler dersi ilköğretim 4. sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı kazanımlarının ne derece öğrenildiğini ispat etmeye yönelik hazırlanan ‘Sosyal Bilgiler Başarı Testi’, Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş tarafından 2017 yılında geliştirilen ‘İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği’ kullanılmıştır (Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş, 2017).

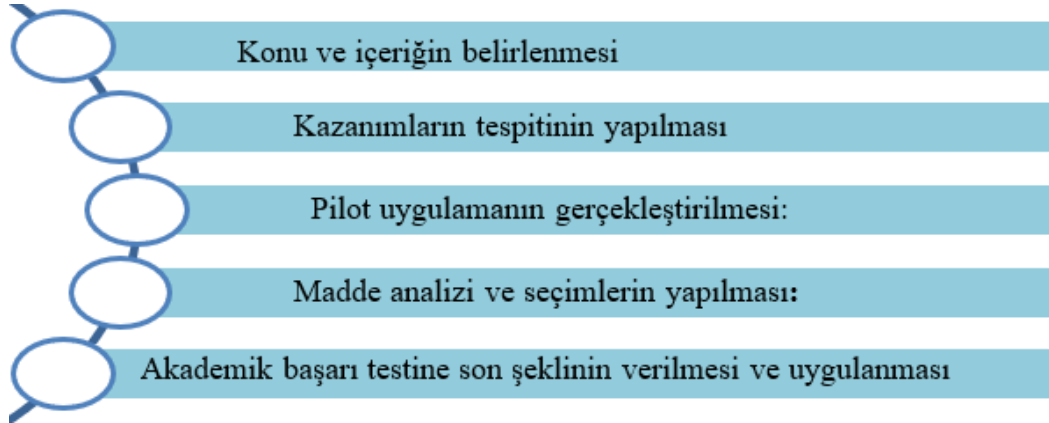
3.3.1.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin ortalama gelir düzeyi, doğa alanlarına yönelik herhangi bir geziye katılma durumu ve bitki yetiştirme durumu gibi bilgilerin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu hazırlanmış olup katılımcılara uygulanmıştır.

3.3.1.2. Sosyal Bilgiler Başarı Testi

Bu bölümde başarı testi geliştirme aşamalarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi 5. öğrenme alanı olan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başlığı altında verilen beş kazanıma göre aşağıdaki aşamalar kullanılarak başarı testi oluşturulmuştur.

Şekil 3.1. Akademik başarı testinin geliştirilme aşamalarını belirten diyagram

Başarı Testi Geliştirme Aşamaları

Bu bölümde akademik başarı testi oluşturma süreci aşamaları detaylı olarak anlatılacaktır.

1. Konu ve İçeriğin Belirlenmesi: Sosyal bilgiler başarı testi 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başlığı altında verilen beş kazanıma göre öğrencilerin öğrenme düzeyini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

2. Maddelerin Yazılması ve Düzeltilmesi: Maddelerin Yazılması ve Düzeltilmesi: Araştırmada kullanılan başarı testi maddeleri araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Madde geliştirme sürecinde 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanına ilişkin kazanımlar ile ders kitabı ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca EBA (Eğitim Bilişim Ağı) platformunda yer alan örnek sorular, ünite sonu değerlendirme etkinlikleri ve çeşitli yardımcı kaynaklardaki soru örneklerinden yararlanılarak kazanımların kapsamı, soru yazım biçimleri ve bilişsel düzeyleri değerlendirilmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda her bir kazanımı temsil edecek özgün çoktan seçmeli test maddeleri araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken Bloom’un farklı bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde ve her konu ile ilgili sorular hazırlanarak kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Uzmanların da görüşleri alınarak soruların kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Uzmanlardan gelen geri dönütler doğrultusunda pilot uygulama için her kazanımdan en az 7 madde olmak üzere toplam 35 maddeden oluşan test soruları uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

Çizelge 3.2. Akademik başarı testinin ilgili olduğu kazanımlar ve madde numaraları

Kazanım Numarası	Kazanımlar	Madde Numarası
1.	İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	1,6,11,16,21,26,31
2.	Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	2,7,12,17,22,27,32
3.	Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	3,8,13,18,23,28,33
4.	Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	4,9,14,19,24,29,34
5.	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	5,10,15,20,25,30,35
Toplam		Toplam: 35

3. Pilot Uygulamanın Gerçekleştirilmesi: Başarı testinin pilot uygulaması 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ilinin Haliliye ve Karaköprü ilçelerinde bulunan iki

ilkokulda 4. Sınıfta öğrenim gören 246 öğrenciye pilot uygulama yapılmıştır.

4. Madde Analizi ve Seçimlerin Yapılması: Pilot uygulama yapıldıktan sonra elde edilen veriler TAP (Test Analysis Program) programı ile analiz edilmiştir. Testin standart sapma değeri 6,590, varyans değeri 43,424, basıklık değeri -0,888, çarpıklık değeri ise -0,262 olarak hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 arasında değişmesi verilerin normal dağılım gösterdiğini belirtir (George ve Mallery, 2003).

Çizelge 3.3. Akademik başarı testinin madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri

Madde	Madde Güçlüğü Pj	Madde Ayırtıcılığı r _{jx}	Madde	Madde Güçlüğü Pj	Madde Ayırtıcılığı r _{jx}
1 (A)	0,24	-0,09	21 (D)	0,64	0,47
2 (B)	0,84	0,28	22 (B)	0,59	0,53
3 (B)	0,78	0,50	23 (C)	0,46	0,48
4 (D)	0,89	0,25	24 (D)	0,43	0,44
5 (B)	0,89	0,25	25 (B)	0,48	0,41
6 (A)	0,80	0,37	26 (C)	0,74	0,63
7 (C)	0,50	0,47	27 (D)	0,50	0,45
8 (C)	0,89	0,29	28 (B)	0,59	0,70
9 (A)	0,58	0,59	29 (B)	0,38	0,45
10 (D)	0,84	0,28	30 (D)	0,65	0,65
11 (C)	0,89	0,28	31 (D)	0,56	0,60
12 (D)	0,56	0,57	32 (B)	0,73	0,62
13 (D)	0,82	0,43	33 (C)	0,81	0,37
14 (D)	0,60	0,62	34 (C)	0,68	0,69
15 (B)	0,68	0,63	35 (C)	0,67	0,66
16 (C)	0,83	0,43			
17 (D)	0,42	0,42			
18 (C)	0,87	0,28			
19 (C)	0,58	0,63			
20 (D)	0,59	0,68			
Ortalama			0,65		0,46

Çizelge 3.3'te görüldüğü üzere pilot uygulama sonucunda testin madde güçlüğü ortalaması 0,65 ve madde ayırt edicilik indeksi ortalaması 0,46 bulunmuştur. Bu değerler testin orta derecede zorlukta ve ayırt edicilikte olduğunu gösterir. Nihai uygulamanın

yapılacağı test maddelerine karar verirken madde ayırt ediciliği 0,30'a eşit veya 0,30' dan büyük olmasına dikkat edilmiştir. Turan ve Timur'un (2023) yaptığı çalışmada madde ayırt ediciliği 0,30'un altında olan maddelerin teste alınmadığı ve literatürde böyle bir kriterin varlığının esas alındığı belirtilmiştir. Pilot uygulama yapılan testin analizleri sonucunda Çizelge 3.3'te görüldüğü gibi 35 maddenin madde ayırt edicilik değerleri analiz edilmiş olup 25 maddenin akademik başarı testinin son halinde kullanılmasına karar verilmiştir.

Çizelge 3.4. Nihai Başarı testi ile Pilot Uygulamadaki Soru Sıraları

Kazanımlar	Pilot Testteki Soru Sırası	Nihai Testteki Soru Sırası	Madde Güçlük İndeksi (P Değeri)	Madde Ayırt Edicilik İndeksi (D Değeri)
Kazanım 1	26	1	0,74	0,63
	31	6	0,56	0,60
	21	11	0,64	0,47
	16	16	0,83	0,43
	6	21	0,80	0,37
Ortalama				
Kazanım 2	32	2	0,73	0,62
	12	7	0,56	0,57
	22	12	0,59	0,53
	7	17	0,50	0,47
	27	22	0,50	0,45
Ortalama				
Kazanım 3	28	3	0,59	0,70
	3	8	0,78	0,50
	23	13	0,46	0,48
	13	18	0,82	0,43
	33	23	0,81	0,37
Ortalama				
Kazanım 4	34	4	0,68	0,69
	19	9	0,58	0,63
	14	14	0,60	0,62
	9	19	0,58	0,59
	24	24	0,43	0,44
Ortalama				
Kazanım 5	20	5	0,59	0,68
	35	10	0,67	0,66
	30	15	0,65	0,65
	15	20	0,68	0,63
	25	25	0,48	0,41

5. Akademik Başarı Testine Son Şeklinin Verilmesi ve Uygulanması: Madde analizi

sonucunda madde ayırt edicilikleri 0,30'dan küçük olan 8 adet madde (1,2,4,5,8,10,11,18) ile madde ayırt edicilikleri 0,30'u geçen ancak madde güçlüğü 0,50'den küçük olan 2 adet madde (17, 29) testten çıkarılmıştır. Testin son hali 25 sorudan oluşmaktadır. 10 madde testten çıkarıldıktan sonra madde güçlüğü ortalaması 0,65 madde ayırt edicilik indeksi ortalaması 0,46 ve KR-20 değeri 0,86 olarak tespit edilmiştir. Madde ayırt edicilik indeksi KR-20 iç tutarlılık katsayısı ile doğrudan ilişkilidir. Testin iç tutarlılığa sahip ve güvenilir olduğunu KR-20 değerinin 1'e yaklaşması gösterir (Kan, 2020).

3.3.1.3. İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği

Öğrencilerin çevresel farkındalıklarını ölçmek amacıyla Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş'ın (2017) oluşturduğu "İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği" alınmış olunan izin dahilinde uygulandı. Bu ölçekte öğrencilerin çevresel farkındalıklarını ölçmeye dönük 35 maddeye yer verilmiştir. Her bir madde 1-5 arasında numaralandırılmış olup maddelere verilen değer 1'e yaklaştıkça çevresel farkındalık düzeyi azalmakta 5'e yaklaştığında ise çevresel farkındalık düzeyi artmaktadır. Ölçekte yer alan maddelere verilecek değerler: 1= Hiç Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3= Kararsızım, 4= Katılıyorum ve 5= Tamamen Katılıyorum. İlkokul çevre farkındalık ölçeği "Doğada Yaşam" (15 madde) , "Dönüştürülebilir Enerji Kaynakları ve Kullanımları"(12 madde), "Çevresel Sorumluluk"(5 madde) ve "Canlıların Devamlılığı" (3 madde) alt temalarından oluşmaktadır. Çevresel farkındalık ölçeğinde bulunan 22, 23 ve 24. maddeler olumsuz olup bu maddelere verilen yanıtlar ters kodlanarak analiz sürecine aktarılmıştır. Ölçekte yer alan 22, 23 ve 24. maddeler dışındaki maddeler ise olumludur. Yıldız-Yılmaz ve Mentiş -Taş'ın (2017) oluşturduğu "İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği" için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0,796 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı 0,903 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer ölçekten elde edilen değerlerin güvenilir sonuçlar verdiği şeklinde yorumlanabilir.

3.4. Uygulama Süreci

- 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi beşinci öğrenme alanı olan üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başlığında işlenen 5 kazanıma ve kazanımın açıklamalarına göre araştırmacı tarafından 25 soruluk başarı testi hazırlanmıştır.
- İlkokul öğrencilerinin çevresel farkındalıklarını ölçmek amacıyla Türkiye ölçek arama

motoru (TOAD) kullanılarak Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş (2017) tarafından geliştirilen “İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği” araştırmada kullanılmak üzere elektronik posta aracılığıyla gerekli izinler alınmıştır.

- Araştırmanın uygulanmasına başlamadan önce Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 16.04.2025 tarih ve 2025/107 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul onayının ardından araştırmanın yürütülebilmesi için Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli resmi izinler alınmıştır.
- Uygulamanın sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesi için Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmak üzere formlar aktarılmıştır.
- Uygulama öncesinde veri toplama araçları ve izin belgeleri ile birlikte araştırmacı uygulama yapacağı okullara giderek 2024-2025 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.
- Ölçme araçları uygulanmadan önce okulların uygun gördüğü zaman diliminde uygulanmasına, uygulama esnasında ders öğretmenlerinin olmasına ve eğitim öğretimi engellemeyecek şekilde uygulanmasına önem verilmiştir.
- Uygulamaya katılacak olan öğrencilerin velilerine bu araştırma ile ilgili bilgi verilerek veli onam formu imzalatılmıştır.
- Uygulama öncesinde öğrenciler bu çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ile bir not veya puan verilmeyeceği belirtilmiştir.
- Öğrencilere veri toplama aracına isim yazmanın zorunlu olmadığı bu isimlerin herhangi bir yerde kullanılmayacağı bilgisi verilmiştir.
- Öğrencilerin başarıları ile çevresel farkındalıklarını çeşitli değişkenler aracılığıyla incelemek için kişisel bilgi formları doldurmaları istenmiştir.
- Gerekli bilgilendirmeler yapıldıktan sonra 35 maddelik başarı testi ilçe merkezinde iki ilkokulda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.
- Pilot uygulamadan sonra araştırma verileri TAP (Test Analysis Program) programında analiz edilerek geçerlilik ve güvenirlikleri uygun bulunan 25 soru ile nihai test hazırlanmıştır.
- Nihai test uygulaması pilot uygulamadan yaklaşık 1,5 ay sonra ilçe merkezinde yer alan

üç ilkokulda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Nihai test uygulaması ile birlikte öğrencilere ilkokul çevre farkındalık ölçeği uygulanmıştır.

Uygulama esnasında bu uygulamanın 1 ders saati ile sınırlı olduğu belirtilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Öncelikle verilerin parametrik analizlerin yapılabilmesi için normallik değerlerinden çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Veriler normallik değerlerini sağladığı için parametrik testlerin yapılmasına karar verilmiştir. Cinsiyet durumu, doğa gezilerine katılıp katılmama durumu ve bitki yetiştirip yetiştirmediği durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden bağımsız gruplar için *t* testi yapılmıştır. Anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve ailenin gelir düzeyine göre gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin üretim, tüketim ve dağıtım öğrenme alanındaki başarılarının çevresel farkındalık üzerindeki etkisini test etmek amacıyla ise basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

3.6. Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için uygulama yapılan okulların öğretmenleri ile önceden görüşülerek uygulamanın dersleri aksatmayacak şekilde gerçekleşmesi sağlanmıştır. Uygulama gerçekleştirilirken öğrencilere bu uygulama sonucunda herhangi bir not veya puan verilmeyeceği; ad, okul ya da onları doğrudan tanımlayabilecek herhangi bir kişisel bilginin raporlama sürecine dahil edilmeyeceği belirtilerek sorulara içten, samimi ve özgür şekilde cevap vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Araştırmanın geçerliliği ve güvenirliliğini sağlamak için toplanan veriler doğru bir şekilde kodlanmıştır. Kodlanan veriler yeniden rastgele seçilerek incelenmiştir. Tüm bu süreçte danışman ile doğrudan görüşme sağlanmıştır.

Araştırmada veri toplama araçlarının kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, Bloom'un bilişsel alan basamakları dikkate alınarak "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanındaki her bir konuya yönelik sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, Türkçe ve Sosyal Bilgiler alan uzmanları tarafından kapsam uygunluğu ile dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmiştir. Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler

yapılarak başarı testi uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Yapılan analizler neticesinde başarı testinde madde ayırt edicilikleri 0,37 ile 0,70, madde güçlükleri ise 0,37 ile 0,83 arasında değişen 25 soru seçilerek araştırmanın güvenilirliği sağlanmıştır. Araştırmada Yıldız-Yılmaz ve Mentiş-Taş (2017) tarafından geliştirilen “İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği” nin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,796 bulunmuştur. Aynı ölçek bu araştırmada uygulanarak Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,903 olarak tespit edilmiş olup ölçeğin bu araştırma grubunda güvenilirliğinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin olarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların cinsiyete göre karşılaştırmak için öncelikle dağılımın normalliğine bakılmıştır. Çizelge 4.1 de kız ve erkek öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin olarak elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.1. Cinsiyet değişkenine çarpıklık ve basıklık değerleri

	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Kız	-1,251	1,525
Erkek	-0,990	0,749

Çizelge 4.1 incelendiğinde kız öğrenciler için çarpıklık değeri -1,251 ve basıklık değeri 1,525; erkek öğrenciler için ise çarpıklık değeri -0,990 ve basıklık değeri 0,749 olarak bulunmuştur. Kız ve erkek öğrencilerin çevre farkındalık ölçeği puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery'e (2003) göre bu değerler verilerin normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir. Elde edilen bu sonuç, çevre farkındalık ölçeği puanlarının normal dağılım varsayımını karşıladığını ve parametrik testlerden bağımsız gruplar t-testinin uygulanmasının uygun olduğunu göstermektedir. İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların cinsiyete göre istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden bağımsız gruplar için t testi sonuçları Çizelge 4.2'de gösterilmektedir.

Çizelge 4.2. Cinsiyet değişkenine göre t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	<i>sd</i>	<i>df</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kız	204	4,20	,56	396	1,833	,068
Erkek	194	4,09	,57			

* $p < .05$

Çizelge 4.2 incelendiğinde araştırmaya katılan ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini test etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda kız öğrencilerin ortalamaları (=4,20) ile erkek (=4,09) öğrencilerin ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t_{396} = 1,833$, $p > ,05$).

4.2. İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların anne eğitim durumuna göre karşılaştırmak için öncelikle dağılımın normalliğine bakılmıştır. Çizelge 4.3'te anne eğitim durumuna öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin olarak elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.3. Anne eğitim durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık değerleri

Testler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Okuryazar değil	0,661	1,279
Okuryazar	0,536	1,038
İlkokul	0,289	0,570
Ortaokul	0,299	0,590
Lise	0,272	0,538
Üniversite	0,217	0,430
Lisansüstü	0,414	0,809

Çizelge 4.3 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2003)'e göre söz konusu bu değerler dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi yapılabileceğini kanıtlamaktadır. Öğrencilerin ilkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların anne eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden tek yönü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.4'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.4. Anne eğitim durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Sınıf	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>sd</i>	<i>df</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2	fark
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar	11	4,09	,59	6-390	7,172	,000*	,09	
	değil (1)								
	Okuryazar(2)	18	3,86	,49					2<5
									2<6
	İlkokul(3)	69	3,84	,66					3<5
									3<6
									3<7
	Ortaokul(4)	64	4,08	,58					
	Lise(5)	78	4,30	,45					
	Üniversite(6)	125	4,28	,51					
	Lisansüstü(7)	32	4,25	,49					

Çizelge 4.4 incelendiğinde ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre ilkokul çevre farkındalık ölçeği puan ortalamalarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda okuryazar olanların puan ortalaması (=3,86) ile liseden mezun olanların puan ortalaması (=4,30) ve üniversiteden mezun olanların puan ortalaması (=4,28) arasında lise ve üniversiteden mezun olanların puan ortalamaları lehine; ilkokuldan mezun olanların puan ortalaması (=3,84) ile liseden mezun olanların puan ortalaması (=4,30), üniversiteden mezun olanların puan ortalaması (=4,28) ve lisansüstünden mezun olanların puan ortalaması (=4,25) arasından liseden, üniversiteden ve lisansüstünden mezun olanların lehine istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(6-390)} = 7,172, p < .05$).

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Dunnett C testi yapılmıştır. Örneklemen ve varyansların eşit olmadığı durumlarda Dunnett C testi elverişli bir testtir (Kayri, 2009). Dunnett C testi farkın etki büyüklüğü $\eta^2=0,09$ olarak hesaplanmıştır. Green ve Salkind'e (2005) göre etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu söylenebilir. Anlamlı farkın orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların baba eğitim durumuna göre karşılaştırmak için öncelikle dağılımın normalliğine bakılmıştır. Çizelge 4.5'te baba eğitim durumuna öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin olarak elde edilen çarpıklık ve

basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.5. Baba eğitim durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık değerleri

Testler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Okuryazar değil	-0,594	-1,293
Okuryazar	-0,903	-0,324
İlkokul	-1,017	0,119
Ortaokul	-0,629	-0,177
Lise	-1,084	0,585
Üniversite	-1,045	0,665
Lisansüstü	-0,827	1,339

Çizelge 4.5 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile $+2$ arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2003)'e göre söz konusu bu değerler dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi yapılabileceğini kanıtlamaktadır. Öğrencilerin ilkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların baba eğitim durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden tek yönü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.6'da gösterilmektedir.

Çizelge 4.6. Baba eğitim durumu değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Sınıf	N	$\bar{X}$	sd	df	F	p	η^2	fark
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil(1)	4	3,62	1,26	6-388	4,878	,000*	,07	
	Okuryazar (2)	17	4,13	,56					
	İlkokul (3)	25	3,97	,74					
	Ortaokul (4)	48	4,02	,54					4<6
	Lise(5)	84	3,98	,62					5<6
	Üniversite(6)	157	4,29	,48					5<7
	Lisansüstü(7)	60	4,26	,47					

* $p < .05$

Çizelge 4.6 incelendiğinde ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre ilkokul çevre farkındalık ölçeği puan ortalamalarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ortaokuldan mezun olanların puan ortalaması (=4,02) ile üniversiteden mezun olanların puan ortalaması (=4,29) üniversiteden mezun olanların puan ortalamaları lehine; liseden mezun olanların puan ortalaması (=3,98) ile üniversiteden mezun olanların puan ortalaması

(=4,29) ve lisansüstünden mezun olanların puan ortalaması (=4,26) arasından üniversiteden ve lisansüstünden mezun olanların lehine istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(6-388)} = 4,878$, $p < .05$).

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Dunnett C testi yapılmıştır. Örneklemen ve varyansların eşit olmadığı durumlarda Dunnett C testi elverişli bir testtir (Kayri, 2009). Dunnett C testi farkın etki büyüklüğü $\eta^2=0,07$ olarak hesaplanmıştır. Green ve Salkind'e (2005) göre etki büyüklüğünün orta düzeyde olduğu söylenebilir. Anlamlı farkın orta düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4. Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların ailenin gelir durumuna göre karşılaştırmak için öncelikle dağılımın normalliğine bakılmıştır. Çizelge 4.7'de ailenin gelir durumuna öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin olarak elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.7. Ailenin gelir durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık değerleri

Testler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
10.000-20.000 TL	-0,631	-0,583
20.001- 30.000 TL	-0,820	0,276
30.001-40.000 TL	-1,371	1,638
40.001 ve üstü TL	-1,261	1,915

Çizelge 4.7 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2003)'e göre söz konusu bu değerler dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç parametrik testlerden tek yönlü varyans analizi yapılabileceğini kanıtlamaktadır. Öğrencilerin ilkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların ailenin gelir durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden tek yönü varyans analizi sonuçları Çizelge 4.8'de gösterilmektedir.

Çizelge 4.8. Ailenin gelir durumuna değişkenine göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Sınıf	N	$\bar{X}$	sd	df	F	p	η^2	fark
Ailenin Gelir Durumu	10.000-20.000 TL(1)	39	3,94	,62	3-393	3,865	,010*	,02	1<4
	20.001-30.000 TL(2)	51	4,02	,61					2<4
	30.001-40.000 TL(3)	70	4,15	,51					
	40.001 ve üstü TL(4)	237	4,22	,55					

* $p < .05$

Çizelge 4.8 incelendiğinde öğrenci ailelerinin gelir durumlarına göre ilkökul çevre farkındalık ölçeği puan ortalamalarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ailesinin geliri 10.000 -20.000 TL arasında olanların puan ortalaması (=3,94) ile ailesinin geliri 40.001 ve üstü TL olanların puan ortalaması (=4,22) arasında ailesinin geliri 40.001 ve üstü TL olanlar lehine; ailesinin geliri 20.001 -30.000 TL arasında olanların puan ortalaması (=4,02) ile ailesinin geliri 40.001 ve üstü TL olanların puan ortalaması (=4,22) arasında ailesinin geliri 40.001 ve üstü TL olanlar lehine istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F_{(3-303)} = 3,865$, $p < .05$).

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Dunnett C testi yapılmıştır. Varyansların eşit olduğu ve örneklemin eşit olmadığı durumlarda LSD testi elverişli bir testtir (Kayri, 2009). LSD testinden elde edilen farkın etki büyüklüğü $\eta^2=0,03$ olarak hesaplanmıştır. Green ve Salkind'e (2005) göre etki büyüklüğünün düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Anlamlı farkın düşük düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.5. Beşinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

İlkökul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların dağıtım alanlarına yapılan geziye göre karşılaştırmak için öncelikle dağılımın normalliğine bakılmıştır. Çizelge 4.9 da öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin olarak elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.9. Doğa alanlarına yapılan gezi değişkenine çarpıklık ve basıklık değerleri

Testler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Evet	-1,096	,945
Hayır	-1,286	1,892

Çizelge 4.9 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile $+2$ arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2003)'e göre söz konusu bu değerler dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç parametrik testlerden bağımsız gruplar için t testinin ön koşulunun sağlandığını kanıtlamaktadır. İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların doğa alanlarına yapılan geziye göre istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden bağımsız gruplar için t testi sonuçları Çizelge 4.10'da gösterilmektedir.

Çizelge 4.10. Doğa alanlarına yapılan gezi değişkenine göre t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	sd	df	t	p
Evet	307	4,15	,58	392	,071	,943
Hayır	87	4,15	,54			

* $p < .05$

Çizelge 4.10'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların doğa alanlarına yapılan gezi değişkenine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini test etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda doğa alanlarına gezi yapan öğrencilerin ortalamaları ($=4,15$) ile doğa alanlarına gezi yapmayan öğrencilerin ortalamaları ($=4,15$) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t_{392} = ,071$, $p > ,05$).

4.6. Altıncı Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların bitki yetiştirme durumuna göre karşılaştırmak için öncelikle dağılımın normalliğine bakılmıştır. Çizelge 4.11'de öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin olarak elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.11. Bitki yetiştirme değişkenine çarpıklık ve basıklık değerleri

Testler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Evet	-1,109	1,024
Hayır	-1,203	1,372

Çizelge 4.11 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile $+2$ arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2003)'e göre söz konusu bu değerler dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç parametrik testlerden bağımsız gruplar için t testinin ön koşulunun sağlandığını kanıtlamaktadır. İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların bitki yetiştirme durumuna göre istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla parametrik testlerden bağımsız gruplar için t testi sonuçları Çizelge 4.12'de gösterilmektedir.

Çizelge 4.12. Bitki yetiştirme değişkenine göre t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	sd	df	t	p
Evet	339	4,17	,56	3925	1,900	,058
Hayır	58	4,02	,58			

* $p < .05$

Çizelge 4.12'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin İlkokul çevre farkındalık ölçeğinden elde edilen ortalamaların bitki yetiştirme değişkenine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini test etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar için t testi sonucunda bitki yetiştiren öğrencilerin ortalamaları (=4,17) bitki yetiştirmeyen öğrencilerin ortalamaları (=4,02) arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t_{392} = ,071$, $p > ,05$). Her ne kadar istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmasa dahi bitki yetiştiren öğrencilerin çevre farkındalık ölçeğine verdiklerin cevapların ortalamaların bitki yetiştirmeyen öğrencilerin ortalamalarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

4.7. Yedinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

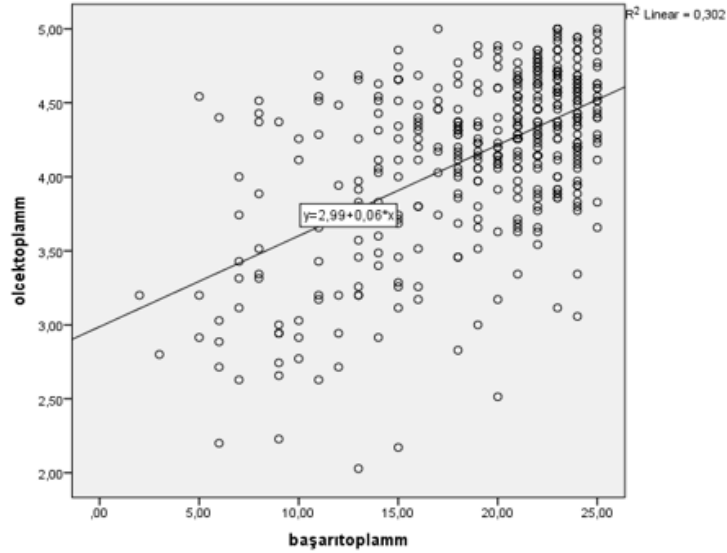
İlkokul öğrencilerinin üretim, dağıtım ve tüketim başarılarının çevre farkındalıklarını yordayıp yordamadığını test etmek basit doğrusal regresyon analizi yapılmasına

karar verilmiştir. Öncelikle bu testin yapılabilmesi için gerekli ön koşullarına saptanıp sağlanmadığı test edilmiştir. Yordayan (öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim başarıları) ve yordanan (öğrencilerin çevre farkındalık düzeyleri) değişkenlerin normal dağılım sergileyip sergilemediğini kontrol etmek için Çizelge 4.13'te çarpıklık ve basıklık değerleri gösterilmektedir.

Çizelge 4.13. Yordayan ve yordanan değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri

Testler	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Yordayan	-1,042	,319
Yordanan	-1,107	1,050

Çizelge 4.13 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile $+2$ arasında olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2003)'e göre söz konusu bu değerler dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Basit doğrusal regresyon analizinin ön koşullarından biri de yordayan ve yordanan değişkenler arasında doğrusal bir ilişki olma ön koşuludur. Şekil 4.1'de üretim, dağıtım ve tüketim başarı ortalamaları ile çevresel farkındalık ortalamaları arasındaki doğrusal ilişki gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Yordayan ve yordanan değişkenler arasındaki doğrusal ilişkiyi gösteren grafik

Şekil 4.1 incelendiğinde yordayan ve yordanan değişken arasında doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Basit doğrusal regresyon analizi için gerekli ön koşulların sağlandığı

görülmektedir. İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin üretim, dağıtım ve tüketim başarılarının çevresel farkındalık düzeylerinde belirleyici bir etkisinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçları Çizelge 4.14'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.14. Yordayan ve yordanan değişkenlere ait basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	SE	β	t	p
Sabit	2,987	,092		32,354	,00
Başarı	,061	,005	,549	13,079	,00
R= 0,549 / R ² = 0,30 / (F ₍₁₋₃₉₆₎ = 171,047, p < .05)					

İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin üretim, dağıtım ve tüketim başarı testinden elde ettikleri puanların çevre farkındalık düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkisinin olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda anlamlı bir ilişki gözlenmiş (R= 0,549, R²= 0,30), üretim, dağıtım ve tüketim başarı düzeyinin çevresel farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir (F₍₁₋₃₉₆₎= 171,047, p < ,05). Üretim, dağıtım ve tüketim başarı düzeyleri, çevresel farkındalığın %30'unu açıklamaktadır. Regresyon analizi sonucunda çevresel farkındalığı yordayan regresyon denklemi şu şekildedir:

$$\text{Çevresel farkındalık} = (0,61 \times \text{başarı}) + 2,987.$$

5. TARTIŞMA

Nicel araştırma yöntemlerinden tarama yönteminin kullanıldığı bu çalışmada üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında yer alan kazanımlara yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan başarı testi, kişisel bilgi formu ve ilkokul çevre farkındalık ölçeği uygulanmıştır. Bu araştırma sonucunda anne-baba eğitim düzeyinin ve aile gelir düzeyinin çevresel farkındalık düzeylerine göre istatistiki olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Anne eğitim değişkenine göre lise, üniversite ve lisansüstü mezunların çevresel farkındalıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Baba eğitim durumuna göre üniversite ve lisansüstü mezunların çevresel farkındalıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Ailenin gelir düzeyi değişkeninin de ise geliri 40.000 TL ve üzeri olanların çevresel farkındalıklarının diğerlerine göre yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin cinsiyet, doğa alanlarına yönelik geziye katılma ve bitki yetiştirme durumları ile çevresel farkındalık arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Fakat buna rağmen bitki yetiştirme tecrübesine sahip olan öğrencilerin daha önce bitki yetiştirmemiş öğrencilere göre ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarı düzeylerinin ise çevresel farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu ortaya çıkmıştır.

Yapılan çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Üstün ve Ürey (2024) TIMSS 2019 verilerini kullandıkları araştırmalarında Türkiye'deki sekizinci sınıf öğrencilerinin çevresel farkındalık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ve cinsiyet ile çevresel farkındalık arasındaki ilişkinin düşük düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Benzer biçimde Güloğlu (2024) okul öncesi dönem çocuklarıyla, Kaur ve Singh (2026) ve Yener (2022) ise farklı eğitim kademelerindeki öğrencilerle yürüttükleri çalışmalarda, öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmalara karşın alanyazında, çevresel farkındalık düzeyinin kız öğrenciler lehine anlamlı fark gösterdiğini ortaya koyan (Hassan vd., 2010; Ningrum ve Herdiansyah, 2018; Sayraç, 2016; Sönmez, 2021) ya da erkek öğrenciler lehine anlamlı fark gösterdiğini belirten (Coertjens vd., 2010; Diktaş,

2019) çalışmaları da bulunmaktadır. Sönmez (2021), kız çocuklarının küçük yaşlardan itibaren çevreye duyarlı davranışları aile büyüklerinden gözlemleyerek öğrenmelerinin, onların çevresel farkındalık düzeylerinin daha yüksek olmasında etkili olabileceğini belirtmiştir. Ancak bu çalışmada çevresel farkındalık üzerinde cinsiyetin anlamlı fark oluşturmaması, öğrencilere sunulan benzer eğitim olanakları ile medya maruziyetinin cinsiyetler arasındaki benzerlikleri artırmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Nitekim Üstün ve Ürey (2024), Türkiye’deki öğrencilerin çevre eğitimi kapsamında benzer öğrenme fırsatlarına sahip olmalarının, cinsiyet durumunun çevresel farkındalık düzeylerinde anlamlı bir fark oluşmamasında etkili olabileceğini belirtmiştir. Benzer biçimde Kaur ve Singh (2026) yaygın eğitim olanakları ve medya maruziyetinin cinsiyetler arasındaki benzerlikleri artırması nedeniyle cinsiyetin çevresel farkındalık üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığını ifade etmiştir.

Yapılan çalışmada anne eğitim düzeyi lise ve üstü, baba eğitim düzeyi ise üniversite ve üstü olan öğrencilerin çevresel farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ailenin eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde artış olacağı söylenebilir. Bu bulgu, anne ve baba eğitim düzeyinin çevre bilinci üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu belirten Diktaş’ın (2019) araştırmasıyla paralellik göstermektedir. Doğan ve Keleş (2020) yaptığı çalışmada anne ve baba eğitim düzeyinin çevresel farkındalık üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Sönmez (2021) yaptığı çalışmada anne ve babaları bir okulu bitirmiş öğrencilerin çevresel farkındalıklarının anne ve babaları bir okul bitirmemiş olan öğrencilerden daha yüksek olduğunu tespit ederek bu durumun okullarda verilen çevresel farkındalık eğitiminden kaynaklandığını ifade etmiştir. Kirbiş (2023) ise baba eğitim düzeyinin çevresel farkındalık üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğunu, anne eğitim düzeyinin ise çevresel farkındalık üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığını belirtmiştir. Alanyazında anne ve baba eğitim düzeyinin çevresel farkındalık üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığını ortaya koyan çalışmalarda (Sayraç, 2016; Özdemir-Özden, 2011) yer almaktadır. Bu araştırmada ise anne-baba eğitim düzeyinin öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde anlamlı fark oluşturmada, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarına çevre konusunda daha fazla bilgi aktarabilmeleri ve sosyoekonomik olanaklarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

(Doğan ve Keleş, 2020; Stanišić vd., 2023). Benzer biçimde Kiraz (2016), ailede anne ve babanın eğitim düzeyinin yüksek olmasının, çocukların merak ettikleri konular hakkında kolayca bilgi edinmelerine ve sorularına yanıt bulmalarına olanak sağladığını belirtmiştir.

Bu araştırma kapsamında aile gelir düzeyinin öğrencilerin çevresel farkındalıkları üzerinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Ailenin gelir düzeyine ilişkin soru düzenlenirken günün ekonomik koşulları göz önünde bulundurulmuştur. Aile gelir düzeyinin öğrencilerin çevresel farkındalıkları üzerinde düşük düzeyde fark oluşturduğu ve bu farkın aile gelir düzeyi 40.000 TL ve üzeri olan öğrenciler lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ablak ve Yeşiltaş (2020) yaptığı çalışmada ailenin gelir düzeyinin öğrencilerin çevresel farkındalıkları üzerinde anlamlı fark oluşturduğunu belirtmiştir. Demirtaş ve Çinici (2019) yaptığı çalışmada aile gelir düzeyinin öğrencilerin sürdürülebilir çevre tutumları üzerinde anlamlı fark oluşturduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Kiraz (2016) aile gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin doğa farkındalık düzeylerinin de arttığını belirtmiştir. Buna karşın alanyazında aile gelir düzeyinin çevresel farkındalık üzerinde anlamlı fark oluşturmadığını belirten (Sancak, 2019; Sayraç, 2016; Özdemir-Özden, 2011) çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarında çevresel farkındalık düzeylerinin daha yüksek olması, bu ailelerin çocuklarına gezi ve yerinde inceleme gibi fırsatları daha fazla sunmalarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Gezi ve inceleme gibi fırsatlar ailelere önemli bir mali yük getireceği göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Kiraz (2016) aile gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin doğa farkındalık düzeylerinin yükselmesinin, ailelerin çocuklarına doğa gezileri ve doğa etkinliklerine katılım gibi daha fazla öğrenme fırsatı sağlamalarıyla ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. Benzer biçimde Khajanchi vd. (2024) yüksek sosyoekonomik statüye sahip ailelerin çocuklarının zenginleştirilmiş çevresel deneyimlere erişimlerinin daha fazla olduğunu belirtmiştir.

Yapılan çalışmada bitki yetiştirme tecrübesine sahip öğrencilerin çevresel farkındalık puan ortalamalarının, bitki yetiştirme tecrübesi olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüş; ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Buna karşın Vatansever-Bayraktar ve Fırat (2020) yaptığı çalışmada evde çiçek yetiştiren öğrencilerin

çevresel farkındalık düzeylerinin evde çiçek yetiştirmeyen öğrencilere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Alanyazında bitki yetiştirme durumunun öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde anlamlı fark gösterip göstermediğini belirten sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bitki yetiştirme durumunun öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamasında, öğrencilerin benzer çevresel deneyimlere sahip olmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada doğa alanlarına yapılan gezilerin öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında doğa alanlarına yapılan gezilerin öğrencilerin çevresel farkındalık düzeylerinde anlamlı fark gösterip göstermediğini belirten sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Kiraz (2016) yaptığı çalışmada çevre faaliyetlerine katılan öğrenciler ile çevre faaliyetlerine katılmayan öğrencilerin çevresel unsurlara yönelik farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Buna karşın Gürge (2025) yaptığı çalışmada doğal ortamlarda yapılan etkinliklerin öğrencilerin çevre farkındalıklarını yükseltmelerine fayda sağladığını belirtmiştir. Kiraz (2016) çevre etkinliklerinin öğrencilerin doğa farkındalıkları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamasını, etkinliklerin nitelikli bir şekilde yapılmaması veya öğrencilerin bu etkinliklere önem vermemesiyle açıklanabileceğini belirtmiştir.

Bu araştırma kapsamında üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısının çevresel farkındalık düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Bu açıklama, Ersükmen'in (2024) çevresel farkındalığın sürdürülebilir tüketim davranışında aracı rol üstlendiğini, Özer (2025) ile Öztürk'ün (2026) çevresel farkındalık ile sürdürülebilir tüketim davranışı arasında pozitif ilişki bulunduğunu ve Üstün ve Ürey'in (2024) sürdürülebilirlik ile çevre sorunlarına ilişkin bilim öz-kavramının çevre bilincini anlamlı biçimde yordadığını ortaya koyan bulgularıyla da örtüşmektedir. Buna karşın Diksac (2019) yaptığı çalışmada öğrencilerin çevre konulu ders alıp almama durumunun çevre bilinci üzerinde anlamlı fark oluşturmadığını belirtmiştir. Nitekim Yıldız (2019) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sürdürülebilir çevre tutumu ile çevre bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, çevresel farkındalık ile sürdürülebilir tüketim davranışları arasında anlamlı bir ilişki

bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte, çevresel farkındalık ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Doğan ve Keleş (2020), Özdemir-Özden (2011) ve Sancak (2019) akademik başarı ile çevresel farkındalık arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Bu araştırmada ise üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısının öğrencilerin çevresel farkındalık düzeyini anlamlı biçimde yordaması, bu öğrenme alanında yer alan bilinçli kaynak kullanımı, tasarruf, israfın önlenmesi ve sorumlu tüketim gibi çevre odaklı kazanımlarla açıklanabilir. Nitekim Çelik (2022) öğrencilerin bu öğrenme alanındaki temel kavramlara yönelik farkındalıklarının yüksek olduğunu; Doğan ve Keleş (2020) ise çevreyle ilgili kazanımların öğrencilerin çevresel farkındalıklarının gelişimine katkı sağladığını belirtmiştir.

Bu araştırma birtakım sınırlıklar içermektedir. Araştırmanın Şanlıurfa'nın iki ilçesindeki üç ilkokulda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileriyle yürütülmesi, sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca bazı ebeveyn eğitim gruplarındaki katılımcı sayılarının düşük olması ve verilerin kullanılan başarı testi ile çevresel farkındalık ölçeğinden elde edilmesi bulguların yorumlanmasında dikkate alınmalıdır. Son olarak, araştırmanın ilişkisel deseni nedeniyle değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi kurulamamaktadır.

6. SONUÇLAR

Bu araştırmada, dördüncü sınıf öğrencilerinin çevresel farkındalık puanlarının cinsiyet, doğa alanlarına yönelik geziye katılma ve bitki yetiştirme durumlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Anne ve baba eğitim düzeyi ile aile gelir düzeyine göre ise belirli gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bununla birlikte, söz konusu farklılıkların bütün eğitim ve gelir gruplarında doğrusal bir artış biçiminde gerçekleşmediği görülmüştür. Öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarı puanlarının çevresel farkındalık puanlarını pozitif yönde ve anlamlı düzeyde yordadığı, başarı puanlarının çevresel farkındalıktaki toplam varyansın %30'unu açıkladığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanındaki başarıları ile çevresel farkındalık düzeyleri arasında önemli bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, araştırmanın ilişkisel tarama deseninde yürütülmesi nedeniyle üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanındaki başarının çevresel farkındalığın nedeni olduğu sonucuna ulaşılamaz.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ve ilgili alanyazındaki bulgular birlikte değerlendirildiğinde, çevresel farkındalığın küçük yaşlardan itibaren kazandırılmasının önemli olduğu söylenebilir (Sönmez, 2021). Öğrencilerin çevresel farkındalık puanlarının anne ve baba eğitim düzeylerine göre belirli gruplar arasında anlamlı biçimde farklılaşması, çevre eğitiminin yalnızca öğrencilerle sınırlandırılmaması ve aileleri de kapsayan bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda çevreyle ilgili bilgi, tutum ve davranışların geliştirilmesine yönelik eğitimlerin planlı bir zaman diliminde, uygun öğrenme ortamları ve etkinliklerle yürütülmesi önem taşımaktadır (Demir ve Yalçın, 2014). Ailelerin çevreye duyarlı davranışlarıyla çocuklarına örnek olmalarının ve çocuklarına ev ortamında kaynakların tasarruflu kullanılması, geri dönüşüm ve bitki bakımı gibi yaşlarına uygun sorumluluklar vermelerinin çevresel farkındalığın gelişimini destekleyebileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında yer alan bilinçli tüketim, tasarruf, kaynakların verimli kullanılması ve israfın önlenmesi gibi içeriklerin öğrencilerin çevresel farkındalıklarını destekleme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Nitekim çevre sorunlarının önlenmesinde çevre eğitiminin belirli bir plan ve program

kapsamında yürütülmesi önemli bir aşama olarak görülmektedir (Çeper, 2019). Bu tür eğitim süreçleri öğrencilerin çevre sorunlarını fark etmelerine ve çevrenin korunmasına yönelik etkin katılım göstermelerine katkı sağlayabilir (Atasoy ve Ertürk, 2008).

7. ÖNERİLER

7.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- Okula gitmemiş olan ebeveynlere çevre farkındalığı konusunda eğitimler düzenleyerek çocuklarına rol model olmaları sağlanabilir.
- Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı ile çevresel farkındalık arasında ilişki olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarılarını desteklemeye yönelik uygulamalar planlanmasının çevresel farkındalıklarına da katkı sağlayabileceği değerlendirilebilir.

7.2. Gelecek Araştırmalara İlişkin Öneriler

- Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısının çevre farkındalık düzeyine etkisini incelemek amacıyla deneysel çalışmalar yürütülebilir.
- Farklı yöntem ve teknikler uygulanarak öğrencilerin üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı ile çevre farkındalığı arasındaki ilişki incelenebilir.
- Bu çalışma 4. sınıf öğrencileri ile sınırlandırılmıştır. Farklı yaş düzeyindeki öğrencilerle üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı ile çevre farkındalığı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar gerçekleştirilebilir ve elde edilecek bulgular bu çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırılabilir.
- Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı ile çevresel tutum ve çevresel davranış arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar yürütülebilir ve elde edilen bulgular bu çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırılabilir.
- Bu çalışma yalnızca öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanı başarısı ile çevre farkındalığı arasındaki ilişkiyi daha kapsamlı biçimde incelemek amacıyla öğretmen ve velilerin görüşlerini de içeren araştırmalar planlanabilir.

KAYNAKLAR

- Ablak, S., & Yeşiltaş, E. (2020). Secondary School Students' Awareness of Environmental Education Concepts. *Review of International Geographical Education Online*, 10(3), 445–466. <https://doi.org/10.33403/rigeo.745951>
- Akınoğlu, O., & Sarı, A. (2013). İlköğretim Programlarında Çevre Eğitimi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30(30), 5–29.
- Altıntaş, S. (2026). *Sosyal bilgiler dersinde sürdürülebilir kalkınma amaçları kapsamında sıfır atık eğitim modülü geliştirme çalışması* (Yayın No. 996806) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Anı Yayıncılık.
- Arbona, C. (2000). The development of academic achievement in school-aged children: Precursors to career development. İçinde S. D. Brown & R. W. Lent (Ed.), *Handbook of counseling psychology* (3rd, ss. 270–309). John Wiley; Sons.
- Artun, H. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Eğitimine Yönelik Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 2(1), 35–55. <https://izlik.org/JA47AH63DE>
- Ata, B. (2009). Sosyal bilgiler ünitesi kavramı üzerine bazı düşünceler. İçinde R. Turan, A. M. Sünbül & H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1* (ss. 43–53). Pegem Akademi.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre için eğitim: İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma* (Yayın No. 188673) [Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atasoy, E., & Ertürk, H. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Alan Araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105–122.
- Ateş, M., & Aşçı, A. U. (2021). *Okuryazarlık kavramı ve eğitimle ilişkili okuryazarlık türleri*. VII. TURKCESS Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi, Kıbrıs.
- Ay, F., & Yalçın-Erik, N. (2022). Öğrencilerin Enerji Tasarrufu Davranışlarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 222–237. <https://doi.org/10.34086/rteusbe.1117722>
- Aydın, F., & Kaya, H. (2013). Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 229–257. <https://izlik.org/JA28CG44NC>
- Aydoğdu, İ. B. (2014). Yerel ve bölgesel düzeyde çevre kirliliği sorunları: Elazığ ili örneği. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 133–148.
- Azrak, Y. (2023). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının incelenmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 33–42. <https://izlik.org/JA65SB82LM>

- Bacakoğlu, T., & Taş, İ. (2020). The impact of immediate vicinity training on academic success and environmental attitudes of the fourth graders in the primary school. *Education and Science*, 45(203), 27–44. <https://doi.org/10.15390/EB.2020.8521>
- Bartu, K. E. (2020). *Kırsal yerleşmeler ve eko-köyler arasındaki etkileşimin sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi: Çanakkale örneği* (Yayın No. 626120) [Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Başar, H. (2003). Ön yargısız ve ezbersiz eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34(34), 214–235. <https://izlik.org/JA73TL46YL>
- Bayram, F. Ö., & Çengelci-Köse, T. (2023). Sosyal bilgiler ders kitaplarının sürdürülebilirlik bilinci açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(3), 500–531. <https://doi.org/10.34056/aujef.1201038>
- Bekman, M. (2022). Halkla İlişkiler Uygulamalarında Nicel Araştırma Yöntemi: İlişkisel Tarama Modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238–258. <https://doi.org/10.54707/meric.1143322>
- Bellinger, D. B., DeCaro, M. S., & Ralston, P. A. (2015). Mindfulness, anxiety, and high-stakes mathematics performance in the laboratory and classroom. *Consciousness and Cognition*, 37, 123–132.
- Bhat, R. (2017). *Sustainability challenges in the agrofood sector*. John Wiley & Sons Ltd.
- Bilgili, M. Y. (2017). Ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 559–569. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1608>
- Bozkurt, E., Toktaş, Y., & Altınar, A. (2019). Türkiye’de tasarruf ve finansal okuryazarlık üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1580–1605. <https://doi.org/10.17755/esosder.518727>
- Büyük, İ. (2024). *Finansal okuryazarlık ve İslami finansal okuryazarlık: Artvin Çoruh Üniversitesi personel örneği* (Yayın No. 866644) [Yüksek lisans tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Cansaran, A., & Yıldırım, C. (2014). Çevre bilimi ile ilgili başlıca terimler ve kavramlar. İçinde İ. O. Bozkurt (Ed.), *Çevre eğitimi* (4. bs, 1–19). Pegem Akademi.
- Coertjens, L., Pauw, J. B.-d., Maeyer, S., & Petegem, P. (2010). Do schools make a difference in their students’ environmental attitudes and awareness? Evidence from PISA 2006. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 8(3), 497–522. <https://doi.org/10.1007/s10763-010-9200-0>
- Çağlarırnak, N., & Hepçimen, A. Z. (2010). Ağır metal toprak kirliliğinin gıda zinciri ve insan sağlığına etkisi. *Akademik Gıda*, 8(2), 31–35. <https://izlik.org/JA37EW54RR>
- Çakar, G. (2020). *Plastik sektöründe geri dönüşümün sektörün sürdürülebilirliğine etkisi: Türkiye’de araç lastikleri üzerine bir analiz* (Yayın No. 640769) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Çelik, K. (2011). *Makro iktisada giriş (3. bs)*. Murathan Yayınevi.
- Çelik, Y. (2022). The awareness of the students about the concepts in the production distribution and consumption learning field in the social studies course curriculum. *Educational Research and Reviews*, 17(1), 1–13. <https://doi.org/10.5897/ERR2021.4214>
- Çelikten, L. (2020). *Marmara Finansal Okuryazarlık Programı'nın geliştirilmesi ve ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayın No. 655535) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çeper, E. N. (2019). *Tematik öğretim yaklaşımıyla ilkokul birinci sınıf öğrencilerinde çevresel farkındalık geliştirme: Eylem araştırması* (Yayın No. 568095) [Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çolakoğlu, E. (2010). Haklar ve ödevler bağlamında çevre hakkı ve çevre eğitimi. *Parlamente Danışman*, 1(2), 151–171.
- Demir, E., & Yalçın, H. (2014). Türkiye’de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7(2), 7–18. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/417930>
- Demirkaya, H. (2006). Çevre eğitiminin Türkiye’deki coğrafya programları içerisindeki yeri ve çevre eğitime yönelik yeni yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 207–222.
- Demirtaş, F., & Çinici, A. (2019). Sekizinci sınıf öğrencilerinin ekolojik ayak izleri ile sürdürülebilir çevre tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 46–65. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.549459>
- Dikmentepe, E. (2020). *Muğla kenti çevre eğitimi açısından sürdürülebilirliğin neresinde?: Menteşe örneği* (Yayın No. 646510) [Doktora tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Diktaş, R. (2019). *Çevre bilinci ve yaşam tarzının sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisi ve bir araştırma* (Yayın No. 576232) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Docksai, R. (2013). A mindful approach to learning. *Futurist*, 47(5), 8–10.
- Doğan, F., & Keleş, Y. (2020). Ortaokul ve lise öğrencilerinde çevre farkındalığı ve davranışı. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 80–90.
- Doğan, Z. (2020). *Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinde evsel atıklar ve geri dönüşüm konusunda bilimsel karikatürler kullanılarak farkındalık oluşturulması* (Yayın No. 642032) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Er, B., & Taylan, A. E. (2017). Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 297–317. <https://izlik.org/JA82YU28BK>

- Ergün, B., Şahin, A., & Ergin, E. (2014). Finansal okuryazarlık: işletme bölümü öğrencileri üzerine bir çalışma. *Journal of International Social Research*, 34(7), 847–864.
- Erkal, S., Şafak, Ş., & Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü. *Sosyoekonomi*, 14(14), 145–157. <https://doi.org/10.17233/se.58341>
- Ersükmen, R. (2024). *Sürdürülebilir tüketim davranışlarının şekillenmesinde yaşam tarzının rolü: Çevresel farkındalık ve çevreci tüketimin aracı etkisi* (Yayın No. 915225) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erten, S. (2004). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır?. Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı. Sayı, 65(66).
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference: 11.0 update* (4th). Pearson.
- Görmez, K. (2003). *Çevre Sorunları ve Türkiye*. Gazi Kitabevi.
- Green, S., & Salkind, N. (2005). *Using SPSS for Windows and Macintosh: Analyzing and understanding data* (4th). Pearson Education.
- Gülay, H., & Öznacar, M. D. (2010). *Okul öncesi dönem çocukları için çevre eğitimi etkinlikleri*. Pegem Akademi.
- Güldal, Ş. (2019). *Bilinçli farkındalık temelli ergenlere yönelik psikoeğitim programının karakter güçleri, bilinçli farkındalık ve akademik başarı gelişimine etkisinin incelenmesi* (Yayın No. 605318) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gülersoy, A. E., Yener, H., Turgut, T., Özşahin, D. M., & Açıkgöz, D. A. (2021). Kaos çağında ideal bir çevre eğitimi politikası için bazı öneriler. *Electronic Turkish Studies*, 16(5). <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52102>
- Güloğlu, B. (2024). *Okul öncesi öğretmenlerinin çevre bilinci ile okul öncesi dönem çocuklarının çevresel farkındalık düzeylerinin incelenmesi* (Yayın No. 884970) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürge, S. (2026). *Okul dışı öğrenme ortamlarının ilkokul öğrencilerinin akademik başarılarına, fen bilimleri dersine ilişkin tutumlarına ve çevre farkındalıklarına etkisi* (Yayın No. 987221) [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Güven, E. (2013). Çevre Sorunlarına Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Adaylarının Tutumlarının Belirlenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 411–430. <https://izlik.org/JA56JY85MY>
- Güven, E., & Aydoğdu, M. (2012). Çevre sorunlarına yönelik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 185–202.

- Güvenç, H. (2017). Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık. *İlköğretim Online*, 16(3), 935–948. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.330233>
- Hassan, A., Noordin, T. A., & Sulaiman, S. (2010). The status on the level of environmental awareness in the concept of sustainable development amongst secondary school students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1276–1280. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.187>
- Hsu, S.-J. (2004). The Effects of an Environmental Education Program on Responsible Environmental Behavior and Associated Environmental Literacy Variables in Taiwanese College Students. *Journal of Environmental Education*, 35(2), 37–48.
- International Institute for Sustainable Development. (2025). International Institute for Sustainable Development. Erişim tarihi Kasım 30, 2025, **from** <https://www.iisd.org/>
- İbadullayeva, J., Jumaniyazova, K., Azimzadeh, S., Canıgür, S., & Esen, F. (2019). Çevre Kirliliğinin İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri. *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 1(3), 52–58. <https://izlik.org/JA46ZR38ZZ>
- Kahraman, N., & Oğuz, T. (2006). *Turizm ve Çevre*. Detay Yayıncılık.
- Kan, A. (2020). Ölçme aracı geliştirme. İçinde S. Tekindal (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme içinde* (ss. 241–277). Pegem Akademi.
- Karabıçak, M., & Özdemir, M. B. (2015). Sürdürülebilir Kalkınmanın Kavramsal Temelleri. *SDÜ Vizyoner Dergisi*, 6(13), 44–49.
- Karakoçan, E. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin çevre eğitime yönelik farkındalıkları* (Yayın No. 454417) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karataş, A., & Aslan, G. (2012). İlköğretim öğrencilerine çevre bilincinin kazandırılmasında çevre eğitiminin rolü: Ekoloji temelli yaz kampı projesi örneği. *Journal of World of Turks*, 4(2), 259–276.
- Karatekin, K. (2011). Sosyal bilgilerde çevre eğitimi. İçinde R. Turan, A.-M. Sünbül & H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-II* (ss. 270–284). Pegem Akademi.
- Kasım, Ş. (2019). *Üretim, dağıtım, tüketim öğrenme alanına yönelik REACT modeline göre hazırlanan rehber materyallerin etkililiğinin değerlendirilmesi* (Yayın No. 566900) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaur, R., & Singh, B. (2026). Gender differences in pro-environmental awareness and environmental concern among secondary school students: Comparative study. *International Journal of Research and Review*, 13(5). <https://doi.org/10.52403/ijrr.20260506>
- Kaya, D. (2016). *İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin çevre bilinci ve bu okullardaki çevre eğitimi* (Yayın No. 480292) [Yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu 59 karşılaştırma (POST-HOC) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51–64.
- Keleş, R., & Hamamcı, C. (2005). *Çevre politikası*. İmge Kitabevi.
- Khajanchi, Y., Swadimath, U. C., Dudi, M., & Singh, S. (2024). A systematic review of early childhood environmental learning and its relationship with family socioeconomic status. *Multidisciplinary Reviews*, 6, 2023 033. <https://doi.org/10.31893/multirev.2023ss033>
- Kıyıcı, F. B., Yiğit, E. A., & Darçın, E. S. (2014). Doğa eğitimi ile öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerindeki değişimin ve görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17–27. <https://www.researchgate.net/publication/292551408>
- Kiraz, U. (2016). *Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin doğa bileşenlerine yönelik farkındalıklarının incelenmesi* (Yayın No. 446594) [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kirbiş, A. (2023). Environmental attitudes among youth: How much do the educational characteristics of parents and young people matter? *Sustainability*, 15(15), 11921. <https://doi.org/10.3390/su151511921>
- Köroğlu, H. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayın No. 695331) [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt-Gökçeli, F. (2015). *Çevre eğitim programının 48-66 aylık çocukların çevresel farkındalıklarına etkisi* (Yayın No. 381494) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kurt-Gökçeli, F., Tarkoçin, S., & Bilmez, B. (2021). 48-66 Aylık çocukların çevre farkındalık düzeylerinin belirli değişkenlere göre incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 74–90. <https://izlik.org/JA89BH29BP>
- Kuradayıoğlu, M., & Tüzel, S. (2010). 21. Yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi - TÜBAR*, 28, 283–298.
- Küçükaydın, Ü. C. (2024). *Fen bilimleri dersinde STEAM etkinliklerinin ilkokul öğrencilerinin STEAM tutum, çevresel farkındalık ve çevreye karşı tutumlarına etkisi* (Yayın No. 883128) [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Larsen, L. (2015). Urban climate and adaptation strategies. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 13(9), 486–492. <https://doi.org/10.1002/fee.1130>
- Mahanta, B., & Sarkar, B. (2023). Environmental awareness among higher education students. *International Journal for Multidisciplinary Research*, 5(5), 1–10. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2023.v05i05.7040>

- MEB. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%5C%20B%5C%C4%5C%B0LG%5C%C4%5C%B0LER%5C%20%5C%C3%5C%96%5C%C4%5C%9ERET%5C%C4%5C%B0M%5C%20PROGRAMI%5C%20.pdf>
- Memon, M. A., Thurasamy, R., Ting, H., & Cheah, J.-H. (2025). Purposive sampling: A review and guidelines for quantitative research. *Journal of Applied Structural Equation Modeling*, 9(1), 1–23. [https://doi.org/10.47263/jasem.9\(1\)01](https://doi.org/10.47263/jasem.9(1)01)
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. <https://tymm.meb.gov.tr/>
- Ningrum, Z. B., & Herdiansyah, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin kentsel alanda çevreye ilişkin farkındalıkları ve davranışları. *E3S Web of Conferences*, 74, 10004. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/20187410004>
- Oğuz, D., Çakıcı, I., & Kavas, S. (2011). Yüksek öğretimde öğrencilerin çevre bilinci. *Turkish Journal of Forestry*, 12(1), 34–39.
- Onuk, Ö. (2007). *Müzik öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin öğretmenliğe güdülenmeleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki* (Yayın No. 207114) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). PISA 2018 Draft Reading Literacy Framework. <https://www.oecd.org/pisa/data/PISA-2018-draft-frameworks.pdf>
- Öhman, J. (2016). New ethical challenges within environmental and sustainability education. *Environmental Education Research*, 22(6), 765–770.
- Önder, A., & Özkan, B. (2013). *Sürdürülebilir çocuk gelişimi: Okul öncesinde etkinliklerle çevre eğitimi*. Anı Yayıncılık.
- Öniz, C. (2023). *Kişilik ve yaşam tarzının sürdürülebilir tüketime etkisinde güdülerin rolü* (Yayın No. 794103) [Doktora tezi, Hitit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özcan, N., & Keskin, Y. (2024). Akademik başarısı yüksek öğrencilerin sahip oldukları değerler ve kişilik özellikleri: Öğrenci, veli ve öğretmen üçgeninde sekizinci sınıf öğrencilerine yönelik durum çalışması. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 939–960.
- Özdemir, İ. (2020). *Çevre, insan ve sorumluluklarımız: Felsefi ve ahlaki bir inceleme*. Akıl Fikir Yayınları.
- Özdemir-Özden, D. (2011). *İlköğretim okullarında çevresel vatandaşlık eğitimi* (Yayın No. 298636) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özer, C. (2025). *Çevre bilincinin tüketici davranışlarına etkisi* (Yayın No. 954214) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özey, R. (2005). *Çevre Sorunları*. Aktif Yayınevi.

- Özkale, A., & Özdemir-Erdoğan, E. (2019). Türkiye’de PISA finansal okuryazarlık sorularının uygulanması: Ön lisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi örneği. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 771–802.
- Özkan, T. (2022). *Türkiye’de hanehalkı tasarruf tercihlerini etkileyen faktörler* (Yayın No. 757725) [Yüksek lisans tezi, Tarsus Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztürk, E. (2026). Bireysel çevresel yönelimlerin sürdürülebilir tüketim davranışına etkisi: Ulusal yazın üzerine bir meta-analiz. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 451–471. <https://doi.org/10.11616/asbi.1824166>
- Riess, W., & Mischo, C. (2010). Promoting Systems Thinking through Biology Lessons. *International Journal of Science Education*, 32(6), 705–725. <https://doi.org/10.1080/09500690902769946>
- Rodgers, L. (2014). A calmer happier kid. *Scholastic Parent & Child*, 21(6), 60–63.
- Sağır, H. (2026). Kentsel geleceğin ekolojik yeniden kurgulanışı: İklim değişikliği ve doğa temelli çözümler üzerine stratejik bir değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 35(2026). <https://izlik.org/JA85UM62XB>
- Sancak, K. (2019). *Fen öğrenimine yönelik motivasyon ve çevre farkındalığı arasındaki ilişki* (Yayın No. 598522) [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sayraç, N. (2016). *Aile ve bireysel değerlerin sorumlu tüketim bilinci üzerindeki etkisi* (Yayın No. 417973) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sönmez, J. (2021). *İlkokul öğrencilerinin çevresel farkındalıklarının incelenmesi* (Yayın No. 702026) [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sönmez, Y., & Kılıç, E. (2020). Finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Kastamonu Üniversitesi örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 479–497.
- Stanišić, J., Maksić, S., & Nenadić, F. (2023). Predictors of environmental awareness among primary school students in Serbia. *Zbornik Instituta za Pedagoška Istraživanja*, 55(1), 51–72. <https://doi.org/10.2298/ZIPI2301051S>
- Sungurtekin, Ş. (2001). Uygulamalı çevre eğitimi projesi” kapsamında ana ve ilköğretim okullarında “müzik yoluyla çevre eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 167–178.
- Şahin, G. (2018). *Çevresel sürdürülebilirlik kapsamında Türkiye düzey–2 alt bölgeleri üzerine bir çözümleme* (Yayın No. 503479) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Şahin, Ş. (2023). *Jigsaw I tekniğinin sekizinci sınıf öğrencilerinin çevresel farkındalıklarına etkisi* (Yayın No. 795130) [Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şekercioğlu, Ç.-H. (2010). Ekosistemlerin işlevleri ve hizmetleri (H. Özer, Çev.). İçinde N. S. Sodhi & P. R. Ehrlich (Ed.), *Conservation Biology for All* (ss. 45–72). Oxford University Press.
- Şenaslan, N. (2024). *Çevre dostu eğitim programının 60-72 aylık çocukların sürdürülebilirlik ve çevresel farkındalıkları üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayın No. 871132) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tang, K., & Spijkers, O. (2022). The human right to a clean, healthy and sustainable environment. *Chinese Journal of Environmental Law*, 6(1), 87–107. <https://doi.org/10.1163/24686042-12340078>
- T.C.Çevre Orman Bakanlığı. (2004). Türkiye çevre atlası. http://traglor.cu.edu.tr/objects/objectFile/turkiye_cevre_atlasi_2004_2008_01_09.pdf
- Tekin-Turhan, G. (2020). Finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışların üniversite öğrencilerine yönelik değerlendirilmesi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 114, 375–400.
- Turan, M., & Timur, S. (2023). Güneş sistemi konusuna yönelik beceri temelli başarı testinin geliştirilmesi. *SDU International Journal of Educational Studies*, 10(2), 88–112.
- UNESCO. (2014). Global Citizenship Education: Preparing Learners for the Challenges of the Twenty-First Century. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227729>
- UNESCO. (2017). UNESCO’nun genel ve özel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri yetkinlikleri. <https://www.unsdglearn.org/unesco-cross-cutting-and-specialized-sdg-competencies/>
- United Nations. (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Usman, G., Mashood, A. A., Aliyu, A., Adamu, K. S., Salisu, A., Abdullahi, A. K., & Sheriff, H. K. (2023). Effects of environmental pollution on wildlife and human Health and novel mitigation strategies. *World Journal of Advanced Research and Reviews*. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2023.19.2.1644>
- Uşak, M. (2006). *Çevre nedir? Çevre bilimi*. Anı Yayıncılık.
- Uşak, M. (2007). Çevre nedir? İçinde M. Aydoğdu & K. Gezer (Ed.), *Çevre bilimi* (ss. 1–9). Anı Yayıncılık.
- Üstün, N., & Ürey, M. (2024). Investigating variables predicting environmental awareness in the context of education for sustainable development: An analysis based on TIMSS 2019 data. *International Journal of Turkish Education Sciences*, 12(1), 85–129. <https://doi.org/10.46778/goputeb.1320538>

- Vatansever-Bayraktar, H., & Fırat, T. (2020). İlkokul öğrencilerinin çevre farkındalıkları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(55), 1722–1737. <https://doi.org/10.26450/jshsr.1919>
- Vivien, F. D. (2008). Sustainable development: An overview of economic proposals. *S.A.P.I.E.N.S: Surveys and Perspectives Integrating Environment and Society*, 1(2), 1–8. <https://journals.openedition.org/sapiens/227>
- Wu, S., & Miyabayashi, S. (2008). A comparative study of forest environmental consciousness between Chinese and Japanese elementary school students. *FORMATH*, 7, 205–221. <https://doi.org/10.15684/formath.07.010>
- Yavuz, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik kavramı ve işletmeler açısından sürdürülebilir üretim stratejileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 63–85.
- Yener, H. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin matematik başarıları ve çevre farkındalığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 747892) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma: Bir yazın taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181–208. <https://izlik.org/JA22JD48HW>
- Yıldız, O. (2019). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin çevre bilgisi ve sürdürülebilir çevre tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 577647) [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldız-Şen, K. (2024). *Doğa deneyimine dayalı çevre eğitimi programının okul öncesi dönem çocuklarının çevresel farkındalıklarına etkisi* (Yayın No. 871250) [Yüksek lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldız-Yılmaz, N., & Mentiş-Taş, A. (2017). İlkokul çevre farkındalık ölçeği geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1355–1372.
- Yılmaz-Yıldız, D. (2006). *İlköğretimde çevre eğitimi için yöntem geliştirme* (Yayın No. 185021) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad Soyadı : KÜBRA NUR KIZILLAR
Öğrenci No : 235239006
E-posta : kubranurkizillar@gmail.com
Telefon : 5428176863
Doğum Yeri : FATİH
Doğum Tarihi : 2000-08-06
ABD (TR) : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
ABD (EN) : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
:

Ek 1. Etik Kurul Raporu

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmamıştır.

Ek 2. Uygulama İçin Araştırma İzni

Şehit Hasan Hüseyin ÇALIŞKAN İlkokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.024627

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 766019

T.C. Kimlik No: 18173812832

Adı Soyadı: KÜBRA NUR KIZILLAR

Araştırmanın Adı: 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanına İlişkin Akademik Başarılarının ve Çevresel Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Şehit Hasan Hüseyin ÇALIŞKAN İlkokulu

Uygulama Yapılacak Birim: İlkokul

Uygulama Yapılacak İl: ŞANLIURFA

Veri Toplama Aracının Başlığı: İlkokul öğrencileri için çevre farkındalık ölçeği, ilkokul öğrencileri için öğrenci bilgi Formu, ilkokul öğrencileri için sosyal bilgiler başarı testi

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 06.05.2025

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 06.05.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ŞANLIURFA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için <https://arastirmalizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula> bağlantısına kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

Ek 3. Uygulama İçin Araştırma İzni

Mete Has İlkokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.024627

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 755603

T.C. Kimlik No: 18173812832

Adı Soyadı: KÜBRA NUR KIZILLAR

Araştırmanın Adı: 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanına İlişkin Akademik Başarılarının ve Çevresel Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Mete Has İlkokulu

Uygulama Yapılacak Birim: İlkokul

Uygulama Yapılacak İl: ŞANLIURFA

Veri Toplama Aracının Başlığı: İlkokul öğrencileri için çevre farkındalık ölçeği, ilkokul öğrencileri için öğrenci bilgi Formu, ilkokul öğrencileri için sosyal bilgiler başarı testi

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 06.05.2025

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 06.05.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ŞANLIURFA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmiştir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

Ek 4. Uygulama İçin Araştırma İzni

Şehit Muhammed Fatih Safitürk İlkokulu Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2025.024627

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 763202

T.C. Kimlik No: 18173812832

Adı Soyadı: KÜBRA NUR KIZILLAR

Araştırmanın Adı: 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanına İlişkin Akademik Başarılarının ve Çevresel Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğrenci

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: Şehit Muhammed Fatih Safitürk İlkokulu

Uygulama Yapılacak Birim: İlkokul

Uygulama Yapılacak İl: ŞANLIURFA

Veri Toplama Aracının Başlığı: İlkokul öğrencileri için çevre farkındalık ölçeği, ilkokul öğrencileri için öğrenci bilgi Formu, ilkokul öğrencileri için sosyal bilgiler başarı testi

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 06.05.2025

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 06.05.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ŞANLIURFA İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için <https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula> bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Sistemi -

Ek 5. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu

Kazanım	Soru	Uygun	Uygun değil	Düzeltililebilir	Açıklama
İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	Nermis ve annesi alışveriş yapmadan önce bir alışveriş listesi hazırladılar. Listesinin başına temel ihtiyaçlarını sonra sosyal ihtiyaçlarını en son ise isteklerini yazdılar. Aşağıdaki listeden hangisi Nermis ve annesinin alışveriş listesi olamaz? A-) Yumurta Muzik çalar Çiğ köfte D-) Marmelat Kahve Sakar C-) Su Yap Çorap D-) Ekmek Patron Gazoz			X	Açıklamanın ikinci cümlesi düzeltilmeli. Düzeltme önerisi: "Listeye sırasıyla temel ihtiyaçlar, sosyal ihtiyaçlar ve en son ise isteklerini yazmışlardır."
Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır.	Pazlık yetiştirmek, iplik elde etmek, kumaş dokumak aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisine örnekler? A-) Dağıtım B-) Üretim C-) Gelir D-) Tüketim			X	Soru Soru hazırlama ilkelerine uygun. Ancak ilgili kazanıma hizmet ediyor mu? Tam emin olmadım.

Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	➤ Elif, alışveriş yaparken önce ihtiyaçlarını alır. ➤ Tuba, bir ürün alırken ürünün pahalı olmasına önem verir. ➤ Ercan, alışveriş yaptıktan sonra mutlaka fiş alır. ➤ Esra, alışveriş yaparken ürünün TSE damgasına bakar. Yukarıda verilen bilgilere göre hangi öğrenci alışveriş yaparken bilinçli tüketici davranışı göstermemiştir? A-) Elif B-) Tuba C-) Ercan D-) Esra	X			
Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	Bütçe hazırlarken hangisine ait harcama öncelik verilmesi gereken bir harcama değildir? A-) Fatura B-) Kira C-) Gıda D-) Bilgisayar			X	Soru kazanıma hizmet ediyor. Ancak soru kökünde anlatım bozukluğu var. "hangisine ait harcama öncelik verilmesi gereken bir değildir" ilkökul öğrencisinin kolaylıkla anlayabileceği bir ifade değil.

Ek 6. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	 Kafe ve restoranlarda birçok yemek israf olmaktadır. Yemek israfını önlemek için neler yapılabilir? Öğretmenin verdiği soruya hangi öğrenci doğru cevap vermiştir? A-) Buse: Yemeklerin porsiyonları artırılmalıdır. B-) Selma: Kalan yemekler hayvan besliklerine kullanılabilir. C-) Ceyda: Yemekler çöpe gıda komuklara yeniden sunulmalıdır. D-) Emre: Kalan yemeklerin hepsini çöpe atılmalıdır.			X	Soru ilgili kazanıma hizmet ediyor. Ancak seçenekler çoktan seçmeli soru hazırlama ilkelerine uygun değil. Doğru cevap olan Selma'nın önerisi olasılık ifadesi ile bitiyorken. Buse, Ceyda ve Emre'nin önerileri daha net. Tüm öneriler olasılık tarzı ifadelerle bitirilmelidir.						
İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	<table border="1"><thead><tr><th>KAVRAM</th><th>TANIM</th></tr></thead><tbody><tr><td></td><td>İnsanların yaşamları için gerekli olan ve karşılanmadığı zaman insan hayatında tehlikelere yol açabilen varlıklardır.</td></tr><tr><td></td><td>İnsan hayatında gerekli olmayan ancak gerçekleştiğinde insanı mutlu eden varlıklardır.</td></tr></tbody></table> Tabloda boş bırakılan yere soruyla aşağıdakilerden hangileri gelmelidir? A-) İhtiyaç-İstek B-) Üretim-İstek C-) Tüketim-İhtiyaç D-) Fayda- Tüketim	KAVRAM	TANIM		İnsanların yaşamları için gerekli olan ve karşılanmadığı zaman insan hayatında tehlikelere yol açabilen varlıklardır.		İnsan hayatında gerekli olmayan ancak gerçekleştiğinde insanı mutlu eden varlıklardır.			X	Soru ilgili kazanıma hizmet ediyor. Ancak ifadelerin düzeltilmesi gerekiyor. Soru kökündeki "yere" kelimesi çoğul olmalı "yerlere". Tablodaki ifadeler "varlıklardır" kelimesi ise bitmiş. Seçeneklerdeki ifadeler birer varlık mıdır?
KAVRAM	TANIM										
	İnsanların yaşamları için gerekli olan ve karşılanmadığı zaman insan hayatında tehlikelere yol açabilen varlıklardır.										
	İnsan hayatında gerekli olmayan ancak gerçekleştiğinde insanı mutlu eden varlıklardır.										

Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır.	Zamanla ihtiyaçlarımız farklılaşarak yeni meslek gruplarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Aşağıdaki meslek gruplarından hangisi günümüzde önem kazanan yeni meslek gruplarından biri değildir? A-) e-Ticaret Uzmanlığı B-) Giyilebilir Teknoloji Tasarımcısı C-) Akıllı Oymacılığı D-) Sosyal Medya Uzmanlığı	X			
Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Sevda mağazadan aldığı kahve makinesinin bozuk olduğunu anladı. Hemen kahve makinesini mağazaya geri işde etmek için götürdü. Ancak görevli kahve makinesini bu mağazadan almadığını söyledi. Ancak Sevdâ Noktalı yere aşağıdaki ifadelerden hangisi getirilirse satıcı ikna olur? A-) Satıcı ile kavga ederek satıcıyı inandırdı. B-) Yeni bir kahve makinesi daha olarak satıcıyı inandırdı. C-) Ürünün nereden satın alındığını belirtten fişi göstererek satıcıyı inandırdı. D-) Ürünün raftaki boy yerini göstererek satıcıyı inandırdı.			X	Açıklamanın son iki cümlesi ancak ile başlıyor. Bu durum anlatım bozukluğu yaratıyor. Düzeltilmeli. Ancak görevli.....Ancak Sevdâ....

Ek 7. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	 Giderlerim, gelirlerimden fazla olursa..... Küçük kızın cümlesi aşağıdaki ifadelerden hangisi ile <u>tamamlanamaz</u>? A-) Param tam olarak yeter. B-) Tekrar harçlık almak zorunda kalırım. C-) Para biriktiremem. D-) Param erkenden biter.	X			
Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	İnsanlar israfı önlemek için çeşitli aletler kullanırlar. Aşağıdakilerden hangisi bu aletlerden biri <u>değildir</u>? A-) Buzdolabı B-) Çamaşır makinası C-) Bulaşık makinası D-) Saç kurutma makinası		X		Bu soru ilgili kazanıma tam olarak hizmet ediyor mu? Emin olmadım. Kazanım çevresindeki kaynaklardan bahsediyor. Soruda çeşitli aletler vurgulanmış.

İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	“ Eda yeni bir çanta aldı.” Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi getirilirse eda bir ihtiyacı karşılamış olur? A-) Sarı çantası olan B-) Güzel bir çantası olan C-) Çantası yırtılmış olan D-) Kol çantası olan	X																						
Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	I. Üretilen zeytinleri fabrikaya taşımak II. Marketten zeytinyağı almak. III . Zeytinden zeytinyağı elde etmek. Yukarıda verilen ekonomik faaliyetler sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir? <table><tr><td></td><td><u>I</u></td><td><u>II</u></td><td><u>III</u></td></tr><tr><td>A-) Tüketim</td><td>Dağıtım</td><td>Üretim</td><td></td></tr><tr><td>B-) Üretim</td><td>Tüketim</td><td>Dağıtım</td><td></td></tr><tr><td>C-) Dağıtım</td><td>Üretim</td><td>Tüketim</td><td></td></tr><tr><td>D-) Dağıtım</td><td>Tüketim</td><td>Üretim</td><td></td></tr></table>		<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>	A-) Tüketim	Dağıtım	Üretim		B-) Üretim	Tüketim	Dağıtım		C-) Dağıtım	Üretim	Tüketim		D-) Dağıtım	Tüketim	Üretim		X		
	<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>																					
A-) Tüketim	Dağıtım	Üretim																						
B-) Üretim	Tüketim	Dağıtım																						
C-) Dağıtım	Üretim	Tüketim																						
D-) Dağıtım	Tüketim	Üretim																						

Ek 8. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	() Çanta gibi ürünleri alırken son kullanma tarihine dikkat etmeliyiz. () Elektronik ürünler satın aldığımızda garanti belgesinin olmasına dikkat etmeliyiz. () Aldığımız ürünleri kullanmadan önce kullanma kılavuzunu okumalıyız. Yukarıdaki ifadelerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına (Y) getirildiğinde sıralama nasıl olur? <table> <tr> <td>A</td> <td>B</td> <td>C</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>(D)</td> <td>(Y)</td> <td>(D)</td> <td>(Y)</td> </tr> <tr> <td>(Y)</td> <td>(Y)</td> <td>(D)</td> <td>(D)</td> </tr> <tr> <td>(D)</td> <td>(D)</td> <td>(Y)</td> <td>(D)</td> </tr> </table>	A	B	C	D	(D)	(Y)	(D)	(Y)	(Y)	(Y)	(D)	(D)	(D)	(D)	(Y)	(D)	X		
A	B	C	D																	
(D)	(Y)	(D)	(Y)																	
(Y)	(Y)	(D)	(D)																	
(D)	(D)	(Y)	(D)																	
Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	Gelir ve giderlerin önceden belirlenerek tablo halinde sunulmasına bütçe denir. Aşağıda verilen bilgilerden hangisinde bütçeyle ilgili <u>yanlış</u> bir bilgiye yer verilmiştir? A-) Harcamalarımızı nasıl yapacağımızı belirler. B-) Tasarruf yapmamızı sağlar. C-) Bireylerin gelirleri ve giderleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. D-) Gelirden fazla giderimiz olmasını sağlar.	X																		

Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	➤ Bayat etmeleri tost, pizza ve çeşitli tatlıların yapımında kullanırız. ➤ İhtiyacımıza uygun olan ölçüde kâğıt kullanırız. ➤ Zamanımızı planlar, telefon ve bilgisayar başında uzun süre vakit geçirmeyiz. Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde hangi israf çeşidine <u>yer verilmemiştir</u>? A-) Ekmek israfı B-) Giysi israfı C-) Zaman israfı D-) Kâğıt israfı	X																							
İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	I Okul çantamı yarıldığı için yeni bir okul çantası aldım. II Kantine yeni gelen çikolatalardan aldım. III Yeni bir top daha alacağım. IV Elbisem kucıldığını için yeni bir elbise aldım. Verilen örneklerin istek ve ihtiyaç sıralaması nasıl olmalıdır? <table> <tr> <td>I</td> <td>II</td> <td>III</td> <td>IV</td> </tr> <tr> <td>A-) İstek</td> <td>İhtiyaç</td> <td>İstek</td> <td>İhtiyaç</td> </tr> <tr> <td>B-) İhtiyaç</td> <td>İstek</td> <td>İhtiyaç</td> <td>İhtiyaç</td> </tr> <tr> <td>C-) İhtiyaç</td> <td>İstek</td> <td>İstek</td> <td>İhtiyaç</td> </tr> <tr> <td>D-) İstek</td> <td>İhtiyaç</td> <td>İhtiyaç</td> <td>İstek</td> </tr> </table>	I	II	III	IV	A-) İstek	İhtiyaç	İstek	İhtiyaç	B-) İhtiyaç	İstek	İhtiyaç	İhtiyaç	C-) İhtiyaç	İstek	İstek	İhtiyaç	D-) İstek	İhtiyaç	İhtiyaç	İstek	X			
I	II	III	IV																						
A-) İstek	İhtiyaç	İstek	İhtiyaç																						
B-) İhtiyaç	İstek	İhtiyaç	İhtiyaç																						
C-) İhtiyaç	İstek	İstek	İhtiyaç																						
D-) İstek	İhtiyaç	İhtiyaç	İstek																						

Ek 9. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	İşçi Çoban Mühendis Asker Çiftçi Doktor Tarım, hayvancılık ve sanayi gibi iş kollarının dışında yer alan, insanlara hizmet ihtiyacına yönelik faaliyette bulunan sektöre hizmet sektörü denir. Yukarıdaki kutucuklarda hizmet sektörüne ait olan meslekler boyanırsa sonuç nasıl olur? A) B) C) D)	X			
Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Alışveriş yaparken gelecekteki nesillerin ailelerimizin gelecekteki hayatlarında kullanacakları ürünleri seçerken dikkat etmeliyiz. (D) Ürünlerin ambalajı süslü ürünler tercih etmeliyiz. (D) (Y) ★ ▲ (Y) Ürünlerin TSE, ISO, CE damgalarını kontrol etmeliyiz. (D) (Y) ● ♥ Yukarıdaki bilgiler doğru ise (D), yanlış ise (Y) harfini takip edersek hangi şekle ulaşırız? A-) ★ B-) ● C-) ▲ D-) ♥	X			

Kendine ait örnek bir bütçe oluştur.	Yukarıda aylık geliri 1.500 TL olan bir ailenin bir aylık harcamaları verilmiştir. Grafğe bakılarak bu aile için aşağıdakilerden hangisi söylenemez? A-) Gelirleri giderlerinden fazladır. B-) Giyim ve eğlence harcamaları eşittir. C-) Oturdıkları ev kendilerine aittir. D-) 300 TL tasarruf yapmışlardır.	X			
Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	I. Kıyafetleri biriktirerek giymemelidir. II. Uyurken ışıkları kapatmamalıdır. III. Kek pişirirken fırının kapısını sürekli açmamalıdır. IV. İhtiyacı olmayan ayakkabıyı almamalıdır. Evdeki israfın önüne geçmek isteyen azize hanım, aşağıdakilerden hangilerini yapmalıdır? A-) I ve II B-) II ve III C-) II ve IV D-) I ve IV	X			Azize hanımın baş harfi büyük yazılmalı

Ek 10. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	 Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir? A-) Temel ihtiyaçlarımız B-) Sosyal ihtiyaçlarımız C-) Önlemlerimiz D-) İsteklerimiz	X			
Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır? A-) Teknolojinin gelişimi yeni meslek alanlarını ortaya çıkarmıştır. B-) Meslek sahibi olmak isteyen bir birey çocukluktan itibaren çalışmalıdır. C-) Meslek grupları ihtiyaç duyulduğu için ortaya çıkmıştır. D-) Her mesleğin ayrı bir yeri ve önemi vardır.	X			

Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Derya, bir kutu süt almak için markete gitti. Yakınılardaki 2 marketten en ucuz süt satanı tercih etti. Sütü almadan önce üretin ve son kullanma tarihine baktı. Rafian sütü alarak kasaya gidip ücretini ödedi ve fişini aldı. Derya alışveriş yaparken hangi bilinçli tüketici davranışlarını sergilemiştir? A-) TSE damgasına bakmak-üretim tarihini kontrol etmek. B-) Son kullanma tarihine bakmak-en kalitelisini almak. C-) Fiyat araştırması yapmak-son kullanma tarihine bakmak. D-) Fiş almak-içeriğine dikkat etmek.		X		Soru bağlamında verilen senaryoda anlatım bozukluğu mevcut. "Derya, bir kutu süt almak için markete gitti. Yakınılardaki 2 marketten en ucuz süt satanı tercih etti." İlk cümlede Deryanın markete gittiği vurgulanmış tamam. Derya markete gittiyse neden daha sonra 2 market arasında tercihte bulunuyor? İfadelerin düzeltilmesi gerekiyor.
Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	- Kendi ürettiklerimiz sonucu elde ettiğimiz kazançtır. - Kendimiz üretmediğimizde dışarıdan aldığımız mal ve hizmetlerdir. - Giderlerimizin gelirlerimize eşit veya fazla olma durumudur. Aşağıda verilen kelimelerden hangisinin açıklaması yukarıda yoktur? A-) Gider B-) Gelir C-) Denk bütçe D-) Tasarruf	X			

Ek 11. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	☒ Her zaman giysi almalyız. ☒ Kullanılmayan giysilerimizi giysi kumbaralarına atmalyız. ☒ Biten pilleri atık pil kutusuna atmalyız. ☒ Tabagımıza yiyebileceğimizden fazla yemek almalyız. Yukarıdaki bilgilerden doğru olanlara X, yanlış olanlara V işareti konulmuştur. Fakat hatalı işaretlemeler yapılmıştır. Yapılan işaretlemelerden kaçısı hatalıdır? A) Bir B) İki C) Üç D) Dört	X			
İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	 Bakkalda babamdan; oyuncak araba, peynir, domates, top ve süt istedim. Ali'nin babası, Eren'e sadece temel ihtiyaçlarını alabileceğini belirtti. Buna göre Allerin bakkaldan alabileceği ürün sayısı kaçtır? A) 3 B) 5 C) 2 D) 4			X	Bazı ifadeler düzeltilmeli. "Bakkalda babamdan" yerine "Bakkala gidince babamdan" ifadesi daha uygun olur. Altta yer alan açıklamada ise olaya Eren dahil oluyor Eren kim? Ali'nin babası neden Eren'e olmaz diyor. Bakkalda birşeyler isteyen Ali değil mi?
Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	Müzeleri gezen Kübra Hanım, hangi iş koluna gelir kazandırmıştır? A-) Seyahat B-) Ulaştırım C-) Sanayi D-) Turizm	X			
Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	I. Mahkemeye başvurarak sorunu çözmek. II. Satın aldığımız yere sorunu bildirmek. III. Üretici firmaya sorunu bildirmek. Aldığı telefonun arızalı olduğunu fark eden Azra, tüketici haklarını kullanmak için sırayla hangi kurumlara başvurabilir? A-) I, II, III B-) II, III, I C-) III, I, II D-) I, III, II			X	II.nolu seçenecekteki "aldığımız" kelimesi yerine "aldığı" kelimesi kullanılırsa ifade birliği açısından daha iyi olur.

Ek 12. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	İsmail'in aile bütçesi aşağıdaki gibidir. <table border="1"> <thead> <tr> <th>Gelir</th> <th>Gider</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>30.000 TL maaş</td> <td>12.000 TL kira</td> </tr> <tr> <td></td> <td>3.000 TL fatura</td> </tr> <tr> <td></td> <td>3.000 TL market</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1.000 TL pazar</td> </tr> <tr> <td></td> <td>4.000 TL giyim</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1.200 TL servis</td> </tr> <tr> <td></td> <td>200 TL harçlık</td> </tr> <tr> <td></td> <td>600 TL diğer</td> </tr> <tr> <td></td> <td>25.000 TL Toplam</td> </tr> </tbody> </table> İsmail'in aile bütçesine bakıldığında hangisine ulaşılamaz? A-) Gelir giderden fazladır. B-) Bütçe açık vermiştir. C-) Aile tasarruf yapmıştır. D-) Zor günler için para artmıştır.	Gelir	Gider	30.000 TL maaş	12.000 TL kira		3.000 TL fatura		3.000 TL market		1.000 TL pazar		4.000 TL giyim		1.200 TL servis		200 TL harçlık		600 TL diğer		25.000 TL Toplam	X			
Gelir	Gider																								
30.000 TL maaş	12.000 TL kira																								
	3.000 TL fatura																								
	3.000 TL market																								
	1.000 TL pazar																								
	4.000 TL giyim																								
	1.200 TL servis																								
	200 TL harçlık																								
	600 TL diğer																								
	25.000 TL Toplam																								
Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	Elektrik tasarrufu Elektrik tasarrufu konusuna hangi seçenekte verilmemiştir? A-) Çamaşır makinasını ekonomik programda çalıştırıyoruz. B-) Güneş enerjisi kullanmıyoruz. C-) Çıktığımız odanın ışığını kapatmıyoruz. D-) Kombiyi en yüksek ısıda çalıştırıyoruz.	X																							
	Aşağıdakilerden hangisi sosyal ihtiyaçlarımızdan biridir? A-) Giyinmek B-) Uyumak C-) Barınmak D-) Sohbet etmek	X																							
Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.	Şeyma Ben buğday öreten bir çiftçiyim. Eda Ben sınıf öğretmeniyim. Ömer Ben yeraltında çalışan bir maden işçiyim. Yukarıda Şeyma, Eda ve Ömer kendi mesleklerinden bahsetmişlerdir. Mesleklerinin hangi alanda hizmet verdiği hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir? <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Şeyma</th> <th>Eda</th> <th>Ömer</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A-) Eğitim</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>B-) Tarım</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>C-) Sanayi</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>D-) Tarım</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Şeyma	Eda	Ömer	A-) Eğitim				B-) Tarım				C-) Sanayi				D-) Tarım				X			
	Şeyma	Eda	Ömer																						
A-) Eğitim																									
B-) Tarım																									
C-) Sanayi																									
D-) Tarım																									
Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Ürünlerin belli bir standartta hazırlandığını ve güvenilir olduğunu..... damgası göstermektedir. Yukarıdaki boş bırakılan yere aşağıdaki kelimelerden hangisi getirilmelidir? A-) ISO B-) CE C-) TSE D-) Tüketici Hakem	X																							

Ek 13. Pilot Uygulama Uzman Görüşü Formu Devamı

Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	Öncelik verilen - Barınma - Gıda - Top - Mont Öncelik verilmeyen - Çikolata - Tablet - Ayakkabı - Oyuncak araba Üçten sınıfa giden Esra haftalık harçlığıyla bir bütçe hazırlıyor. Bu bütçede ihtiyaçlarına öncelik verirken isteklerine öncelik vermediği listeler oluşturuyor. Esra bu listelerde bazı hatalar yapıyor. Esra hatasını düzeltmek için listede hangilerinin yerini değiştirmelidir? A-) Top-Çikolata B-) Barınma-Ayakkabı C-) Top-Ayakkabı D-) Gıda-Tablet	X			
Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	Kâğıdın, ekmeğin, elektriğin bilimsiz tüketiminedenir. Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir? A-) Tasarruf B-) İstek C-) İsraf D-) Birikim	X			

Taslak Başarı Testine İlişkin Uzman Görüşü

Ek 14. İlkokul Çevresel Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni

kübra nur... 24.04.2025

Alıcılar: nihalyildizyi... ▾

Sayın hocam merhaba, sınıf eğitimi alanında tezli yüksek lisans öğrencisiyim. İlkokullarda çevre farkındalık ölçeğinizi tezimde kullanmak istiyorum. Ölçeğinizi tezimde kullanabilir miyim?

İLKOKUL ÇEVRE FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

MADDELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Doğa alanlarına (orman, doğal ve tarihi alanlar gibi) gezi yaparım.					
2. Bitki (çiçek, ağaç) yetiştirmek eğlencelidir.					
3. Bitkiler doğal yaşamın vazgeçilmez parçalarıdır.					
4. Doğada yaşayan tüm canlılara saygı duyulmalıdır.					
5. Çiçekler evde yetiştirilebilir.					
6. Doğal yaşamı koruma ile ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarına (TEMA gibi) üye olmak isterim.					

Çevresel Far...Ölçeği.pdf

Nihal Yıldız Yılmaz 30.04.2025

Merhaba çalışmaya uygun atıfları yaparak kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar. Doç. Dr. Nihal

Ek 15. Başarı Testi İlk Hali

2024 - 2025 EĞİTİM - ÖĞRETİM YILI
4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÜRETİM, DAĞITIM, TÜKETİM ÖĞRENME ALANI TEST SORULARI

KIZ () ERKEK ()

PUAN:

1. Nermin ve annesi alışveriş yapmadan önce bir alışveriş listesi hazırladılar. Listenin başına temel ihtiyaçlarını, sonra sosyal ihtiyaçlarını en son ise isteklerini yazdılar.

Aşağıdaki listelerden hangisi Nermin ve annesinin alışveriş listesi olamaz?

A-) Yumurta
Müzik çalar
Çikolata

B-) Mont
Kalem
Şeker

C-) Su
Top
Çorap

D-) Ekmek
Paten
Gazoz

2. Pamuk yetiştirmek ,iplik elde etmek, kumaş dokumak aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisine örnektir?

A-) Dağıtım
B-) Üretim
C-) Gelir
D-) Tüketim

3. > Elif, alışveriş yaparken önce ihtiyaçlarını alır.
> Tuba, bir ürün alırken ürünün pahalı olmasına önem verir.
> Ercan, alışveriş yaptıktan sonra mutlaka fiş alır.
> Esra, alışveriş yaparken ürünün TSE damgasına bakar.

Yukarıda verilen bilgilere göre hangi öğrenci alışveriş yaparken bilinçli tüketici davranışını göstermemiştir?

A-) Elif B-) Tuba C-) Ercan D-) Esra

4. Bütçe hazırlarken hangisine alt harcama öncelik verilmesi gereken bir harcama değildir?

A-) Fatura B-) Kira C-) Gıda D-) Bilgisayar

5. Kafe ve restoranlarda birçok yemek israf olmaktadır. Yemek israfını önlemek için neler yapabiliriz?

Öğretmenin verdiği soruya hangi öğrenci doğru cevap vermiştir?

A-) Buse: Yemeklerin porsiyonları artırılmalıdır.
B-) Selma: Kalan yemekler hayvan barınaklarına götürülebilir.
C-) Ceyda: Yemekler ertesi gün konuklara yeniden sunulmalıdır.
D-) Emre: Kalan yemeklerin hepsi çöpe atılmalıdır.

6.

KAVRAM	TANIM
	İnsanların yaşamları için gerekli olan ve karşılanmadığı zaman insan hayatında tehlikelere yol açabilen varlıklardır.
	İnsan hayatında gerekli olmayan ancak gerçekleştiğinde insanı mutlu eden varlıklardır.

Tabloda boş bırakılan yere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri gelmelidir?

A-) İhtiyaç-İstek
B-) Üretim-İstek
C-) Tüketim- İhtiyaç
D-) Fayda- Tüketim

Ek 16. Başarı Testi İlk Hali Devamı

7.

Zamanla ihtiyaçlarımız farklılaşarak yeni meslek gruplarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Aşağıdaki meslek gruplarından hangisi günümüzde önem kazanan yeni meslek gruplarından biri değildir?

- A-) e-Ticaret Uzmanlığı
- B-) Giyilebilir Teknoloji Tasarımcısı
- C-) Ahşap Oymacılığı
- D-) Sosyal Medya Uzmanlığı

8.

Sevda mağazadan aldığı kahve makinesinin bozuk olduğunu anladı. Hemen kahve makinesini mağazaya geri iade etmek için götürdü. Ancak görevli kahve makinesini bu mağazadan almadığını söyledi.

Ancak Sevda

Noktalı yere aşağıdaki ifadelerden hangisi getirilirse satıcı ikna olur?

- A-) Satıcı ile kavga ederek satıcıyı inandırdı.
- B-) Yeni bir kahve makinesi daha alarak satıcıyı inandırdı.
- C-) Ürünün nereden satın alındığını belirten fişi göstererek satıcıyı inandırdı.
- D-) Ürünün rafteki boş yerini göstererek satıcıyı inandırdı.

9.

Giderlerim, gelirlerimden fazla olursa.....

Küçük kızın cümlesi aşağıdaki ifadelerden hangisi ile tamamlanamaz?

- A-) Param tam olarak yeter.
- B-) Tekrar harçlık almak zorunda kalırım.
- C-) Para biriktiremem.
- D-) Param erkenden biter.

10.

İnsanlar israfı önlemek için çeşitli aletler kullanırlar. Aşağıdakilerden hangisi bu aletlerden biri değildir?

- A-) Buzdolabı
- B-) Çamaşır makinası
- C-) Bulaşık makinası
- D-) Saç kurutma makinası

11.

"..... Eda yeni bir çanta aldı."

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi getirilirse eda bir ihtiyacını karşılamış olur?

- A-) Sarı çantası olan
- B-) Güzel bir çantası olan
- C-) Çantası yırtılmış olan
- D-) Kol çantası olan

12.

I. Üretilen zeytinleri fabrikaya taşımak

II. Marketten zeytinyağı almak.

III. Zeytinden zeytinyağı elde etmek.

Yukarıda verilen ekonomik faaliyetler sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

	I	II	III
A-) Tüketim	Dağıtım	Üretim	Üretim
B-) Üretim	Tüketim	Dağıtım	Dağıtım
C-) Dağıtım	Üretim	Tüketim	Tüketim
D-) Dağıtım	Tüketim	Üretim	Üretim

13.

() Çanta gibi ürünleri alırken son kullanma tarihine dikkat etmeliyiz.

() Elektronik ürünler satın aldığımızda garanti belgesinin olmasına dikkat etmeliyiz.

() Aldığımız ürünleri kullanmadan önce kullanma kılavuzunu okumalıyız.

Yukarıdaki ifadelerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına (Y) getirildiğinde sıralama nasıl olur?

A	B	C	D
(D)	(Y)	(D)	(Y)
(Y)	(Y)	(D)	(D)
(D)	(D)	(Y)	(D)

Ek 17. Başarı Testi İlk Hali Devamı

14. Gelir ve giderlerin önceden belirlenerek tablo halinde sunulmasına **bütçe** denir.
- Aşağıda verilen bilgilerden hangisinde bütçeyle ilgili **yanlış** bir bilgiye yer verilmiştir?
- A-) Harcamalarımızı nasıl yapacağımızı belirler.
- B-) Tasarruf yapmamızı sağlar.
- C-) Bireylerin gelirleri ve giderleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar.
- D-) Gelirden fazla giderimiz olmasını sağlar.

15. > Bayat ekmekleri tost, pizza ve çeşitli tatlıların yapımında kullanılır.
- > İhtiyacımıza uygun olan ölçüde kâğıt kullanırız.
- > Zamanımızı planlar, telefon ve bilgisayar başında uzun süre vakit geçirmeyiz.

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde hangi israf çeşidine **yer verilmemiştir**?

- A-) Ekmek israfı
- B-) Giysi israfı
- C-) Zaman israfı
- D-) Kâğıt israfı

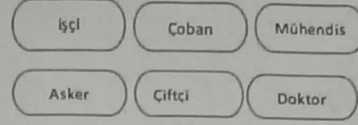
16. I Okul çantam yırtıldığı için yeni bir okul çantası aldım.
- II Kantine yeni gelen çikolatalardan aldım.
- III Yeni bir top daha alacağım.
- IV Elbisem küçüldüğü için yeni bir elbise aldım.

Verilen örneklerin **istek ve ihtiyaç** sıralaması nasıl olmalıdır?

I II III IV

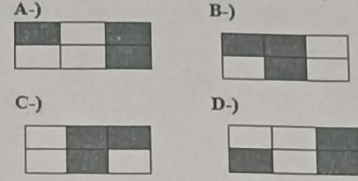
- A-) İstek ihtiyaç istek ihtiyaç
- B-) İhtiyaç İstek İhtiyaç İhtiyaç
- C-) İhtiyaç İstek İstek İhtiyaç
- D-) İstek İhtiyaç İhtiyaç İstek

17.

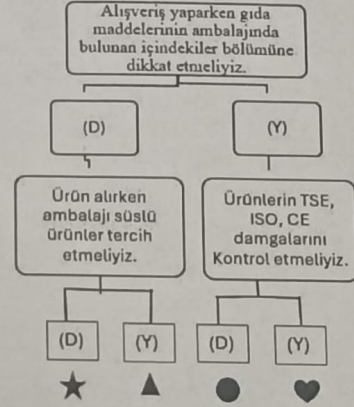

Tarım, hayvancılık ve sanayi gibi iş kollarının dışında yer alan, insanların hizmet ihtiyacına yönelik faaliyette bulunan sektöre **hizmet sektörü** denir.

Yukarıdaki kutucuklarda **hizmet sektörüne** ait olan meslekler boyanırsa sonuç nasıl olur?

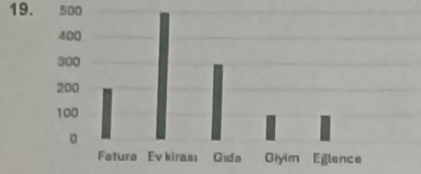
18.

Yukarıdaki bilgiler doğru ise (D), yanlış ise (Y) harfini takip edersek hangi şekilde ulaşırız?

- A-) ★ B-) ● C-) ▲ D-) ♥

Ek 18. Başarı Testi İlk Hali Devamı

Yukarıda aylık geliri 1.500 TL olan bir ailenin bir aylık harcamaları verilmiştir.

Grafiğe bakılarak bu aile için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A-) Gelirleri giderlerinden fazladır.
- B-) Giyim ve eğlence harcamaları eşittir.
- C-) Oturdıkları ev kendilerine aittir.
- D-) 300 TL tasarruf yapmışlardır.

20.

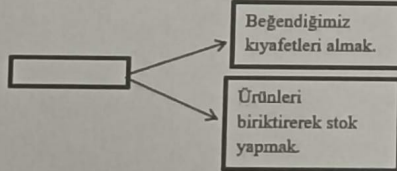

- I. Kıyafetleri biriktirerek ütü yapmalıdır.
- II. Uyurken ışıkları kapatmamalıdır.
- III. Kek pişirirken fırının kapagını sürekli açmalıdır.
- IV. İhtiyacı olmayan ayakkabıyı almamalıdır.

Evdeki israfın önüne geçmek isteyen azize hanım, aşağıdakilerden hangilerini yapmalıdır?

- A-) I ve II
- B-) II ve III
- C-) II ve IV
- D-) I ve IV

21.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A-) Temel ihtiyaçlarımız
- B-) Sosyal ihtiyaçlarımız
- C-) Önlemlerimiz
- D-) İsteklerimiz

22. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A-) Teknolojinin gelişimi yeni meslek alanlarını ortaya çıkarmıştır.
- B-) Meslek sahibi olmak isteyen bir birey çocukluktan itibaren çalışmalıdır.
- C-) Meslek grupları ihtiyaç duyulduğu için ortaya çıkmıştır.
- D-) Her mesleğin ayrı bir yeri ve önemi vardır.

23.

Derya, bir kutu süt almak için markete gitti. Yakınlardaki 2 marketten en ucuz süt satanı tercih etti. Sütü almadan önce üretim ve son kullanma tarihine baktı. Raftan sütü alarak kasaya gidip ücretini ödedi ve fişini aldı.

Derya alışveriş yaparken hangi bilinçli tüketici davranışlarını sergilemiştir?

- A-) TSE damgasına bakmak-üretim tarihini kontrol etmek.
- B-) Son kullanma tarihine bakmak-en kalitelisini almak.
- C-) Fiyat araştırması yapmak-son kullanma tarihine bakmak.
- D-) Fiş almak-içeriğine dikkat etmek.

24.

- Kendi ürettiklerimiz sonucu elde ettiğimiz kazançtır.
- Kendimiz üretmediğimizde dışarıdan aldığımız mal ve hizmetlerdir.
- Giderlerimizin gelirlerimize eşit veya fazla olma durumudur.

Aşağıda verilen kelimelerden hangisinin açıklaması yukarıda yoktur?

- A-) Gider B-) Gelir C-) Denk bütçe D-) Tasarruf

Ek 19. Başarı Testi İlk Hali Devamı

25.

- ☒ X Her zaman giysi almalıyız.
☒ V Kullanılmayan giysilerimizi giysi kumbaralarına atmalıyız.
☒ X Biten pilleri atık pil kutusuna atmalıyız.
☒ V Tabagımıza yiyebileceğimizden fazla yemek almalıyız.

Yukarıdaki bilgilerden doğru olanlara X, yanlış olanlara V İşareti konulmuştur. Fakat hatalı işaretlemeler yapılmıştır. Yapılan işaretlemelerden kaç hatalıdır?

- A-) Bir
 B-) İki
 C-) Üç
 D-) Dört

26.

Bakkalda babamdan; oyuncak araba, peynir, domates, top ve süt istedim.

Ali'nin babası, Eren'e sadece temel ihtiyaçlarını alabileceklerini belirtti.

Buna göre Alilerin bakkaldan alabileceği ürün sayısı kaçtır?

- A-) 3 B-) 5 C-) 2 D-) 4

27. Müzeleri gezen Kübra Hanım, hangi iş koluna gelir kazandırmıştır?

- A-) Seyahat
 B-) Ulaşım
 C-) Sanayi
 D-) Turizm

28.

- I. Mahkemeye başvurarak sorunu çözmek.
 II. Satın aldığımız yere sorunu bildirmek.
 III. Üretici firmaya sorunu bildirmek.

Aldığı telefonun arızalı olduğunu fark eden Azra, tüketici haklarını kullanmak için sırayla hangi kurumlara başvurabilir?

- A-) I, II, III B-) II, III, I C-) III, I, II D-) I, III, II

29. İsmail'in aile bütçesi aşağıdaki gibidir.

Gelir	Gider
30.000 TL maaş	12.000 TL kira
	3.000 TL fatura
	3.000 TL market
	1.000 TL pazar
	4.000 TL giyim
	1.200 TL servis
	200 TL harçlık
	600 TL diğer
	+
	25.000 TL Toplam

İsmail'in aile bütçesine bakıldığında hangisine ulaşamaz?

- A-) Gelir giderden fazladır.
 B-) Bütçe açık vermiştir.
 C-) Aile tasarruf yapmıştır.
 D-) Zor günler için para artmıştır.

30.

Elektrik tasarrufu

Elektrik tasarrufu konusuna hangi seçenekte verilmemiştir?

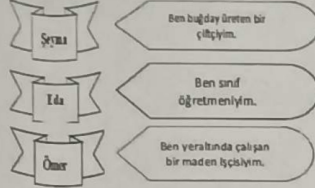
- A-) Çamaşır makinasını ekonomik programda çalıştırıyoruz.
 B-) Güneş enerjisi kullanmalıyız.
 C-) Çıktığımız odanın ışığını kapatmalıyız.
 D-) Kombiyi en yüksek ısıda çalıştırıyoruz.

Ek 20. Başarı Testi İlk Hali Devamı

31. Aşağıdakilerden hangisi sosyal ihtiyaçlarımızdan biridir?

- A-) Giyinmek
- B-) Uyumak
- C-) Barınmak
- D-) Sohbet etmek

32.

Yukarıda Şeyma, Eda ve Ömer kendi mesleklerinden bahsetmişlerdir. Mesleklerinin hangi alanda hizmet verdiği hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

	Şeyma	Eda	Ömer
A-) Eğitim	Tarım	Sağlık	
B-) Tarım	Eğitim	Sanayi	
C-) Sanayi	Sağlık	Eğitim	
D-) Tarım	Sanayi	Eğitim	

33.

Ürünlerin belli bir standartta hazırlandığını ve güvenilir olduğunu..... damgası göstermektedir.

Yukarıdaki boş bırakılan yere aşağıdaki kelimelerden hangisi getirilmelidir?

- A-) ISO B-) CE C-) TSE D-) Tüketici Hakem

34.

Öncelik verilen	Öncelik verilmeyen
- Barınma - Gıda - Top - Mont	- Çikolata - Tablet - Ayakkabı - Oyuncak araba

Üçüncü sınıfa giden Esra haftalık harçlığıyla bir bütçe hazırlıyor. Bu bütçede ihtiyaçlarına öncelik verirken isteklerine öncelik vermediği listeler oluşturuyor. Esra bu listelerde bazı hatalar yapıyor. Esra hatasını düzeltmek için listede hangilerinin yerini değiştirmelidir?

- A-) Top-Çikolata B-) Barınma-Ayakkabı
- C-) Top-Ayakkabı D-) Gıda-Tablet

35.

Kâğıdın, ekmegin, elektriğin bilinçsiz tüketiminedenir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A-) Tasarruf
- B-) İstek
- C-) İsrar
- D-) Birikim

Ek 21. Başarı Testi Son Hali

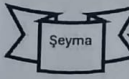
2024 - 2025 EĞİTİM - ÖĞRETİM YILI
SOSYAL BİLGİLER ÜRETİM, DAĞITIM, TÜKETİM ÖĞRENME ALANI TEST SORULARI

OKUL ADI: _____ PUAN: _____

1. Bakkalda babamdan; oyuncak araba, peynir, domates, top ve süt istedim.

Ali'nin babası, Ali'ye sadece temel ihtiyaçlarını alabileceğini belirtti.

Buna göre Alilerin bakkaldan alabileceği ürün sayısı kaçtır?
A-) 3 B-) 5 C-) 2 D-) 4

2.

Yukarıda Şeyma, Eda ve Ömer kendi mesleklerinden bahsetmişlerdir. Mesleklerinin hangi alanında hizmet verdiği hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

	Şeyma	Eda	Ömer
A-) Eğitim	Tarım	Sağlık	
B-) Tarım	Eğitim	Sanayi	
C-) Sanayi	Sağlık	Eğitim	
D-) Tarım	Sanayi	Eğitim	

3. I. Mahkemeye başvurarak sorunu çözmek.
II. Satın aldığımız yere sorunu bildirmek.
III. Üretici firmaya sorunu bildirmek.

Aldığı telefonun arızalı olduğunu fark eden Azra, tüketici haklarını kullanmak için sırayla hangi kurumlara başvurabilir?
A-) I, II, III B-) II, III, I C-) III, I, II D-) I, III, II

4.

Öncelik verilen	Öncelik verilmeyen
• Barınma	• Çikolata
• Gıda	• Tablet
• Top	• Ayakkabı
• Mont	• Oyuncak araba

Üçüncü sınıfa giden Esra haftalık harçlığıyla bir bütçe hazırlıyor. Bu bütçede ihtiyaçlarına öncelik verirken isteklerine öncelik vermediği listeler oluşturuyor. Esra bu listelerde bazı hatalar yapıyor. Esra hatasını düzeltmek için listede hangilerinin yerini değiştirmelidir?

A-) Top-Çikolata B-) Barınma-Ayakkabı
C-) Top-Ayakkabı D-) Gıda-Tablet

5.

I. Kıyafetleri biriktiren ütü yapmalıdır.
II. Uyumak ışıkları kapatmalıdır.
III. Kek pişirirken fırının kapağını sürekli açmalıdır.
IV. İhtiyacı olmayan ayakkabıyı almamalıdır.

Evdeki israfın önüne geçmek isteyen azize hanım, aşağıdakilerden hangilerini yapmalıdır?

A-) I ve II B-) II ve III
C-) II ve IV D-) I ve IV

Ek 22. Başarı Testi Son Hali Devamı

6. Aşağıdakilerden hangisi sosyal ihtiyaçlarımızdan biridir?

- A-) Giyinmek
- B-) Uyumak
- C-) Barınmak
- D-) Sohbet etmek

7. I. Üretilen zeytinleri fabrikaya taşımak
II. Marketten zeytinyağı almak.
III. Zeytinden zeytinyağı elde etmek.

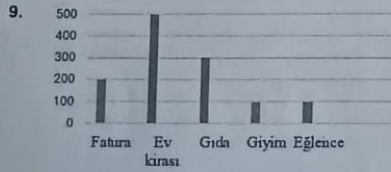
Yukarıda verilen ekonomik faaliyetler sırasıyla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

	I	II	III
A-) Tüketim	Dağıtım	Üretim	
B-) Üretim	Tüketim	Dağıtım	
C-) Dağıtım	Üretim	Tüketim	
D-) Dağıtım	Tüketim	Üretim	

8. > Elif, alışveriş yaparken önce ihtiyaçlarını alır.
> Tuba, bir ürün alırken ürünün pahalı olmasına önem verir.
> Ercan, alışveriş yaptıktan sonra mutlaka fiş alır.
> Esra, alışveriş yaparken ürünün TSE damgasına bakar.

Yukarıda verilen bilgilere göre hangi öğrenci alışveriş yaparken bilinçli tüketici davranışı göstermemiştir?

- A-) Elif B-) Tuba C-) Ercan D-) Esra

Yukarıda aylık geliri 1.500 TL olan bir ailenin bir aylık harcamaları verilmiştir.

Grafğe bakılarak bu aile için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A-) Gelirleri giderlerinden fazladır.
- B-) Giyim ve eğlence harcamaları eşittir.
- C-) Oturdıkları ev kendilerine aittir.
- D-) 300 TL tasarruf yapmışlardır.

10.

Kâğıdın, ekmeğin, elektriğin bilinçsiz tüketiminedenir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A-) Tasarruf
- B-) İstek
- C-) İsrar
- D-) Birikim

11.

Boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A-) Temel ihtiyaçlarımız B-) Sosyal ihtiyaçlarımız
- C-) Önlemlerimiz D-) İsteklerimiz

12.

Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A-) Teknolojinin gelişimi yeni meslek alanlarını ortaya çıkarmıştır.
- B-) Meslek sahibi olmak isteyen bir birey çocukluktan itibaren çalışmalıdır.
- C-) Meslek grupları ihtiyaç duyulduğu için ortaya çıkmıştır.
- D-) Her mesleğin ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Ek 23. Başarı Testi Son Hali Devamı

13. Derya, bir kutu süt almak için markete gitti. Yakınlardaki 2 marketten en ucuz süt satanı tercih etti. Sütü almadan önce üretim ve son kullanma tarihine baktı. Raftan sütü alarak kasaya gidip ücretini ödedi ve fişini aldı.

Derya alışveriş yaparken hangi bilinçli tüketici davranışlarını sergilemiştir?

A-) TSE damgasına bakmak-üretim tarihini kontrol etmek.

B-) Son kullanma tarihine bakmak-en kalitelisini almak.

C-) Fiyat araştırması yapmak-son kullanma tarihine bakmak.

D-) Fiş almak-içeriğine dikkat etmek.

14. Gelir ve giderlerin önceden belirlenerek tablo halinde sunulmasına **bütçe** denir.

Aşağıda verilen bilgilerden hangisinde bütçeyle ilgili yanlış bir bilgiye yer verilmiştir?

A-) Harcamalarımızı nasıl yapacağımızı belirler.

B-) Tasarruf yapmamızı sağlar.

C-) Bireylerin gelirleri ve giderleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar.

D-) Gelirden fazla giderimiz olmasını sağlar.

15.

Elektrik tasarrufu

Elektrik tasarrufu konusuna hangi seçenekte verilmemiştir?

A-) Çamaşır makinasını ekonomik programda çalıştırıyoruz.

B-) Güneş enerjisi kullanıyoruz.

C-) Çıktığımız odanın ışığını kapatmıyoruz.

D-) Kombiyi en yüksek ısıda çalıştırıyoruz.

16. I Okul çantam yarıldığı için yeni bir okul çantası aldım.
II Kantine yeni gelen çikolatalardan aldım.
III Yeni bir top daha alacağım.
IV Elbisem küçüldüğü için yeni bir elbise aldım.
Verilen örneklerin istek ve ihtiyaç sıralaması nasıl olmalıdır?

I	II	III	IV
A-) İstek	ihtiyaç	istek	ihtiyaç
B-) İhtiyaç	İstek	İhtiyaç	İhtiyaç
C-) İhtiyaç	İstek	İstek	İhtiyaç
D-) İstek	İhtiyaç	İhtiyaç	İstek

17.

Zamanla ihtiyaçlarımız farklılaşarak yeni gruplarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Aşağıdaki meslek gruplarından hangisi günümüzde önem kazanan yeni meslek gruplarından biri değildir?

A-) e- Ticaret uzmanlığı

B-) Giyilebilir Teknoloji Tasarımcısı

C-) Ahşap Oymacılığı

D-) Sosyal Medya Uzmanlığı

18. () Çanta gibi ürünleri alırken son kullanma tarihine dikkat etmeliyiz.

() Elektronik ürünler satın aldığımızda garanti belgesinin olmasına dikkat etmeliyiz.

() Aldığımız ürünleri kullanmadan önce kullanma kılavuzunu okumalıyız.

Yukarıdaki ifadelerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına (Y) getirildiğinde sıralama nasıl olur?

A	B	C	D
(D)	(Y)	(D)	(Y)
(Y)	(Y)	(D)	(D)
(D)	(D)	(Y)	(D)

Ek 24. Başarı Testi Son Hali Devamı

19.

Giderlerim, gelirlerimden fazla olursa.....

Küçük kızın cümlesi aşağıdaki ifadelerden hangisi ile **tamamlanamaz**?

- A-) Param tam olarak yeter.
- B-) Tekrar harçlık almak zorunda kalırım.
- C-) Para biriktiremem.
- D-) Param erkenden biter.

20.

- Bayat ekmekleri tost, pizza ve çeşitli tatlıların yapımında kullanırız.
- İhtiyacımıza uygun olan ölçüde kâğıt kullanırız.
- Zamanımızı planlar, telefon ve bilgisayar başında uzun süre vakit geçirmeyiz.

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde hangi israf çeşidine **ver** **verilmemiştir**?

- A-) Ekmek israfı
- B-) Giysi israfı
- C-) Zaman israfı
- D-) Kâğıt israfı

21.

KAVRAM	TANIM
	İnsanların yaşamları için gerekli olan ve karşılanmadığı zaman insan hayatında tehlikelere yol açabilen varlıklardır.
	İnsan hayatında gerekli olmayan ancak gerçekleştiğinde insanı mutlu eden varlıklardır.

Tabloda boş bırakılan yere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri gelmelidir?

- A-) İhtiyaç-İstek
- B-) Üretim-İstek
- C-) Tüketim- İhtiyaç
- D-) Fayda- Tüketim

22.

Müzeleri gezen Kübra Hanım, hangi iş koluna gelir kazandırmıştır?

- A-) Seyahat
- B-) Ulaşım
- C-) Sanayi
- D-) Turizm

23.

Ürünlerin belli bir standartta hazırlandığını ve güvenilir olduğunu..... damgası göstermektedir.

Yukarıdaki boş bırakılan yere aşağıdaki kelimelerden hangisi getirilmelidir?

- A-) ISO B-) CE C-) TSE D-) Tüketici Hakem

24.

- Kendi ürettiklerimiz sonucu elde ettiğimiz kazançtır.
- Kendimiz üretmediğimizde dışarıdan aldığımız mal ve hizmetlerdir.
- Giderlerimizin gelirlerimize eşit veya fazla olma durumudur.

Aşağıda verilen kelimelerden hangisinin açıklaması yukarıda **yoktur**?

- A-) Gider B-) Gelir C-) Denk bütçe D-) Tasarruf

25.

- ☒ Her zaman giysi almalıyız.
- ☒ Kullanılmayan giysilerimizi giysi kumbaralarına atmalıyız.
- ☒ Biten pilleri atık pil kutusuna atmalıyız.
- ☒ Tabagımıza yiyebileceğimizden fazla yemek almalıyız.

Yukarıdaki bilgilerden doğru olanlara X, yanlış olanlara V işareti konulmuştur. Fakat hatalı işaretlemeler yapılmıştır. **Yapılan işaretlemelerden kaç tane hatalıdır?**

- A-) Bir
- B-) İki
- C-) Üç
- D-) Dört

Ek 25. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler;

Bu çalışma, bilimsel bir araştırmaya katkı getirmek için yapılmaktadır. Bu formdaki soru ve bilgiler not amaçlı olmayıp bu çalışma dışında herhangi bir yerde kullanılmayacaktır. Sizden istenen; ön kısımdaki formu doldurup soruları dikkatlice okumanız ve doğru olduğuna inandığınız seçeneği işaretlemenizdir. Testte 25 soru vardır ve süreniz 1 ders saatidir. Cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Adınız:

Soyadınız:

Okulunuz:

Cinsiyetiz: Kız () Erkek ()

Annenizin Eğitim Düzeyi :

Okur-Yazar Değil (), Okuryazar (), İlkokul (), Ortaokul (),
Lise (), Üniversite (), Lisansüstü ()

Babanızın Eğitim Düzeyi:

Okur-Yazar Değil (), Okuryazar (), İlkokul (), Ortaokul (),
Lise (), Üniversite (), Lisansüstü ()

Ailenizin Ortalama Gelir Düzeyi:

10.000-20.000 () 21.000-30.000 () 31.000-40.000 ()
41.000 ve üstü ()

Doğal alanlarına yönelik herhangi bir geziye katıldınız mı?

Evet () Hayır ()

Bitki (çiçek, ağaç) yetiştirir misiniz?

Evet () Hayır ()

Ek 26. İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği

İLKOKUL ÇEVRE FARKINDALIK ÖLÇEĞİ					
MADDELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hic Katılmıyorum
1. Doğa alanlarına (orman, doğal ve tarihi alanlar gibi) gezi yaparım.					
2. Bitki (çiçek, ağaç) yetiştirmek eğlencelidir.					
3. Bitkiler doğal yaşamın vazgeçilmez parçalarıdır.					
4. Doğada yaşayan tüm canlılara saygı duyulmalıdır.					
5. Çiçekler evde yetiştirilebilir.					
6. Doğal yaşamı koruma ile ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarına (TEMA gibi) üye olmak isterim.					
7. Yediğim sebze ve meyvelerin nasıl yetiştirildiğini merak ederim.					
8. Hava, su ve toprak kirlenmemelidir.					
9. Doğayla ilgili yeni bilgiler öğrenmek beni heyecanlandırır.					
10. Okulumda doğa gezileri düzenlenmelidir.					
11. Doğanın kirlenmemesi için yerlere çöp atılmamalıdır.					
12. Sokak hayvanlarının beslenme ve bakımına yardım etmeliyim.					
13. Hayvanlar ilgimi çeker.					
14. Ormanların yanması beni üzzer.					
15. Doğal yaşamın korunması hepimizin görevidir.					
16. Kağıt, plastik, cam gibi çöpleri geri dönüşüm kutusuna atarım.					
17. Ağaç dikmek isterim.					
18. Doğal çevreyi kirlletmek tüm canlılara zarar verir.					
19. Okullarda bitki yetiştirmek için alanlar olmalıdır.					
20. Çevremizde insanlardan başka canlılarda yaşar.					
21. Canlılar çevrelerine fayda sağlarlar.					
22. Canlıların hepsi birbirine benzer.					
23. Bütün canlılar aynı şeylerle beslenir.					
24. Canlıların nesli tükenmez (yok olmaz).					
25. Çevremizde bulunan tarihi eserlere zarar vermemeliyiz.					
26. Su tüketebilen enerji kaynaklarındandır.					
27. Güneş ve rüzgar gibi doğal enerji kaynakları kullanılmalıdır.					
28. Su tüketiminde gereksiz harcama yapılmamalıdır.					

Ek 27. İlkokul Çevre Farkındalık Ölçeği Devamı

29. Kullanmadığımız elektrik tüketen (lamba gibi) eşyaları kapatmalıyız.									
30. Ağaçlardan üretilen kağıtlar gereksiz kullanılmamalıdır.									
31. Elektrik tükenebilen enerji kaynaklarındandır.									
32. Çevremi güzelleştirmek için çaba sarf ederim.									
33. Canlıların yaşam alanları korunmalıdır.									
34. Tarihi eserlerin nerelerde korunduğunu bilirim.									
35. Tarihi eserlerin neler olduğunu bilirim.									

Ek 28. Veli Onam Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
VELİ ONAY FORMU

Sevgili Anne/Baba,

Bu çalışma, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Kübra Nur KIZILLAR tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı öğrencilerin 4. sınıf sosyal bilgiler dersi üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanına yönelik akademik başarılarını ve çevreye yönelik farkındalıklarını ne düzeyde edindiğini çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Bu çalışmaya eğer çocuğunuz katılırsa çocuğunuzdan çalışma için 40 dakika kadar zaman ayırması istenecektir. Bu çalışmada çocuğunuzdan istenilen sorulara doğru bir şekilde yanıt vermesi beklenmektedir. Çocuğunuzun çalışmaya katılımının onun psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden izin istenildiği gibi çalışma öncesinde çocuğunuzun da sözel olarak rızası alınacaktır. Çocuğunuzun dolduracağı testlerde cevapları kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da çocuğunuz katılımıcılıktan ayrılma hakkına sahip olacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Kübra Nur KIZILLAR (05428176863 kubranurkizillar@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Çocuğunuzun bu çalışmaya katılımı ile ilgili lütfen aşağıdaki seçeneklerden size uygun olanını imzalayıp çocuğunuzla birlikte okula gönderiniz.

A) Bu çalışmaya çocuğum.....'un gönüllü olarak katılmasını kabul ediyorum.

Anne/Baba Ad Soyad Tarih İmza

..... /..... /.....

B) Bu çalışmaya çocuğum.....'un gönüllü olarak katılmasını kabul etmiyorum.

Anne/Baba Ad Soyad Tarih İmza

..... /..... /.....